Recull d' textes catalans antichs.

Aplech .j.

¶ Vol .j. Proposicio feta per lo Rey En Marti ē les corts d' Perpiya. ¶ Vol .ij. Lo fill d'l Seneschal d'Egipte. ¶ Vol .iij. Lo Cavaller. ¶ Vol .iiij. La filla de l'Emperador Cōtasti. ¶ Vol .v. Cāçoner d' Nadal. ¶ Vol .vj. Cōstitucions dels Pares Antichs de l'orde de la Verge Maria de la Merce

Barcelona
Anys 1906-1907

Rom 2100.2

Harvard College Library

FROM THE BEQUEST OF

MRS. ANNE E. P. SEVER

OF BOSTON

WIDOW OF COL. JAMES WARREN SEVER

(Class of 1817)

Digitized by Google

APLECH PRIMER. VOLUMS .I. AL .VI.

Recull d' tex-
tes catalans
antichs.

Aplech .j.

¶ Vol .j. Proposicio feta per lo Rey En
Marti ē les corts d' Perpiya. ¶ Vol .ij.
Lo fill d'l Seneschal d'Egipte. ¶ Vol. iij.
Lo Caualler. ¶ Vol .iiij. La filla de
l'Emperador Cōtasti. ¶ Vol .v. Cāço-
ner d' Nadal. ¶ Vol. vj. Cōstituciōs
dels Pares Antichs de
l'orde de la Verge
Maria de la
Merce

Barcelona
Anys 1906-1907

Digitized by Google

N aquesta nova biblioteca·ns dirigim més al aficionat que al savi, mes al curiós que a l'erudit. Ens mou tan solament el desig que sentim d'ajudar en poc o en molt (segons sia·l favor del public) a l'obra del despertament de l'antiga literatura que, començada per illustres predecessors, es sotstinguda avui per algunes individualitats isolades i per la Societat Catalana de Bibliofils, de la que deu esperar molt el renaixement literari de Catalunya. ¶ Dintre del cercle modest que·ns havem traçat, ens proposem dessoterrar textes catalans antics de real importancia literaria o historica, reproduint-los sencers i ab fidelitat escrupulosa, puix sentim ab idolatria l'amor al passat de la nostra terra i no volem esser acusats d'alterar ses manifestacions escrites deixant-nos portar de parers mudables i desautorisats com a nostres. Per aquesta obra comptem en primer lloc ab el nostre propri entusiasme i després ab la cooperació dels qui senten com nosaltres el gust de les antiguitats de la terra que han d'esser l'espill constant de les empreses actuals si volem conservar i perfeccionar el geni de la rassa. ¶ Comencem per la famosa *Proposició feta per lo Rey en Martí en les Corts de Perpinyà*, com un tribut justíssim a les glories catalanes cantades pel derrer rei directe de la casa barcelonina; l'escaiença de complir-se ara cinc-cents anys d'un fet tan memorable, acaba de justificar la nostra elecció. ¶ Seguiran varies noveles, quasi totes no publicades encara a Catalunya, com *La Filla de l'Emperador Contastí* i *Lo Fill del Senescal d'Egipte*, llibrets ascetics, poesies liriques i narratives, obres cavalleresques, satiriques i de costums, tractats de cuina, de menescalia, de navegació, d'arts magiques &.ª &.ª D'algunes d'elles ja·n tenim trasllats fidels, d'altres esperem traure-ls si·l public correspon al nostre bon desig. ¶ Per complaure a tots i donar més varietat al *Recull*, alternarem en l'estampació els tipus gotics ab els elzevirians, cuidant que aquest criteri eclectic estigui en consonancia ab les meteixes obres.

. . . .

¶ Finalment havem de confessar que no·ns proposem obtenir cap guany material : el preu de cada volum serà·l que resulti de la divisió del cost de l'edició pel nombre total d'exemplars. Si·ls nostres amics i companys ens volen ajudar en aquesta empresa desinteressada, els fundadors d'aquest *Recull* se donaran per satisfets i tindran per ben empleat el llur treball.

¶Ab aquestes o semblants paraules feien acte de presencia ·ls tres companys bibliofils J. M. F. en un prospecte que acompanyava el primer volum del *Recull* aparegut al mes de Mars de 1906. Quatre anys son passats i dotze volums publicats que, donades les seves proporcions de fascicle, potser perillen d'escampar-se massa i descabalar les coleccions. Convindrà doncs de relligar-los ensemps, de sis en sis, constituint aixi veritables llibres (que·n direm *aplecs)* més manuables per esser llegits que·ls minusculs volums solts; sens comptar que un colp desats als prestatges de les biblioteques hi donaran segurament més bo de veure. No en va l'unió fa la força.

Digitized by Google

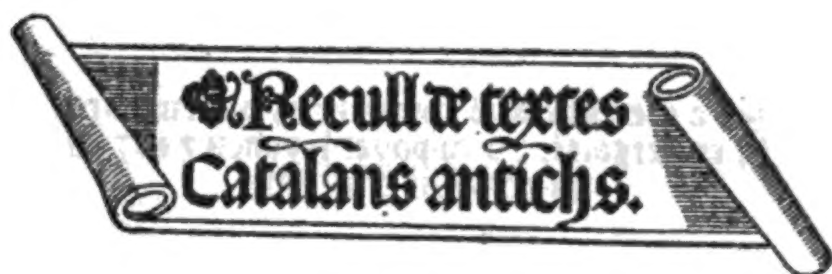

Volum .I.

¶La present edició consta de 150 exemplars (3 en pergamí, 20 en paper japonès y 127 en paper de fil Guarro).

Proposicio feta ꝑ lo Rey En Marti en les Corts d' Per/pinya lany 1406

Digitized by Google

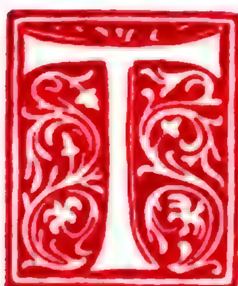Robantse a Perpinyà lo Rey en Martí, lo dia 26 de janer de 1406, manà per crida pública als qui eren conuocats a les Corts generals dels catalans, que adés hora de tercia fossen en lo castell de la dita vila per rahó de la proposició per lo dit senyor en aquelles fahedora. Y deuant de tots ells, los prelats y demés dignataris de la Esglesia a la dreta, los nobles, barons, militars y sos procuradors a la esquerra, y al enfront los sindichs y procuradors de les ciutats, viles y llochs de Catalunya, les persones del Consell Reyal y moltes altres de la Cort, pronuncià aquella oració coratjosa y elegantissima que 'l protonotari allí present califica de laudabilem, preornatam, decoram atque pulcherrimam ⁊ audientibus admirandam propositionem, que en altre text oficial mereix los titllats de fort bella e notable e de gran exaltació e lahor als cathalans, y en la qual, segons un historiayre contemporani, en Bernat Boades, lo rey dix moltes lahors de Cathalunya que tothom stava molt marauellat de la sua gran saviesa e de la gran amor que demostraua als cathalans.

ERA just que s'exaltessen los catalàs ꝺ començaments del segle. xv. ab les dolces y sobiranes paraules ꝺl Rey en Martí. La gent ꝺ la patria que hauia nascut en los primers combats de la reconquesta encarnàtse en los còtes indepèdents, are prenia anyorivol comiat de tota la terra per boca de son darrer successor directe. Era 'l cap-vespre ꝺls heroichs còtes-reys de la casa de Barcelona. Dos anys desprès moria 'l rey en Martí y ab ell la grandesa de Catalunya.

AL complirse are cinchcents anys d'un ꝺls actes mes solemnials ꝺ la nostra historia, publiquem solta y entegra per primera vegada aquesta proposició, que, mès o menys ben copiada, hauian donat a conexer en P. M. Carbonell, en Pau Ballot, en Capmany (tradubintla al castellà) y no fa gayre la Colecció de les Corts de Catalunya, publicada a despeses de la Rl. Academia de la historia. Nosaltres la hem transcrita fidelment del Procès ꝺ les dites Corts, que's guarda en l'Arxiu Municipal ꝺ Barcelona, y l'hem compulsada ab son similar ꝺl Arxiu ꝺ la Corona d'Aragó. ¶ J. M. F.

¶ Gloriosa dicta sunt de te. Ps.º lxxx.vj.

ona gēt. Nos volēts seguir la manera antiga e acostumada p nos//tres pdecessors qui en lo pncipi d lurs Corts acostumen d dir alcunes coses per edifficacio d lurs pobles/ hauem pro//posat de parlar de la gloria del principat de Cathalunya. E pensants en aço ocorrech nos un dit de Isayes qui diu: Clama. Quid clamabo. Omnis caro foenum e ōnis gloria eius quasi flos agri/ exsiccatum est foenum et cecidit flos. Isa .xl.º Nostre Senyor dix al propheta. Crida: Dix lo propheta. Que cridaré. Respos nostre Senyor. Crida que tota carn es fe e tota la gloria es axi com a flor del cāp en lo ql sectat es lo fe e caygue la flor. ¶ Perque nos veent q nostre Senyor Deu hauie en tan poca reputacio la gloria mundanal/ no sabiem de que us parlassem sino que estant en aquest pensament vench nos entre mās un dit dun Sant doctor molt solempne e aprouat de Sācta Mare Esgle//ya que hom appella Sent Seduli de Car//mine pascali qui en lo primer libre seu nos

dona regla e motiu al nostre dupte dient: E
si los gentils ab gran pompa han fet libres
de lurs ficcions e mil falsies segons que diu
Ouidi en lo Metamorfoseos/ E si los gigants
e los centaures per crueltat se fahien posar
scrits de lahors e archs triumphals e colo//
nes per memoria de lurs batalles segons que
diu Suetoni Tranquillo libro primo duode//
cim cesaribus/ E si de coses no veres imper//
tinents e impossibles han volguda tocar la
trompa de mentida per lahor de lurs antichs
segons que fa Homero In iliade. Que deuem
nosaltres fer que som christians e seguim la ve//
ritat que veem la cosa manifesta e hoym la veu
diuinal tot die no direm les gracies que nos//
tre Senyor ha fetes a tots e no direm les la//
hors daquelles quiu merexen e no diuulgarem
los merits daquells qui han virtuosament
treballat. E no diu lo Ecclesiastich. Lau//
demus viros gloriosos e parentes nostros
in generatione sua. etc. Eccles. xliiij.° Lo//
hem los barons gloriosos e los nostres pa//
rents en la sua generacio. E aço matex con//
corda lacte fort gran e notable quels romans
antichs seruauen en animar e induhir los
homens jouens en fer actes virtuosos com
en les grans e solempnes congregacions quels
maiors fahien en Roma los antichs que en
ells eren aqui publicaven los grans e solemp//
nes fets darmes e actes virtuosos quels ro//

mans hauien fets en manera q̄ls jouens qui hoyen sescalfauesen fort desitjans fer sem-blāts actes e de fet ne metien molts en exe-cució. E sobre aquesta usança crida Valeri E diu nos fa extimar en aço lestudi de Athe-nes ne qualseuulla scola del mon ne qualse-uulla studis stranys ne merexien esser propo-sats a la disciplina domestica de Roma ὀ la qual exien molts Camillos Scipions Fa-bricis Marcels e Fabis e altres ēperadors fort singulars segons que largament ho re-cita en lo segon libre seu en lo titol primer.

Donchs nos volēts seguir aq̄sta ordo-nāça en vosaltres qui sots una part in-signe e molt poderosa de nostra senyoria no fentament no manleuadament no per fau-les no per lahor pintada/ quia non sunt mi-chi loquelle neque sermones/ mas tan sola-mēt per manifestar la gloria ὀ nostre senyor Deu que ha obrada en vosaltres. E per tal com no deuem callar la virtut la gloria e la noblesa del principat de Cathalunya e dels Cathalans podem verificar la paraula per nos començada Gloriosa dicta sunt de te. Ps. ubi supra quod est thema.

Noble cort e noble p̄ncipat ὀ Cathalunya e vosaltres cathalās. Glorioses coses son di-tes ὀ vosaltres per les q̄ls paraules son de-mostrades dues cōclusions fort singulars.

Primo com la virtut molt famosa es clara-
ment demostrada/ quia gloriosa dicta sunt.
Secundo de la gent fort valerosa per tot lo
mon nomenada/ quia de te.

DEhim primamēt com la virtut molt fa-
mosa es clarament demostrada/ quia
gloriosa dicta sunt. Ço es assaber glorioses
coses sont dites. E deuets saber que segōs
Tulli libro secundo Retorice veteris. Glo-
ria est frequens de aliquo fama cum laude.
Gloria es continua d alcu fama ab lahor. E
lauors es dita virtut gloriosa com per molts
es publicada e diuulgada car la fama qui
a pochs es manifestada no torna en tāta glo-
ria com aquella q̄ es manifestada e estam-
pada p tot lo mon. E per ço fou acordat per
los de Gebeon q̄ eren della flum Jorda que
portassen grans presēts a Josue dients Au-
diuimus enim famam potētie eius et cūcta
que fecit. Jos .ix° c.° Los d Gebeon hoynts
la gloria e la victoria q̄ Josue hauie hauda
com hauia desboscats los Reys della flum
Jorda acordaren d ferli grās presēts dients
hoyda hauem la fama de la sua potencia e
tot ço q̄ ha fet en la terra della flum Jorda.
Veus aci com se dmostra q̄ per māifestar la
fama e cōtinuar aquella sen segueix gloria
e honor. Car cō los actes virtuoses son pu-
blicats a les gents mes gloria e mes fama
ne redunde a aquells qui han tot. E per ço

mosenyer Sant Luch fa testimoni de Jesu-
christ dient. Et fama exiit p universam Re-
gionem de illo. Luce quarto. Appar donqs
que com Jesuchrist hac hauda victoria ab
lo diable quan lo tempta e puys sen deualla
en Galilea/ la fama dell cresque per tota la
terra. En aço acorde lo poeta qui deya Fa-
mā extēdere factis hoc virtutis opus. Vir-
gilius in .x. Eneydos diu q estēdre la bona
fama els es obra de virtut e de gloria. Pri-
matex daquella Reyna Sabba que hoynt la
fama de la gloria de Salamo dix. Verus est
sermo quem audieram de fama tua. Sequi-
tur vicisti famam virtutibus. ii. Paralipo-
menon .ix° c. Vera es la paraula que havia
oyda de la fama tua. E seguexse vençut has
la fama per virtuts.

PErque nos trobam q los Cathalans
en tres coses fort singulars han hau-
da gran fama per tot lo mon: primo que ab
gran lealtat han seruit lur senyor. Secundo
que ab gran ardimēt han treballat p lur va-
lor. Tercio q ab gran liberalitat han mos-
trada lur honor. ¶ Del primer clara cosa e
notoria es a tot lo mon la gran naturalesa e
servir q los Cathalās han feyt a lur senyor
natural. E aço per la gran lealtat e natura-
lesa que en ells es stada. Valeri en lo trac-
tat dl seu libre diu aytals paraules. Quens
cal sercar dits ni actes de gents stranyes si

de les nostres matexes ne podrē assats tro-
bar. ¶ Perque nos lexant apart totes alle-
gacions de Titus liuius de Salusti de Tro-
go pompeyo de Eutropio de paulo Orosio
de julio frontino de Suetonio de justino de
lucano ni de Ualerio car jatsie que aquests
sien stats grās instorials pero nons fan fre-
tura en lacte present. ¶ Donchs tornant a
nostre proposit vejam quins actes faeren los
nostres. No fou gran lo seruir q̄ feu en Ro-
ger de Loria al senyor Rey en Pere quant
desbarata lestol del Rey d França en lo port
de Roses. No fou gran lo seruir q̄ls Catha-
lans feren al Rey en Pere al Coll de Pa-
niçars car en aq̄lla jornada noy hague sino
Cathalās. No fo gran lo seruey quel dit en
Roger d Loria feu al senyor Rey en Jacme
nostre besaui cō desbarata lo poder del Rey
Rubert d Napols en Sicilia e pres lo prin-
cep son fill ab molta notable gent e aquell
mena pres a Mecina e puys hac Sent Luis
per rehenes e per ordinacio del dit senyor
muda los dits presoners d part deça en les
muntanyes de Prades en un Castell que hi
ha nom Siurana. No fo gran lo seruir q̄ feu
en Bernat de Cabrera al senyor Rey nostre
pare quant desbarata lestol dls Genoveses
al port dl Cōte e quant pres lalguer e puys
a cap de .xv. jorns se combate ab lo Jutge
darborea el vence en lo camp. Per no tenir

tēps no curam recitar lo seruir q̄ en Boxadors e altres Cathalās feren al senyor Rey nostre aui en la guerra de Cerdenya/ne axi matex curam recitar los actes gloriosos e virtuosos q̄l principat de Cathalunya e los Cathalans feren al senyor Rey nostre pare en la guerra de Castella e singularment en la gran ajuda e socors que fes als Regnes darago e ď valencia. Certes donchs be podem atribuir a vosaltres ço que dix mossen Sant Johan. Fuisti fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam glorie. Apocalipsi.ii.° Estat es fel a la mort e per ço merexes corona de gloria.

SEgonament dihem que ab gran ardiment han treballat per lur valor. No volem amargar una singular gracia q̄ nostre senyor Deu ha feyta als Cathalans/car podem dir que en tots fets darmes on Cathalans sien stats se son mostrats tots tēps virtuosos e valents pero nons cal sino que guardets en tot loch on Cathalās sien stats per neguns actes virtuosos e veurets quin reenom e fama han lexat ď si matexes. ¶ E per abreuiar volem vosen recitar solament dos actes car si tots los voliem dir abans nos faldrie dia que instories a recitar. No es stat assenyalat lo servir q̄ls Cathalās han feyt a la Esgleya ď Deu e al Pare Sant en la sua deliurança car q̄ns se vulla sien stats

los tractes passats pero a la final Cathalans lan deslliurat de que sa seguit seruir a nostre senyor Deu e a ells fama e lahor. ¶ E no fa oblidar lo gran e senyalat acte e seruir que feren a nos en la conquesta de Sicilia qui per lur ardiment e valor anaren ab nos q̄ no erem lur Rey ni senyor ni per força los hi podiem menar. Ni aytampoch foren moguts de anar hi per sou ni stipendi que nos los donassem. Ni axi matex per remuneracio q̄ls poguessem fer deça car tot ço dl nostre hauiem venut e empenyorat per lo dit viatje. Nols ha moguts sperança de neguna retribucio q̄ls poguessen fer. Mas tan solamēt per lur ardiment e valor e mostraren loy certes hoc. Car qui guarda com fo gloriosa la lur entrada e ab quāta fermetat e lealtat tenien los sitis e ab quanta virtut combatien les forces e los enemichs e ab quant ardiment venien dauant la faç daquells quant venien a les mans en lurs encontres e batalles que hauien/ O quant era gloriosa aquella vista q̄ hom vees axi la sua nacio virtuosament obrar. Car nos podem fer testimoni verdader que en los combatiments dls lochs con la un dlls per colp de cantera era enderrocat/ laltre ab gran ardimēt hi pujaua per la scala don aquell era caygut/ altres q̄ apres q̄ la bombarda hauia ferit o mort alcū laltre dcontinent se metia

ē lo forat per esuair lo mur dōt la dita bom-barda tiraria. Encara q̄ veessen pare fill o germa o cosigerma o parent mort tan poch ne curauen cō si nol atengues res. E sabeu per que. Quia magnificauit eos in cōspectu Regū & dedit illis coronā glorie. Eccli .xlv. Dels ha per lur ardimēt nostre senyor Deu exalçada lur fama e dauant la presēcia dels Reys los ha coronats de corona de gloria.

TErçament diem que la lur liberali-tat han mostrada ab grā honor. Qual poble es en lo mon qui sia axi frāch ō fran-queses e libertats ne que sia axi liberal com vosaltres. Car nos trobam q̄ tots los pobles del mon o la maior part son subiugats a les tatxaciōs de lurs senyors e als donatius de lur beneplacit exceptats vosaltres qui sots franchs daquestes tatxacions/ pero la vos-tre liberalitat es tanta que podem dir que james nostres p̄decessors no hagueren ne-cessitat que tots tēps no sien stats per vos-altres notablemēt soccorreguts e ajudats.

¶ E a prouacio de aço no cal sino guardar la gran ajuda e valença q̄ faes al sant Rey en Jacme al qual per conquistar lo Regne de Malloques donas lo quint de tots vos-tres bens. Quanta fo la ajuda q̄ls Catha-lans feren al Rey en Pere nostre quart avi en la guerra dels franceses e no contrastāt q̄ metessen lurs cossos a mort per ell enca-

ra meteren tots lurs bens ē son poder per mālevar moneda e mātenir la dita guerra. E nōs cal anar luny sino veure la gran e notable ajuda q̄ vosaltres fees al senyor Rey nostre pare en totes ses necessitats e singularmēt en lo fet de la unio e en la guerra de Castella car solament en una Cort que tingue als Cathalans en Tortosa li donaren per mātenir la dita guerra de Castella .xvij. cōptes d moneda. Be pot esser dit de la vostra liberalitat e ajuda Compleuerūt honorem Domini in donis suis Eccli. l.° Compliren la honor d lur senyor en los seus dons. ¶ Perque qui vol cōsiderar vostra gran leyaltat ab la qual hauets servit vostre senyor vostre gran ardimēt e treball cercant vostre valor e axi matex vostra liberalitat mostrant vostre gran honor/ es clarament probada la primera part d nostra divisio en la qual havíem dit. Com la virtut molt famosa es claramēt demostrada/ quia gloriosa dicta sunt.

Ehim segonament en les paraules per nos comensades/ d la gent fort valerosa per tot lo mon nomenada quia de te/ ço es saber d tu. ¶ No entengues tu principat de Cathalunya q̄ les lahors q̄ nos hauem dites que les digam de gent stranya ni de gent manleuada ni de

gēt q̄ encara haia a venir/ ans tota aquesta gloria e bondat dehim de te es assaber ḋ tu/ segons q̄ posen los gramatichs aquesta dic/ cio tu es diccio ḋmostratiua ḋ la cosa presēt. E p ço nostre senyor Deu volēt se gloriejar en lo seu poble dix Servus meus es tu Is/ rael et in te gloriabor. Isai .xl°.ix° Tu es lo meu seruidor Israel e ē tu me gloriejare car la mellor e pus vertedera ḋmostracio q̄ hom pot fer si es cō la cosa es ḋmostrada a huyll e comunament totes les persones del mon han appetit de veure la cosa quels es dita e per aquesta raho jatsia q̄ nostre senyor Deu prehicas als seus apostols tot dia manifes/ tant los tota la gloria ḋl seu pare pero lapos/ tol sēt phelip mogut per gran desitg ḋ veure aquell dix a Jesuchrist. Domine ostēde no/ bis patrē ⁊ sufficit nobis. Johannis .xiiij.° Senyor mostrens lo teu pare e abast a nos/ altres. Perque nos volents satisfer al vos/ tre desitg/ volem mostrar a huyl cō la gēt ḋ Cathalunya fort valerosa es per tot lo mon nomenada/ car ptint lo mon ē quatre parts ço es orient occident tremūtana e mig jorn quia ōnis terra veritatem inuocam. ij. Ez/ dree iiij.° Tota la terra ḋmostra o māifesta la vostra veritat. ¶ E primerament si guar/ dam a tremuntana no fo gran la fama e re/ nom q̄ lo Comte de Barchinona e los Ca/ thalans lexaren en Alamanya delliurant la

Emperadriu daquell crim de que era stada falsament difamada lo qual deliuramẽt ne-gun no hauia volgut empẽdre ans era des-emparada de tots los seus e per lo Comte de Barchinona e per los Cathalans fo de-liurada. Bes pot dir dlls ço ques diu en la sãta Scriptura: suscitaui ab aquilone ꝛ vo-cauit nõen meum. Isai .xlj.° ¶ E no fo gran lacte que feren los Cathalans en levant se-gons que trobam en alcunes istories quant Godofre d Billo ana conquistar en la terra sãta on trobam q̃ anaren ab ell e ab lo Com-te Giraut gran colp de Rossellonesos. ¶ E no fo gran renõ e fama los altres actes que en leuãt hauets fets: les ylles de Sicilia de Cerdenya e d Corcega ne fan testimoni les quals eren nodrices dl imperi d Roma car lo poder dels Romans e dels affricãs tant fortment combateren aquelles que nuncha les poguerẽ retenir les quals vuy en dia per gracia de Deu jus lo senyal e renom nostre sont retengudes/ d ques pot dir profecti sũt ut ingrederentur in gador usque ad orien-tem vallis ut inuenerunt pascuas uberes. .i. Paralip. .iv.° ¶ Si guardau en les parts de mig jorn los actes virtuosos quels Ca-thalãs han fet en cõquistar les illes de Ma-llorcha de Manorcha e de Eyviça e los in-sults que han fets en Barberia veurem cla-rament que y han lexat gran renom e fama

per ques pot atribuir a vosaltres ço que diu Jeremies: Uenient a meridie portantes sacrificium in domum Domini. Jerem. xvij.
Si guardam vers les parts de ponent lo gran seruir que vosaltres fes al sant Rey en Jacme en conquistar los regnes de Valencia e de Murcia certes podem dir que be si es publicada la vostra virtut e nomenada. E per concordança daço podem dir. Honorabilis factus es in occulis meis et gloriosus ab oriente ducam semen tuum et ab occidente cõgregabo te. Ysay. xliij. Perque podem dir aq̃lla paraula que Theodosi emperador dix als seus q̃ no podia donar millors dons als seus q̃ li hauien defes son imperi contra los tirans sino stendre e manifestar lur virtut e fama per tot lo mon dient a ells: la vostra virtut es manifestada per la freda tanais qui es riu de tremũtana e per la foguejant libia qui es regio de mig jorn e per les fonts secretes d̃l sol qui son en leuant e per les colones de Hercules qui son a ponent. E per vostres merits la vostra honor e gloria es per tot lo mon eternalmẽt diuulgada don appar q̃ aço sia la benediccio q̃ Deu dona a Abrahã dient li: Terram in qua dormis tibi dabo & dilataberis ad orientem et occidentem et septentrionem et meridiem. Genesis. xxviij. E aci es prouada la segona partida de nostra diuisio en que ha

uem dit d la gēt fort valerosa per tot lo mon nomenada Quia de te.

PErque per cōclusio d nostres parau-les vos volem dir un acte fort virtuos quel senyor Rey nostre besaui feu quāt tra-mès lo senyor Rey nostre aui en la conqsta de Cerdenya lo qual tinēt la bādera nostra Reyal en les mās li dix aquestes paraules. Fill jo us do la bandera nostra antiga del pncipat de Cathalunya la ql ha un singular priuilegi que es ops que guardets be/ lo ql priuilegi no es res falsificat ne improuat ans es pur e net e sens falsia e macula alcuna e bullat ab bulla dor/ e es aquest ço es q null tēps en camp on la nostra bandera reyal sia stada james no fo vençuda ni desbaratada E aço p singular gracia de nostre senyor deu e per la gran feeltat e naturalesa de nostres sotsmeses. ¶ E per aqsta raho podem atri-buir a vosaltres ço q dix Julius cesar vinēt de la cqquesta dalamanya als seus sotsmeses. Alçats alçats les vostres bāderes car dignes sots d hauer la senyoria d Roma. Axiu recita luca en lo primer libre seu de les batalles. Be dōchs podē dir a vosaltres: alçats alçats les vostres bāderes car dignes sots de posse-hir lo pncipat d Cathalunya. E aci es veri-ficada la paraula p nos començada en que hauem dit a vosaltres. Gloriosa dicta sunt de te. Ço es glorioses coses son dites de tu.

Perque nos considerants que ha lonch temps que en lo principat de Cathalunya no ha haudes Corts particulars ni han pogut prouehir a les necessitats de dit principat/ hauem con-uocat la present Cort per ço que si torts ni greuges si son fets axi per lo senyor Rey nos-tre pare e per lo senyor Rey nostre frare de gloriosa memoria/ cō per nos o officials nos-tres/ puxam aq̄lls retornar a degut stament e ferhi la justicia ques pertany pregants a vosaltres que axi com la vostra gran libera-litat hauets en nostres predecessors spendi-da axi ves nos sia per vosaltres liberalmēt demostrada. E placia a nostre Senyor deu que ell nos do tanta de gracia q̄ us puxam regir per tal forma que sia seruir e gloria sua e benefici ò vosaltres en guisa que deça merescam la sua gracia e ὸlla la sua gloria.

¶ Amen.

Fou transcrita aquesta memorable proposicio del Rey En Martí, en lahor de Catalunya, lo dia 26 de ja-
ner de 1906, al complirse cinch cents anys en
que la ohiren marauellades les Corts
de Perpinya, y fou estampada als
14 de mars del meteix any en
la Tipografia «La Aca-
dèmica», de Serra
germans y Rus-
sell, de Bar-
celona

Volum .II.

LO FILL DEL SENES-CHAL DE EGIPTE

Noveleta del XVèn segle

BARCELONA

ANY .M.CM.VI.

Digitized by Google

Aquesta edició consta de 150 exemplars
(3 en pergamí, 20 en paper japonès
y 127 en paper de fil).

NOTA PRELIMINAR

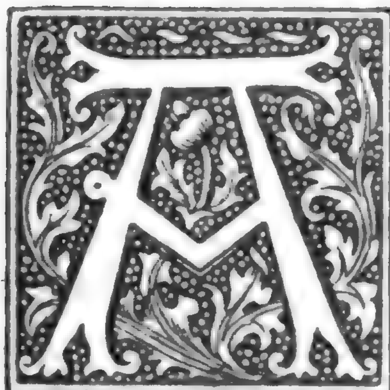

QUESTA noveleta exemplar es una traducció anònima del conte devot francès *Du roi qui voloit fere ardoir le filz de son seneschal,* publicat per Meon, *Nouveau Recueil,* t. II, p. 331; son text es incomplert, encare que l'argument principal no ho sía, faltanthi sols l'acabament d'una adició deslligada. L'únich text original conegut, està inclós en lo MS. català de la Biblioteca Nacional de París *(fonds espagnol,* n.° 128), que constava de 72 fols. y are de 68, escrits a dos corondells, ab lletra de les darreríes del segle xv; dels quatre darrers, avuy destruhits, no més ne restan alguns fragments encastats a la enquadernació. Los fulls 1-62 v°, cor. 1, contenen una vida de Sant Honorat en prosa catalana, y desde 'l 62 v°, cor. 2, al 68, cor. 2, s'hi llegeix la historia que hem batejat ab lo títol de *Lo fill del seneschal de Egipte.* Lo sabi hispanòfil A. Morel-Fatio la reproduhí en lo volum V de *Romania.*

L'argument d'aquesta narració es de procedencia indiana, passant després al alarb y d'aquest a les literatures occidentals, essent d'advertir que, a cada nova versió, l'argument va modificantse d'una manera sensible, per més de que resten lo nervi y 'l sentit principals. Axís com diu molt bé M. Gaston Paris en una nota enviada al primer editor de aquesta historia, en les versions sanscrites un rey vol fer matar a un jove a qui aborreix, mes la víctima es son propi fill; en una variant aràbiga es un oncle de Mahoma lo qui cau en lo parany, y en altres versions aràbigues (la una en bengalí y l'altra en turch) lo drama se desenrotlla entre tres perso-

natges: un calumniador, un ignoscent y un rey; lo primer acusa al segon davant del rey; aquest vol ferlo matar, mes es l'acusador qui reb la mort. En aquestes dues versions, seguint la originaria, lo calumniador ignora lo motiu sinistre de la comissió donada per lo rey al ignoscent y s'ofereix a complirla en lloch seu, mentres que en les versions europees ell prou sab que aquesta comissió implica una ordre de mort pera 'l comissionat, y al assegurarse de que ha sigut executada, com l'ignoscent fa tart, ell hi arriba abans y 'l matan los qui tenían aquest encàrrech del rey. També es diferenta, segons les versions, la calumnia que motiva l'odi del rey contra l'ignoscent; en uns li fan creure que aquest es llebrós o que li put l'halè, y en altres, de filiació grega, que es l'amant de la seva muller. També es diferent lo motiu de la tardança que determina lo desenllàç; en les versions europees sol èsser la pietat y los consells paterns. La insistencia del ermità en retenir al jove missatger es una felíç innovació que substituheix ab ventatja al somni enviat per Deu en altres versions.

La segona part de la nostra narració ja hem dit que no es complerta y desenrotlla un argument apart, no faltat de novetat; son agre popular es tan evident que, sense esperit apriorístich, pot comprovarse fàcilment en los aplechs de contes de moltes nacions. En l'ordre ètich podèm afirmar que son sentit es una confirmació refinada de la exemplaritat de la primera part del conte; donchs si en aquesta hi domina la sanció providencial de un delicte, en la segona, transportats a una vida de perfecció, la vida ermitana, veyèm totseguit lo triomf de la esperitualitat més pura, acompanyada de la sanció divina fins en les ínfimes desviacions.

En aquesta reproducció sols nos hem permès puntuar molt sobriament lo text y dividirlo en capítols y aparts pera sa més fàcil lectura.—J. M. F.

LO FILL DEL SENESCHAL DE EGIPTE

Pròlech

ILÀ es aquell qui fa a altre so que no vol que sia feyt a ell. Aquell qui sentremet de enganar altre soven li esdeve que el mal que ell vol fer li ve dessobre: axi com mal e dret revé, les bones obres nos menen en los sants cels e los mals a perdicio e a pena. E axi cascu troba en laltre setgle segons que en aquest obra mas aquest segle nos te tant aprop que sol no nos membre del altre. Ten cobeyosos som clerges e lecs que nos ne affoylam nostre lig! ¶ Lo gran enemich que havem es laver del dolent quil ha mal guanyat, car axil te aprop el ensegua per la força de covea e de avaricia que non despen nen fa nengun be ans nes longament sach e borssa, e en son cor ha ten gran guerra, qui del estalviar e del guanyar, qui del guardar e del conquistar, que ell no ha pensament, ne saber, ne enteniment sino ten solament de son haver. E quant ell ha molt estalviat e guanyat a ops daltre, malaltia lo

pren el puny, si que en ell no ha gens de sanitat. Lo cor li dol e tots sos membres, con li sove de son haver que lexara mal son grat, e que hira en mans daltre; car sos infans lo despendran que ia no li retran compte, e un altre haura sa muyller; axi lo foyll mesqui oblida la sua anima. Aço pense e en aço trebaylle tant que ve quil derrocha, qui envia la sua anima al foch dinfern. Axi l'acompanya lo seu haver perque es lom be orp e be enganat e fora de son dret seny qui per cobeeyança de haver pert la amor de Deu en tots temps sens esperança de recobrar, si que empeny la sua anima en infern e altre lo guaste el despen, car ell no sen porte gens daçi. ¶ Perque devem consell creure e cercar tant com som sans e vius.

Cap. I

N eximpli vos comtare e direus la historia dun rey qui fo en Egipte e noy vull larguar. ¶ Aquell Rey hac entorn de si un seneschal quil havia tant servit quen merexia gran guardo. E devets saber que qui be vol servir deu soferir be e mal e metre cors e haver. Aquell seneschal havia un fill molt beyll e ros e hac beylla persona e beylla cara e fo fort gracios e be enrahonat e hac entorn .XV. anys e fo molt savi segons la sua edat car tot fo en amar Deu. Axi mes e des-

pes tot son temps car neguna amor sino aquella de Deu no es sino una bufada de vent. Esdevenchse quel seneschal fo fort malalt e tant que quax tot se secha. E quant lo Rey ho sabe fon fort dolent per amor del servey que li havia feyt e li feya e per ço com lamave molt. Tant que un dia lo Rey vench lo visitar e lo seneschal li dix: «Senyor, ious he molt servit de vostra fadrinesa en sa be ha .XXV. anys que ious comense a servir; io sent en mi matex que yo no pusch escapar daquest mal afer; cove que muyre cor iom sent fort feblament e axi no pux molt viure. Perque ious vull demanar un do senyor per amor de Deu e en reverencia e en gloria del bon servey queus e fet e on he despes tot mon temps: ço es que vos façats be a mon fill e que li guardonets lo serviy que jous he feyt e farets be e seraus honor gran: con a senyor e con a amic vos en requir eus en prech». Lo Rey li respos: «Amic jous promet en me leyaltat que tots temps mentre que yo sia viu, io tendre vostre fill entorn de mi el fare senyor e cap de ma terra salva tot hora la mia honor e de mon fill. E li dare tanta terra e tant haver, sia que muyra o que viva que ell sera rich tot temps». Lo seneschal li dix: «Senyor, bon guardo nayats de Deu». Lo Rey sen ana e aquell qui era ten atent mori daquella malaltia.

Cap. II

O Rey qui ama leyaltat tench be ço que hac promes es captench be del infant e liurali un maestre que li mostras; ab un seu fill ensemps lo mes. E aprengueren tant be abduy que aço fo maraveylla. Lo Rey los anava vaher cascun dia els trametia tots dies de sos presents, molt los amava abdosos. E los dos infants con a bons fadrins se amaren molt axi con a aquells quis nodrien ensemps. ¶ Lo maestre lur per gran traycio e per gran enveya fo molt dolent e irat daço con lo Rey amava tant aquell que res no li atenyia e per gran fellonia dix entre son cor: «Per ma fe yo no tench per savi lo Rey, que un fadri vengut de no re e de no sab don ama aytant con son fill; ab mis deuria fer e mi deuria amar e mon seny li deuria plaure, car yo son provadament bon clergue de arts e de leys e nom amà ans ama un fadri vil e mesqui qui raho no fa ne enten. Si ell ama son fill ell fa molt be mas en aquest altre amar jo no veg re perque ell lo dega tant amar, mas yo departire e trencare aquesta amor o yo no preare re lo meu sen ne saber valent de una glan». ¶ Ell pensa en fer mal al infant e en aquell mal despes son sen. Un jorn lo mes en paraules e li dix quax àxi con a castich: «Bell fill con lo Rey vendra açi eus tendra entre ses mans girats li la cara car lo vostre ale no

li es bo; ell nes fort irat e mo ha dit. E axi no oblidets per re que no li girets la cara». Lo fadri li dix: «Mestre, molt volunter, sapiats que bem membrara». «Vos deyts be, dix ell, e ara ho vourem». Lo Rey los vench vaher un dia e tench los amdosos entre sos braços. E lo fill del senescal qui negun mal noy entenia gira son cap e sa cara quel Rey no si acostas, per ço con li cuydava fer desplaer. ¶ Axi ho feu .V. o .VI. vegades que tota hora li fugia e li girava la cara con ell lo tenia entre sos braços e con en alcunes paraules lo metia, tant quel Rey sen pres guarda quin fo fort dolent en son cor e venchsen al maestre e dixli que li degues dir allo quel fadri feya e que no loy degues çelar. Lo maestre li dix: «Senyor, per ma fe voluntera vos en diria la veritat si sabia que nous fos greu». Lo Rey li dix: «Vos a mi nom podets agreuiar ans vos amare mes». Axi dix lo mestre: «Donchs jous o dire. Sapiats quel fadri ma dit e jurat tant que vos havets ten fort ale que ell no ha sobre si nervi ne corada que no lin regir con lo sent, axi quel cors cuyde perdre el cor lin desana». El Rey qui sesbay aqui daquestes paraules e aqui ahirá lenfant de tot son poder e iura que yames no li faria be e partissen quax exit de seny. E lo maestre malvat qui puys compli sa errada hac gran plaer daço que feyt hac. ¶ Lo Rey qui no oblida pas la sua ira nen volch dir a negu, feu çercar tro a .V. fadrines punçelles beylles e gentils e gualardes e acostas a elles e les corteya e les besa ten solament per assegar e provar si lale li pudia car molt nestave en

gran reguart, tant que per aquestes punçelles sabe que no havia tacha daquell viçi. Perquen fo molt assegurat mas gens per aço no fo pas guarit son cor que a aquell infant no volgues mal per ço que li era estat dit.

Cap. III

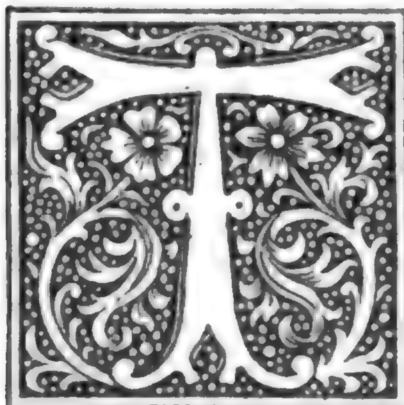

OTES vegades lach encontre cor e ya depuys nol volch nel quis vaher per tal quel vaher nol agreugas e que no refredas la sua ira, e dix que ell sen deliuraria en guisa que yames nol veuria. ℂ Hira qui molt hom descarrera mes fora de bona via e de la senda de veritat lo Rey, axi que tota sa leyaltat oblida per venyarse e per complir sa fellonia sobre aquell que no amava gens, tant que trames a un seu forester e aquell vench ten tost. E ell li mana que en lo bosch sen fahes un fforn de cals e quel primer hom qui y vengues de la sua part dir re que loy metes. E feu li manament que aço tengues ten secret que hom del mon non pogues res saber. E aço li mana fort carament e sobre la sua fe que li devia. Aquell li otorga e li promes que axiu faria con ell volia e encontinent se parti dell. ℂ Lendema lo foraster apparella e feu lo fforn de la calç axi con lo Rey li hac dit e manat. E con lo Rey viu lenfant feu li manament que tantost cavalcas e que aportas aquella missatgeria al forester e queyanas

al bosch e que tost sen espetxas. E lenfant cavalca tantost e fo cuytat de fer espetxadament sa missatgeria. E dalli on ell parti havia dues leugues tro la hon devia anar e lenfant tota sa pensa havia e tot son enteniment en Deu e sabia les hores de nostra dona Sancta Maria e anave les dient ab cor pur e verge e net a honor de la mare e del fill per tal quel guardassen de mal e de tot perill e de tot affany. E sapiats per cert que aquell qui de cor diu les hores e les mante e les acostuma de dir e quis te de cor bo ab Deu que ya no hira a perdicio lo iorn que les dira de bon cor.
¶ Lenfant cavalca e dix les hores cor gran ançia navia que les hagues dites. E entretant hoy sonar un seny e dix entre si matex: «Si yo pusch atendre a lesgleya on aquell seny sona la ire e aqui dire e acabare de dir les hores e si y trop missa apparellada hoyr la he car yo no he ten gran cuyte que be non puscha fer». E tentost gira daquella part on lo seny sonave e mantinent vench en una capella e sabe li fort bo que un ermite hi troba qui fo apparellat de cantar la sancta missa.

Cap. IV

ENFANT escolta volunter la missa e lermite la canta devotament e plorant e batent sos pits. E un colom blanch vench deuant ell e tench en son bech un escrit e lexal caher desobre laltar axi que aquell o viu e con ell hac cantada la missa ell seguarda lescrit e besal .III. vegades e viu quel escrit deya que retengues lenfant el menas per noves tant que mig dia fos passat e puys quel lexas anar, car Nostre Senyor quil havia en sa guarda lo volia salvar. Lermita se cuyta de despuyllar sos vestiments per tal con hac gran pahor quel infant no sen anas sens que no preses comiat car ya volia cavalcar cuytadament. ¶ Lermite vench tantost a ell e dixli: «Amic entenets me esperats vos e tenits vos a mon conseyll del qual vos vendra tot be; no hiciscats tro hora de mig dia sia passada, venits aci dins la mia casa que io he un poch a parlar ab vos». Lenfant qui fo cuytat que sen anas li dix: «A senyor per amor de Deu no sia, car yo aci no pux mes aturar. Lo Rey menvie en una missatgeria». Lermite li dix: «Cert si farets al menys tro que siats dinat ab mi. Donchs romanits». Lenfant dix: «No fare». «Si farets» dix lermite, «per vostre prou e pus o man de part de Deu». «Per ma fe» dix lenfant «yo romandre pus tant o volets e fare vostre consell». Lermite

li dix: «Be deyts, descavalcats e venits ne». Lenfant descavalca tantost e venchsen vers lermite e ell li pres son cavall e li trach lo fre e li dona a menyar de la erba vert. E tench lo tant el sermona per beylles paraules con lach fet dinar que fo entre hora nona e mig dia.

Cap. V

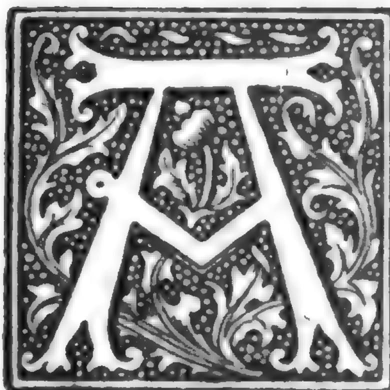

L mestre seu vos torn qui no sabia on lenfant fo anat e per açon fo gelos en estech en dupte e venchsen al Rey e demana liu. E el Rey li dix: «Tantost cavalcats sus ara cuytadament e anats en lo bosch e demanats al meu forester si ha fet ço que yo li mane e li dix. E mantinent oyrets de sa bocha tal cosa que yames no vourets aquell infant. ¶ El maestre cavalca tantost cuytadament e ana tant que ell vench al bosch. El forester li exi a carrera. El mestre li dix: «Mantinent lo Rey me tramet a vos per saber si havets feyt ço que ell vos dix». «No» dix aquell «mas tost sera fet». E encontinent lo forester abrassa lo mestre e al pus tost que poch gital en lo foch tot pleguat. Tost fo mort con lo foch era gran. Axi mori lo mesqui enveyos. ¶ E encontinent vench lenfant e viu lo mestre al foch, mas nol poch conexer. E el forester li dix: «Amic be se que demanats, anats vos en e deyts al Rey que yo he fet son manament». E lenfant sen

torna encontinent per fer e acabar la sua missatgeria. ¶ E cant lo Rey sabe e viu quel enfant fo vengut fo molt feyllo e mogut per ço con ell fo retornat car de ver cuydava que fos mort. Molt pensa que podia esser estat e tant pensa que ell devina en son cor quel forester havia errat e no havia be entes lo feyt e que havia pres lo maestre en loc del infant. Ell feu venir lenfant deuant si e mantinent li demana on havia estat ten longament. E aquell li dix la veritat e en qual manera ell vench a la capella e con lermite lo retench con hac cantada la missa e comtali con lavia preycat e sermonat e fet dinar e comtaliu tot mot a mot. E el Rey encontinent conech que Deus lach restaurat de mort e destruhit lo maestre per sa colpa. ¶ Lendema lo Rey cavalca e anassen al bosch si quart e sabe la aventura del maestre e jutya en si matex que era gran raho. Apres passa per lermite e tench lo molt gran pessa a parlament e tant que lermite li dix lo fet del colom e del escrit que li havia aportat en lo bech. E lavors sabe lo Rey tota la veritat daço quel mestre li hac mentit. E tantost feu venir lenfant deuant si e deuant lermite. E linfant los dix la veritat del mestre que li havia dit quel Rey se clamave fort dell qui ten fort ale havia e que molt li enuyave con parlave ab ell. «E per ço, senyor», dix lenfant «girava la cara en altra part per ço que nous agreuias e axim o dava a entendre mon maestre quim deya que axi era». E lo Rey dix: «Ell deya a mi tot lo contrari mas mils fa a creure lenfant que aquell traydor qui es mort a gran raho.

Si ell no fos mort, jol fera auciure e non estorçera per re». Lo Rey se parti de lermite tantost ques fo certifficat del fet per lenfant e menalsen ab si e amal molt e molt li dona e molt tench cara la sua companyia.

Cap. VI

ENFANT qui no oblida pas lo be que Deus li hac fet on cascun jorn pensave es mirave es adelitave, dix entre si matex que daqui auant no seria en lo mon que nol retendria hom del mon ne haver que essér pogues e mes e posa tot son cor que fos ermite axi con aquell qui amava tot be ey tenia son cor. Ell pensa que de nit sen partiria per ço con duptave que alcun nel seguis e anassen a peu sens tota companyia e aporta ab si les hores de madona Sancta Maria e un saltiri e no als, salvant ço ques vestia. ¶ E ana tant que vench al sant ermite e con li hac dita sa voluntat e son proposit lermite fo fort alegre e vestili cota longua e caparo tot pelras axi con era romas al prom e vestilo axi con a ermite e dixli: «Frare, con vos partirets daçi vos nirets en lo desert de la landa secha qui es sobre la ribera e poblar vos ets aqui e serets hi assats tost, que no es gayre luny». ¶ Ell se parti de lermite qui li ensenya la carrera e ell sen ana molt alegre e paguat es comena a Deu. E foy assats tost al desert e

foy auans de hora nona e troba aqui una caseta appareyllada molt be cuberta. E hac hi bon lit e tot liu hac appareyllat Nostre Senyor, e fo prop de la ribera perque a ell plach molt mes. Ell sen entra dins la caseta e assechse en lo fe e fo uyat e cansat e hac fam e ell no hac re que menyas ne en la landa aquella ne en tota la terra non hac gens, ne en .V. leugues entorn ne hac sino besties salvatges ne ell en tot aquell iorn no hac res menyat e fou deyu de que li pesa molt tant que ell se planch fort e plora e dix: «Pare Jesu Crist que nasques de la verge, yo, senyor me son donat a vos, perqueus clam merce senyor que per lo vostre gran poder e per la vostra bonea menviets cosa de que yom puscha sostenir e que no perescha ne muyre açi de fam cor yo son del tot en la vostra merce e yo haure assats de poch». ¶ E mantinent que ell aço hac dit ell viu una poma qui venia per laygua aval e amenavala laygua dretament vers la sua casa. E ell tantost levas, car tota hora hac bona fe en Deu e pres la poma e parala e gita la paradura en laygua e la paradura anassen molt tost a avall, axi con laygua la sen porta. E lo frare se adelita molt en menyar la poma blancha e beylla axi con si menyas lo mellor menyar del mon. E fo pus sadoll e pus pagat e ple de tots delits e de tots bens que si hagues menyat dels mellors .X. menyars del mon.

Cap. VII

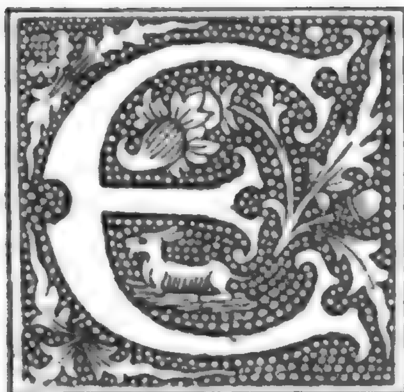

ell estech bellament e a gran plaer ben .V.anys en aquell ermitatge e Nostre Senyor li enviave cascun jorn una poma con era hora de dinar e ell era ten paguat e ten ple de tots bens que no desiyave ne volia als car Nostre Senyor li metia tal sabor que ell hi sentia tot ço que desiyave ne volia e de menyar e de tots bens e tota vegada gitave la paradura en lo riu e laygua aportavalassen e menavala a un altre ermite qui estave luny daqui e vivia daquella paradura e no dals axi con plahia a Nostre Senyor e la un no sabia re del altre, tant que al ermite de la landa vench un pensament qui molt lo continuava e molt lo moch lo pensament. Aquell fo que ell hiria e que sercara lo mon tant que ell pogues trobar mellor de si e maior en be a fer. Ell cuyda haver servit tant Deu que ell hagues merida la sua gracia e la sua gloria. ❡ Un jorn ell se mes en lo cami e ana riba del riu lo qual era segons son semblant aytal com lo seu e en tot aytal loc. E vench a lermitatge e trobahi un ermite qui mantinent quel viu se leva e ell lo saluda e aquell ell e dixli: «Frare, siguam açi». E en nom de Deu ells se assegueren e sient la un compta al altre son affer e sa voluntat. ❡ Tant parlaren que fo hora de dinar. Lermite de la landa guarda e viu la poma qui fo deuant la

porta de laltre ermite e fos aturada en laygua. Lermite de la landa dix: «Gracies a Deu que yo he mon dinar lo qual Nostre Senyor ma enviat entro al jorn de vuy; assats naurem abdosos». E pres la poma e parala e la adoba e gita la paradura en laygua axi con cascun jorn feya. E laltre frare la pres tantost e ell li dix: «Frare, lansats la paradura e prenets la meytat daquesta poma, la qual jous do per bona amor, tanta de bona sabor hi trobarets quen serets sadoll e ple axi con vos volrets». Laltre respos: «Sapiats frare que no fare, ans menyare la paradura de la qual me son aiudat e sostengut .V. anys». «Es ver?» dix aquell. «Hoc cert» dix aquell altre. «E com se pot fer» dix laltre «que yo he les pomes menyades les quales Nostre Senyor ma enviades .V. anys e gitava les paradures en laygua per ço com no les preava re e vos havets menyat mon releu; per la fe que yo deg a Deu que es nostre cap e nostre salvador, vos sots mellor que yo no son; sapiats que yo no cuydava trobar vuy negun ten prop qui fos meyllor de mi, ara men pux anar con a pech e con a foll». Laltre qui fo pus savi e pus senat que ell li dix: «Frare amic: vos devets saver que aquell quis glorifica en son be, per be que faça, no li val res, si vos vos sentits bo hagats la lengua apparellada a dir que vos sots piyor de tuyt; aquell quis humilia sera exalçat e aquell qui son befeyt loha e sen vana pert tots sos bens els met abax els affona tot axi con la mela en laygua; perque us devets humiliar e glorificar Nostre Senyor Deus quius ha feyt ten gran plaer e

ten gran cortezia que de una pocha poma ha sostenguts e sadollats ten longament vos e mi, sapiats que pus a ell menbra de vos que a vos deu menbrar dell tant que puschamvenir a la sua gloria. ¶ Lermite de la landa dix: «Frare, vos havets dit molt be jom atorch em repren del tot daço que vos havets dit em pinet de cor e de bocha de ma folla voluntat e de mon gran oltracuydament, jo estare vuy mes en pau e yames no pensare aytal fet». E dix: «A Deu siats que vagmen». E ell hoy una vou que li dix: «Mantinent, frare, vos romandrets açi un any tot entegre e menyarets la paradura e laltre menyara la poma e aquesta sera la penitencia que vos portarets de la vostra errada». E dix a laltre: «Vos hirets al seu ermitatge e ell romandra açi. Axius ho dic de part de Deu». ¶ Aquell romas e laltre sens tot contrast ana a laltre ermitatge e con la poma li venia ell la parava tan espessament que laltre navia la meytat complidament, per ço con navia gran pietat, de la qual cosa Nostre Senyor li grahia per la caritat que ell havia a son conpanyo e a son frare. Lermite de la landa feu la penitencia entegrament, tant que ell dix e afferma en si matex que axi be fort se sentia e axi be sadoll de la paradura con si entegrament e continuada hagues hauda la poma cascun dia. E dix que Deus li havia feyt mayor be que ell no havia merit e dix encare que daqui avant faria tot son poder e tota sa punya en servir Nostre Senyor tant tro li hagues merce a la sua fi. ¶ E al cap del any per veluntat e per consell del altre ermite ell torna en son

ermitatge e a recobrar la sua poma. La sua raho e la sua força e lo seu seny mes en lo servey de Deu de cor net e de cor contrit e ama tant lo seu salvador que ell lo conferma en si.

Cap. VIII

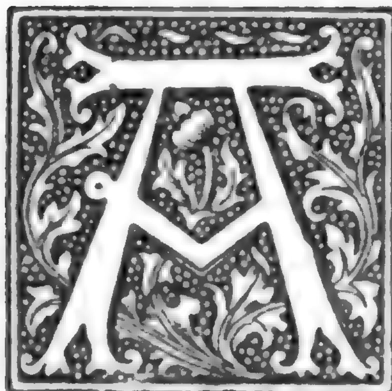
CIUS lexare a parlar dell eus tornare al fill del Rey qui fo donzell bell e gran e hac en torn .XXV. anys. Lo Rey son pare lo volch fer cavaller e donar una filla dun altre rey per muller, mas ell no la volia per re per la qual cosa lo Rey son pare era fort dolent. Nostre Senyor Deus qui totes coses governa e tots mals destrouex e qui met la sua gracia en bon cor li hac axi lo cor espirat e lunyat de mal que ell hac lo mon en menyspreu axi que oltra son grat hi vivia. Ell ama e crech Deu de bon cor, e quant mes ana avant e mes cresch tant sesforça mils de fer tot ço que mils vengues a plaer a Deu. ¶ Esdevenchse que un dia lo donzell qui molt amava cans e auzells e caza ana un jorn de fora per deportarse e feu menar falcons e cans, e quant ells foren en lo pla ells viren un cabirol blanch bell e gros e paxent en lo pla. E lo donzell feu desencoblar los cans e feu cridar e ahucar e vengren fortment corrent e cridant envers lo cabirol. E lo cabirol qui viu los cans e hoy los auchs fo molt lauger e messe en fuyta per mig del pla e aquells

apres lencalçaren fortment. Lo donzell hac bon cavall e lauger e analin detras tant que en una gran vall ell perde sa companya e segui lo cabirol del mati tro al vespre e tant ana tro que ell esdevench en la landa secha e vench corrent detras lo cabirol car no li era semblant que yames lo pogues aconseguir. ¶ E lo cabirol correch tant tro quel amena a la casa daquell ab lo qual ell era estat nodrit a gran delit e a gran plaer. Ell vench a la porta daquella caseta e lo cabirol qui fo vengut de part de Deu fo ben tost amagat e perdut axi que ell no sabe ques fo feyt. E lermite vench encontinent e saludal de part de Deu. E ell qui fo molt suat e las saludalo axi matex e devalla de son cavall. ¶ E lermite entes en ell servir e honrat de tot ço que poch e pensa de son cavall. Lermite lo conech be mas no volch descobrir a ell perço con dupta que ell nol pregas tant tro quel faes tornar en lo mon, ço que ell fahera be a tort. Molt fo irat e torbat daço con ell no havia de que li donas a menyar de la qual cosa fo molt dolent en son cor. ¶ Ells sen anaren mirar desobrel riu per deportar e per vaher laygua e per haver oreg. E quant ells se foren asseguts, ells viren una poma qui venia per lo riu tota parada. E lermite qui fo fort alegre per raho del seu hoste feu gracies a Deu. «Ha e con ha açi cortes do, Senyor, grans gracies e merce vos en ret». E puys dix al donzell: «Veus açi nostre sopar lo qual Nostre Senyor nos dona ens envia». E ell estes tantost la ma e pres la poma e molt pagat appareylla son sopar e soparen

e begueren de laygua e puys lo donzell dix: «Bona fo conreada aquesta poma, car Nostre Senyor hi ha mesa e posada de la sua sabor, cor jo hanch mes no fo mils past ni mils sadoyll de negun menyar. ¶ E apres se anaren colgar e lermite feu li lit de fe e de un poch de boua, e ell dormi mils en aquell lit que en negun que hanc hagues gegut si be noy hac cobertor ne vanova ne lançol, e son cavall hac erba e fe.

Cap. IX

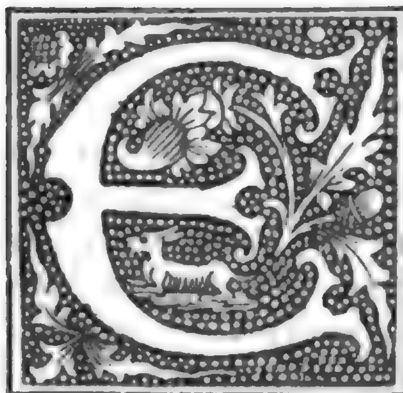

lendema con ell fo levat ell volch saber la essere lestament de lermite e dixli: «Senyor jous prech que vos me diguats em façats çert vos perque menats e fets ten aspre vida, no creu quen façats sens raho; digatsmo e iremen». ¶ Lermite li dix: «Pus queus plau jous ho dire. Vos devets saber per veritat que nos som fets per haver Deu e aquell quil pert per sa follia son peccat lo mena tot dret en infern sens haver james merce ne perdo. E per ço mon amich estich jo açi e vag axi e fas ço que vahets. Jo viu en gran desayre e en gran pobrea per la mia carn affliccionar e domdar. E lo foll quis partex de Deu es dona a servir lo mon per layre de son cors pert la sua anima. Sapiats amic que les riqueses e les alteses e los honors daquest mon fan tots mals, axi que envides

es rich salvat. Per ma fe si ells james no morissen e mengassen e beguessen be e manassen tots temps larga vida yo no men maraveyllare; mas ells moren tuyt ensemps sens que yames no hic tornaran, axi jovens con veylls e forts con flacs e cascu trobara juhi segons ses obres. E per ço con yo no se lo jorn ne la hora de la mia fi, met e pas lo meu cors a trevayll e a desayre e menyspreu lo mon. Foll es qui pert la anima per lo cors e qui nodrex la carn en delits e yo daço fas tot lo contrari car yo he tots temps en memoria e en remembrança la mia anima e nom membre sol del cors per ço con torne a no re. La anima viura tots temps e durara car yames no morra, donchs guardem ço qui val e dura, e fugam e esquivem ço qui fayll e mor».

¶ Aquell qui hac avisat lermite e la raho que dita li hac el hac be esguardat e figurat, lo conech e aytant con poch besant e abrassant li fon gran alegria e hac gran plaer dell. E ab gran gog li dix: «Bell dolç amic, bell dols companyo, molts pensaments e molts enugs e hauts per vos per ço con yo no sabia res de vos ne vent ne hora ne carrera ne re. Ara vull que sapiats que yames pus trobat vos he e per neguna re del mon yo nom partire de vos axiu fas promessa a Nostre Senyor. Yo no cuydava morir yames mas pus que a Deu ha plagut que açi ma fet venir, ab vos ensemps salvare ma anima e yames no tornare el mon, tant me plau em agrada la vostra vida, que daltra cosa . . . .
. . . .

D.

¶A honor & llohança de les antigues lletres catalanes, fou acabada d'estampar aquesta noveleta en la Tipografía «La Acadèmica», de Serra germans & Russell, de Barcelona, lo día de Santa Creu de maig de l'any .M.CM.VI.

Volum .III.

¶ Aquesta edició consta de 200 exemplars
(3 en pergami, 25 en paper japonés
y 172 en paper de fil Guarro).

O Caua/
ller.

¶Barcelona, any .M.D.L.M.vj.

Digitized by Google

❡ Facsimil del gravat estampat en la portada de la edició de Valencia de 13 de juliol de 1532.

Digitized by Google

A batalla jurada que ja reglamentan algūs dls nostres Usatges anava desaparexent de les costums en les derreries de l'Etat mitjana; s'assegura que ē 1522 l'Emperador l'autorisá per última volta en los Estats hispánichs. Mes d'aqlla prova judiciaria n'havia nascut un joch, una festa a la que hi anaven los cavallers, no per defensar la veritat en front de la mentida, sinó pera mostrar llur habilitat en menar lo cavall y en l'exercici de les armes tot rumbejant llurs riqueses. Un recull d les lleys d'aquell joch o art de junyir es lo present llibre. Comença ab la comanda feta per los del Estamēt Militar d Valencia a Mossen Ponç de Menaguerra, pera que'ls hi explique les regles de tan elevada art y aquell estrenuu cavaller, després d gentils paraules d modestia, va dictant los preceptes ab una senzillesa que enamora, comparant a voltes lo justar de la nostra terra ab lo d'altres pahissos; l'escola dl junyidor, ab que termena lo llibre, n'es força interessant.

SI Ramón Lull, en son *Libre del Orde de Cavalleria*, va revelar l'esperit d'aquella institució que omplí bona part de l'Etat Mitjana, lo *Libellus de batalla facienda* nos ensenya la part práctica o trascendental d la metexa, y *Lo Cavaller* recorda lo raig de llum d'esplèndida color que reflexá la cavalleria al desaparéxer vers ponēt. Aquests tres llibres son les obres cabdals de la nostra literatura cavalleresca.

DEl autor n'ha escrit tant sols Fuster referintse a un MS. de Diago, *Biblioteca Valenciana*, t. I, pp. 37 y 38. No es aquest lo lloch oportú pera ferne la biografia, emperó volém comprovar la sua existencia recordant que, *segons Zurita*, en 1473, regnant Joan .ij., fou Ponç de *Menaguerra* un dls capitans dls cavalls valencians que s'uniren a En Ferrán, aleshores sols Rey de Sicilia, qui marxá en adjutori de son pare assetjat a Perpinyá pels francesos. En Ponç de Menaguerra, dochs, es un cavaller qui vivia durāt los regnats d'En Joan .ij. y d'En Ferrán .ij., com ho indica en lo capitol .xx., y qui, ja vell, respectat y honorat de tots, prop a la fi d la .xv.ª centuria, complia sa tasca d compilador.

DIu Fuster, en l'obra abans nomenada, que *Lo Cavaller* fou imprés a Valēcia a 16 de setembre de 1493, mes no pot cōprovarse exa afermació

perque no'n conexèm cap exèplar. D'altra edició, tambè valèciana, ò 1532, se'n còserva un sol exèplar en la Biblioteca Reyal, descrit en l'obra bibliogràfica d'en Gallardo, y fou reproduhit è facsimil per è Sàcho Rayon en curta tirada ò 30 exèplars, avuy introvables. J. M. F.

Mena-

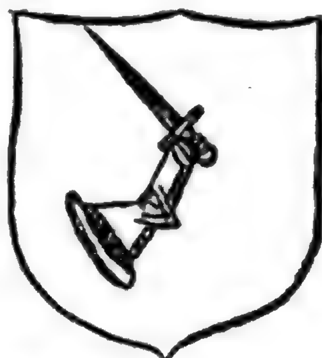

guerra

De guella una armedura de bras dret de argèt tenint en la ma una spasa tirada de argèt pom cruera de or (Cod. de B. Mestre Blassò de les armes dels cavalers .M.D.xxxxiiij.)

Los del eſtamẽt militar ẽ la no/ble ciutat ꝺ Valẽcia preguẽ a moſſen Ponç de Menaguer/ra ab eſtil de ſemblants paraules.

Manifes/ta ſperiencia nos ha claramẽt moſ/trat la veritat q̃ de vos Caualler ſtre/nu ab alta veu de glorioſa fama les noſtres no enuejo/ſes orelles hoit hauien. Car ſou vna enceſa falla a la claredat de qui les leges ombres y defalts ꝺ les armes en noſaltres mirant ſe prenen eſmena E ſou la luminoſa entorcha q̃ acõpanya guia y ꝺſcobre la honoroſa ſenda per hon al terme de tota perfectio ab geſt/paſſos y cõtinẽça ꝺ ſingular triũfo los juſta/

Google

dors cauallers exercitāt se en lorde y actes de milicia ab facilitat y breu prōptitud atenyer esperen Sou ēcara la scola doctrina y exel/lēt magisteri q̄ a nosaltres dixebles nodrits ē los daurats breços d vostre gentil saber y ētendre per obres pratiq̄s y exēples gouer/nar acostumē A vos dōchs magnāim caual/ler: nostre dir sepsenta: pregāt vos per gēti/lea nostres prechs accepteu y la pluma pera pintar dl armat cauallier la pintada bellea y cōcertada pintura/ pera linear ēcara y ali/mitar del plātat rench e intāgible cō se deu collir lo fruyt d marauillosa destrea. Y per q̄ lo nōbre dls dubtes y disputes pera egua/lar la desegualtat auātatges/ y milloria dels qui justen es tan gran cō la diuersitat de les carreres encōtres/ vicis desastres y ventu/res. Affectadament demanam q̄ capitulen les estimacions y valor del que junyint per destrea/ o per colpa/ per sort/ o per dsuētura del cauallier/ es possible se segueixca. Pro/metent per vostre treball restar vos en obli/gacio infinida/ y quens tērem per cōtēts de vostres dcretades leys regint nos per aque/lles/ puixs lo que teniu vist/ lest/ hoyt y pra/ticat ab la disposicio d vostre gran esperit y clara vista nos asegura: que de just jubi y dreta sentencia lo vostre armat/ y fort braç no pot tor/cer la ralla.

¶ Respon mossen Menaguerra.

SI força de ignorancia no men-
pachaua: desig d seruir vos bem
consent quel treball no refusse:
per que scriuint satisfes al que
la merce de vosaltres graciosa-
mēt me dmana. Cauallers virtuosos incli-
nats per natura al q̄ vostres engendradores
de excellēt manera entenēt ho practicauen:
qui pot creure vos fallgan lo que naturalea
nous denega/ ne qui affigint en la mar vna
gota daygua presumeix augmētar aquella:
baix es lo meu dir per atenyer la altitut del
vostre eleuat entendre/ ni la mia poca e an-
tiga tapisceria bastaria james fornint em-
paliar les noues sales d vostra estimada mo-
dernitat e sciencia. Mas puix manant me
voleu q̄ desplegue les bales d la mia grossa
roba en mans de vostra prima intelligēcia/
obeynt vos cō a senyors y maestres sotsmet
a la correctio vostra que esmena la sentēcia
y mal estil dels capitols q̄ recite/ ab protest
que d presumtuos lo sobre nom no manten-
ga/ car be conech pertanyer a mi lo
demanar/ y apēdre puix lo
determenar a vosal-
tres es propri
offici
.T.

¶Capitol primer.

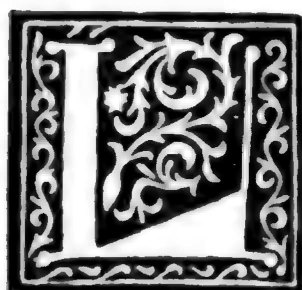

O caualler venint al rench armat d̄ totes aquelles de-festiues armes q̄ al junydor son acostumades al cap del rench pot pēdre la scarcella. E si alguna altra peça li fallia/ ordena la ley que emperadors reys/ e princeps/ manat han se obserue tal caualler lo pris guanyar no puixa y la raho que no consent en res q̄ defalt sia/ vol que semblant libertat nos done/ al qui dona ocasio scādalosa en lo plaer d̄ tant pomposa festa.

¶Capitol segon.

QUant pris se dona al mes gentil/ mire atentament lo jutge/ puix lo millor atauiat/ mes rich pōpos guanyar deu/ y sespera. Si los paraments decanten/ o pengen/ mes/ a vna part que/ a altra/ e la cimera si va dreta/ y ben posada/ puix tals mācamēts notats/ a perdre lo pris ajuden.

¶Capitol terç.

NO menys se deu mirar lorde y mesura del caualler entrant en la plaça per esser vist y loat d̄ singular destrea: com arremet/ com dona los sperons com porta les cames/ y com lo cors sobre la sella/ ne ab quin

temps voltara per quel rēch nos deu tocar ab lo cauall de anques al girar/ ni en qual/ sevol altra manera.

Capitol quart.

Sia vist al cap dl rench lo caualler com pren la lança/ com parteix en la sella/ com van les cames/ si pert estreps/ si pert la lança passats tres pōts exinli de la bossa: cō ans d tres pōts nos puga jutiar perduda/ a nostra vsança. Car es presumidor del mal cauall o dl q serueix deu ser la colpa. Lāça perduda a culpa del caualler/ se eguala se cobra e compēsa per altra lança rompuda.

Capitol cinque.

Per sostēir la policia e noble exercici del junyr y per millor estimar del bon junydor la destrea: segōs tenor de molts ca/ pitols fermats en passos de correr puntes sien condemnats los vicis de perdre lança al pendre/ o perdre strep/ o streps/ e cames arrōçades/ a arbitre del jutge: per que tales legees no esmenades valen a la part altra per vna lança rompuda.

Capitol sise.

De dos cauallers la hu pdent la lāça: laltre qui encōtrant al rench fa bona carrera: guanya lo qui encontra/ per que

exercint fa mes/ e millors actes necessaris per al junyer: car los arbres/ o capitols qui tracten de les valors y drets de les armes/ axi ho volen que nengun acte sia pres per no fet: ans sia remunerat lo digne de premi e punit lo merexedor de pena.

¶Capitol sete.

Com ē les armes lo dan sesguarde al qui toca. Es dtermēat q̄ si lo caualler partint ab la lāça en la bossa passats los tres pōts lis rompia en la ma damūt/ o dauall la roda o metēt la/ o portāt la en lo rest/ tal carrera nos deu dir vana tornāt per aquella/ a ferne altra: mas deu anar per carrera correguda.

¶Capitol huyte.

Si al caualler partint li furtra la lança de la bossa y fent legees en la carrera lamet en lo rest: y fēt calades que toquen al rench ve arōpre la lāça den contre Ēlaltre fent bona carrera encōtrara/ e no rompra/ tales encontres son eguales. Mas si la hu donant de pla/ o de punta en lo rēch rompra guanya laltre qui encōtra fēt bona carrera encara que no rompa.

¶Capitol nove.

Dels cauallers qui ensemps sen con/ traran y rompran les lāçes Deu gua/

nyar lo qui millor es anat y pert l'altre q en la carrera haura fet vna o moltes legees.

Capitol dee.

En Per maior declaracio dels sobre dits capitols: per quant en la determinacio d les gentilees e legees en les festes de

junyer son varies opinios de cauallers Seguint lorde e stil de les armes. Sil caualler passant carreres la lança alçara per no encontrar al altre venint desbaratat/ o ab lāça perduda tal alçar de lança no es de alguna estima Car seria prejuhi d un altre qui aura encontrat/ o romput lança. E per semblant lo caualler qui haura encontrat/ o romput lança fēt calades e legees donant d la lāca dauall lo rest/ p tals legees no pert encon

tre ni lança rompuda. Car en armes retre-
tes alguna gētilea no augmenta lo nombre
dels colps ni alguna legeea en lorde de fe-
rir sobre les armes disminueix lo nombre de
aqlls. Exceptat quant los cavallers seran
eguals de encontres/ o lances rompudes:
q̄ en tal cars lo pris deu esser partit ē parts
donant millloria al qui haura fet la genti-
lea e la menor part al qui haura fet la legea
remetent la tal particio a arbitre del jutge.

Capitol onze.

QUant lo cavaller rompra de punta de billeta en lo rench encara que vinga de bona carrera/ guanya laltre sens encontre/ ab tot que haja fet legees e calades donant al rench de pla. E si donant de pla al rench rompra la lança es egual ab lo qui en contra en lo rench de punta de billeta.

Capitol dotze.

EEnt bona carrera lo cavaller si per desastre ēcōtrara ē lo rēch/ o perdra lança: pot se acabalar avançant vn encōtre rōpent lāça/ o fehēt perdre peça o la regna a laltre/ deixāt ho a arbitre dl jutge: levant li aquell avantage que aura guanyat/ o la carrera q̄ haura en contrat/ axi q̄ vna bona carrera vaja per la mala.

¶Capitol tretze.

ES dit fora ḋ rēch/ lo caualler naffrat q̄ no pot tornar a junyer/ e per aquella sanch lo qui encōtrat haura guanya mes de aquelles lançes que son en lo preis. Excep-tant ne caualler qui ab sanch/ o sens sanch sera tret ḋ tot recort no podent tornar a les armes. Y exceptāt ne caualler qui ab lo ca-uall sera caygut en terra/ perduda sanch/ o desbaratat ḋ algun mēbre/ car son estimats com morts. E si al caualler per encontre li sera trēcat lo braç/ la cama/ la cuixa/ o lansa del coll val segōs es jutjat/ puix a-quell ēcōtre deu esser ḋ maior va-lor q̄ fa mes acos-tar lo caualler a morir.

¶Capitol q̄-torze.

REys/ o fills de reys si vns cōtra de al-tres junyirā/ siē/ jutjats p̄ les leys quels altres cauallers se jutgen per que exercint tals actes militars no son mes que cauallers. E si algun rey/ o

fill de rey carrera corrent ab lança paſſara
encara que no encontre ni ſia altra coſa que
lāça correguda val mes que tots los encon-
tres/ actes/ caſſos/ ni lāçes
quels altres cauallers d ql-
ſeuol titol baix d rey hajen
fet/ e aço hauent reſpecte a
la altitud de real dignitat.

¶Capitol quinze.

CAhent p encōtre dos
cauallers en terra ab
los caualls/lo q menys mal
ſe fa y pus preſt torna aca-
ualgar pera jūyer guanya/
ſegons coſtum de vngres/
e alamanys. Eſeguint los
eſtils d les armes dultran-
ça que donen millora al combatent reſtant
de tal encontre mes diſpoſt pera batallar.

¶Capitol ſetze.

EN alamanya y vngria no eſtimen ſino
aqll encōtre dl qual los cauallers ca-
hen ē terra. E axi ſi fēt bones carreres dos
cauallers la hu de aquells del ſeu encontre
caura dla ſella ē terra o caura ab lo caualli:
guanya lo qui no encontra puix tal en con-
tre no te valor pera quil fa mas pal caualler
qui ab tāta virtut lo moſtra ſoſtenir y rebre.

¶ Capitol deset.

COm perdre peça/ o regna sia gran de falt al caualler. Si per en cõtre rebut/ o ẽbarrerada se pert la regna/ y nos cobra fins lo cauall es reposat al cap d la carrera: tal encontre val cõ lança rompuda. E si lo qui rompra perdra peça/ o regna e laltre no rõpent encõtrara tals encõtres son eguals.

¶ Capitol dehuyt.

ES peça perduda y val com lança rompuda sil caualler pert lo guãt dret per encõtre de billeta/ e si en lo guãt no si mostrara encontre/ val per peça perduda encara ques perda per vn reuersar/ o per fort encõtre del caualler mateix. Mas si lo gocet o la lança remordent la ma del caualler li feya nafra/ tal sanch no es de alguna stima puix per aquella nos deixe de junyer.

¶ Capitol denou.

VAl vna lãça rõpuda al caualler quãd laltre p encõtre o p ẽbarrerada pdra lo braçelet/ o la guarda/ e axi mateix sestima peça pduda E si sera encõtrat en lo braçal dret/ o esqrre tant desmarchat q̃ sens martell tornar/ a armar nos puga es fora d rẽch tal caualler e val quatre lançes rompudes Mas sil braçal pert la guarda o rõpent les

altres peces sens traurel braç ab tiretes se adoba no es en alguna estima. E axi se deu jutjuar ð totes les peces puix nos parteixca lo caualler ðl cap ðl rēch p adobar aq̄lles.

¶ Capitol vinte.

PErdre lo escut per encōtre o embar/ rerada val tres lāçes al q̄ encontra e vna ðl ēcōtre son q̄tre/ y es fora de rench lo caualler: segōs es ðterminat p nostre sēyor lo Rey don Ferrnādo huy prosper regnant. E aximateix val segōs es dit si per q̄lseuol cars lo scut era esclafat partit/ o trocejat axi que per tal ðsmarchamēt no pogues tornar a junyer remetent aço/ a arbitre del jutge.

¶ Capitol vint e hu.

LO elm leuat del cap val deu lançes al caualler quel leua E si li fa perdre sanch del nas o de la boca perdent alguna dent val vint lançes. E si haura fāch en lo cap/ o en lo frōt per la qual naffra no puixa tornar a junyer val segons es dit en lo capi/ tol .xij. E si sera lo elm desmarchat axi que nos puga ni dega ab aquell tornar a junyer val com si fos leuat del cap y com en les ar/ mes se mire molt la egualtat/ sil rench sera cridat/ a carreres comptades/ lo cars se/ guit ē la darrera val com si fos seguit en la primera carrera/ o qualseuol de les altres.

¶ Capitol vint e dos.

TOt encontre o embarrerada que faça anar lo cavaller torbat puix no ixca de recort y puga tornar fēs molt espay a junyer/ sia remes a arbitre dl jutge per que finit lo rēch/ si tals cavallers/ delāces/ o encōtres seran eguals/ tal cars deu ser posat ē cōpte.

¶ Capitol vint e tres.

DEixar troç de lança en lo elm en lo scut o en qual sevol altra part no es dalguna estima ni menys traure foch per encontre: per que encontrant e rompent los tals desastres no donen mes valor que lança rompuda y son eguals ab altre qui romp encara que semblant cars no li esdevenga. Primateix trencar les lāçes per encontre la hu fins a la roda laltre a vn palm de la billeta no es mes ni menys com se prenga en lo fust la tal manere de rompre.

¶ Capitol vint e quatre.

SI lo cavaller sera encōtrat en qual sevol loch q̄ no sia prohibit encontrar e exira d tot recort no podent tornar a junyer val mes que tots los altres cassos q̄ poden guāyar lo pris/ e mes que totes les lances: E val mes que aço si per tal encontre perdia sanch/ com ja es dit en lo capitol .xiij.

Capitol vint e cinch.

LO qui derroca cavaller ab lo cavall per terra per encontre o ẽbarrerada/ guanya mes de aq̃lles lançes que seran en lo pris Exceptant los encontres del capitol .xxiiij. per que lo encõtra trahẽt sãch o seguint per aq̃ll algun dan en la persona/ e mẽbres del cavaller/ es en lo nõbre dels encõtres intitulat segon. Car ẽ armes dultrança/ qui cau ab lo cavall es reputat cõ a mort.

Capitol vint e sis.

QUand lo cavaller per encontre o per embarrerada sera tret d la sella penjant en los arçons o estreps o del tot posat en terra/ es dit fora de rench. E lo qui encontra guanya vint lançes E si lo caygut volia tornar a junyer no pot guanyar pris/ per la vergonya de ser exit de sella closa/ segons lo stil en passos de correr puntes.

Capitol vint e set.

IUnyint dos cavallers ab les cimeres q̃ pert la cimera per encõtre o ẽbarrerada pert la carrera e si anant hi mesiõs la hu per parer mes galan passara ab cimera e laltre no sil portãt cimera fẽt bona carrera rõpra e laltre fẽt no meyẽs bona carrera de pũta d billeta la cimera li levara son eguals.

Exceptat quāt jūyiran a carreres cōptades o partida hon val mes la lança ronpuda per q̄ en les armes retretes los cops o encōtres donats ans del finit nombre son de estimar.

¶ Capitol vint e huyt.

SI per los encontres nos segueix altre q̄ rōpre les lāçes en les carreres ben fetes rōpudes les lançes los dos cauallers son eguals: encara que la vn caualler haia encōtrat pus alt quel altre car rōpre en lo elm/ o en lo scut/ o damunt lo caragol/ o da-uall no es mes ni meyns. Si ja entrels ca-uallers no sera fet pacte donāt millorla al q̇ pus alt encōtra. Axi per ben jutjar/ los en-cōtres del caragol en amunt son dits alts y los dentorn de tota la roda/ axi mateix tots los altres son baxos/ aço p̱ esquiuar cōtrast.

¶ Capitol vint e nou.

PAssāt bones carreres si dls dos caual-lers la hu rōpra lāça dembarrerada/ e laltre encōtrant no rōp guanya lo q̄ rōput haura/ exceptat q̄ no haja fet calades e le-gees tocāt al rench/ quen tal manera guāya lo qui encōtra e no romp. E si per encontre/ o embarrerada la hu reuersaua mes quel altre tornāt en la sella sens altre cars: no es d̓ ferne stima. Seguint se altre sia jutjat segons es dit en los damunt dits capitols.

¶ Capitol trenta.

SOn encontrats prohibits en les festes de junyer/ encontrar en la scarcella/ en larço de la sella/ en la ma de la regna en lo cap/ o en lo coll del cauall/ en la cuixa del caualler/ o daquel auall. En axi que per tal encõtre lo q̃ encõtra no deu ni pot guanyar pris algu aquell dia: encara que sia exit al rẽch lo pus rich pompos atauiat/ e aço per esquiuar escandels com per tals encontres se sien seguides morts d junyidors e grans dans destorbant d les justes la alegre festa.

¶ Capitol trenta e hu.

E Per que en les festes son d mal comport los escãdels. Si lo caualler caura en terra ab lo cauall/ o sens lo cauall/ per desastre/ o per defalt/ o en qualseuol altra manera no pot guanyar pris/ encara que puga tornar a junyer. Axi fou declarat en lombardia que sil caualler entrant en la plaça per tornejar cahia ẽ terra arremetent lo cabal ab culpa/ o sẽs culpa: no deuia guanyar joya/ aquell dia per que seguint li tal dsastre guastaua la festa

¶ Scola del junyidor

EN la ſcola del junyidor que es pratica. Art es lo meſtre: Entenimēt. Diſpoſicio E natural inclinacio ſon los dexebles/ per q̄ ſens cōpanyia ḋ aqueſts es impoſſible al caualler exir deſtre famos de tal eſtudi. Uenint donchs lo caualler per dar liço als miradors/ volent moſtrar lo q̄ natura/ y fortuna li moſtren deu exir al rench de haqueſta manera.

PRecebeixq̄n trompetes atauals tamborins e miniſtres Segueixquen ben atauiades perſones de honor ſeruidors/ o patges que porten les lanços. Apres ben acompanyat de cauall y de peu/ arremeta lo caualler junydor per alguna part q̄ prompte aparexient de les gents a la viſta done delit

e admiracio la gentileza e dissposicio de la sua pomposa bellea. Volte ab temps/ y mesura guardant se de tocar al rench del cap del cauall ò āques ni en altra manera. Nos oblide portar guarnicio ben consertada/ o paraments chapats brocats/ o de seda/ lo mes rich y pompos que li sia possible. Les armes netes febrides ben guarnides dor/ y de seda. Lo escut brodad/ o pintat de alta y galan inuencio. Vaja cenyit p lo mig a la vsança/ y sobre tot bella cimera/ la letra de la qual si sera ben acertada/ en moltes parts escrita la done en lo primer arremetre/ a les gents que saber la declaracio de les inuencions naturalment desigen E axi batent la guarda per son orde faça p lo rēch la acostumada volta E per ques conega ser gran caualler de la sella de la guisa/ porte lo cors ert/ e algū poch pando/ lo braç dret no deixe anar penjant mes porte la ma posada/ del escut sobre la mossa/ e alguna vegada sobre lo fals ò la correja. Les cames dretes exint del cors per son endret no lançant les per auant ni corues per atras mas ertes y molt acostades al ventre del cauall. Los peus seguits/ punta/ e talo per vn egual. Los esperons mirant a hon se deu batre. Al cap del rench no estiga fluix/ abandonat. Ne li cayga la lança de la ma/ dreta la porte en la bossa acostada ē ves lo elm. La ma alta prop

la roda. Lo colze vbert/ e al traure la lança de la bossa cale la ma prop los gocets/ sia lo metre alt/ e sens galtada/ no donāt dauall lo rest. Parteixca ab tento/ no arrebatat/ car dels esperons lo cauall nos deu molt batre.

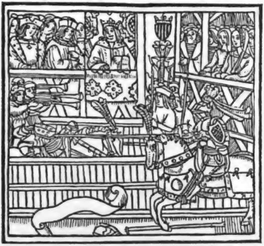

Corrent ab lança en rest cale poch a poch per que no faça calades/ ni toque ò pla en lo rench ni de punta de billeta hi encontre. Portāt la lāça en lo rest no vaja vberta mas sobre lo rench mirāt al muscle dret del al/ tre girāt se algun poch al encōtre/ no atu/ re lo cauall ans del encōtre/ ni cride dauall lo elm mas apres de hauer encontrat alçe la lāça/ y escorrega la ma fins a la roda/ de/ xāt ý espatles aqlla sobre lo rench als serui/

dors de peu que la prenguen. E apres passe-
jāt reposadament al cap dl rench se ature.
Les altres subtilitats dexant a vostres se-
nyories/ seran cō a diamāts q̄ faran
rica la brodadura de aq̄sta
mal guarnida
roba.

¶ Deo gracias.

¶ Fonch emprentat ⁊ effigiat lo pre-
sent llibre en la Estampa La
Acadèmica, d Serra ger-
mãs ⁊ Russell, d Bar-
celona, lo quart
die de juny
de l'any
1906

Volum .IV.

LA ISTORIA
DE LA FILLA DE L'EMPERADOR CONTASTI

Noveleta del XVme segle

BARCELONA

ANY .M.CM.VI.

Digitized by Google

Aquesta edició consta de 150 exemplars
(3 en pergamí, 25 en paper japonès
y 122 en paper de fil).

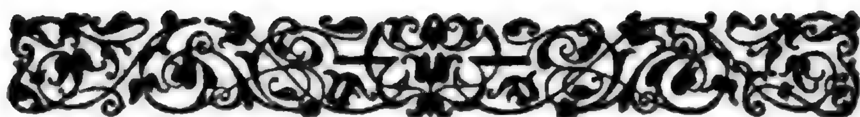

NOTA PRELIMINAR

Del tresor bibliogràfich que reculli en Ferran Colom, lo fill del immortal navegant genovès, formava part l'únich MS. conegut d'aquesta novel·eta. Avans del pillatge que sofrí la Colombina en 1884, aquest MS. constava de 95 fulls, avuy reduhits a 35, que contenen la Istoria de Jacob Xalabin *(1-20), magníficament estampada enguany per la Societat Catalana de Bibliòfils, y* La Istoria de la filla del Emperador Contastí *(22-35). ¿Quina obra notable y segurament digna pariona d'aquestos bellíssims textes devia llegirse en los 60 folis desapareguts? No ho sabém y planyemnos de la gran vergonya espanyola que ha fet repetir a son historiador Mr. Harrisse les paraules punyentes de Benvingut d'Imola (1):* Tandem miseratus, labores et studia tot inclytorum ingeniorum devenisse ad manus perditissimorum hominum, dolens et illacrymans recessi.

Avuy aquestos venerables restes se troben dignament custodiats en la Biblioteca Nacional de París, n.° 475 y en Morel-Fatio los registrà en son Catàlech, p. 361.

La Istoria de la filla del Emperador Contastí *sembla una variant de* La filla del Rey d'Ongria, *narració que figura en dos còdex catalans, l'un del Arxiu de la Corona de Aragó (procedent del monestir de Sant Cugat), y l'altre del Arxiu provincial de Palma; lo primer fou reproduhit l'any 1857 per don Pròsper de Bofarull en lo volum 13 de la Colecció de documents inèdits de la Corona de Aragó; lo segon l'any 1873 per en Bartomeu*

(1) *Comment. in Dantis comœdia.*

Muntaner en ses Leyendas en prosa catalana provenzal *y després per en Ramon Miquel y Planas (1905) en ses* Historias d'altre temps. *Un altre investigador, en Antoni Bulbena, ha tingut la ocurrencia de publicar un* arreglo *indocumentat de abdues versions.*

Referintnos més particularment a la narració estampada en aquest volum, poca cosa afegirèm a lo que ja ha dit son primer editor l'Hermann Suchier en la sabia revista Romania *(vol. 30, p. 519-538, any 1901).*

Les semblanses entre aquesta narració y la de La filla del Rey d'Ongria *no son tan paleses que puga parlarse de filiacions entre elles. Lo principal incident de la primera y que li dona més caràcter, que es lo tallarse les mans la filla del Rey pera fugir de les requestes amoroses d'aquest, no hi es a la primera; y si com diu encertadament M. Suchier, totes les aparences (repeticions, dexadeses d'estil), fan creure en la hipòtesis de que aquest genre literari prové de la relació oral, hem de convenir en que la falta d'aquell fet caracterìstich en la nostra narració la fa diferenta casi essencialment de l'altra, donchs la imaginació popular, tan agradada de lo heroich y sagnant, no sabria dexar de banda aquell fet.*

Acceptèm que unexi abdós contes una vagarosa reminiscencia y afirmèm en benefici del que anèm a transcriure les bones qualitats d'estil que l'avaloran, propies de les narracions quatrecentistes per més de que sien aplechs de llegendes més antigues y passades pels alambins de varis pobles.

Se tracta d'una narració que figura en lo recull popular o literari de tots los paissos, informada del caràcter respectiu d'aquestos. La nota verista ab que'l gran Cervantes caracterisava lo nostre millor llibre de caballeries, Tirant lo Blanc, *estesa després per en Rubió y Lluch a* Curial y Güelfa, *es aplicable al present llibre, especial-*

ment comparantlo ab les altres versions de la matexa llegenda; repareu que en ell no hi passa res que no sia versemblant: la filla del emperador no's fa tallar les mans que després s'hagin de refegir totes soles; ella matexa s'embarca en naus ordinaries y parla ab lo patró, y arriba a Roma ahont s'hi troba per sos passos comptats lo Rey de Castella demanant perdó per la mort de sa mare. Res de espectacles màgichs qual brillant esclat esborra'l contorn de les coses tot exaltant les imaginacions dels pobles endarrerits. — J. M. F.

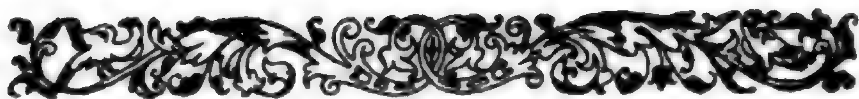

¶ Aci comenssa la Istoria de la filla de l'emperador Contasti, qui fo lo primer emperador de Roma, la qual lo pare per mala iniquitat, con no li volch consentir que jagues ab ella, la mana ociura a dos scuders, los quals no la volgueren ociure, e materen la en una nau, e puys fou muller del rey d'Espanya.

Cap. I

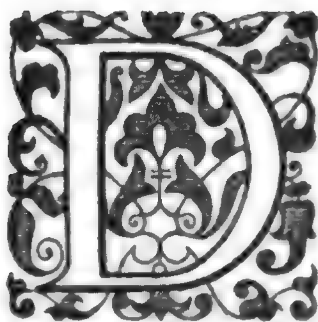

IU aquest compte que lo primer emperador que fou en Roma des puys de la nativitat de nostro senyor Deu Jhesucrist si fou l'emperador Contasti, qui comessa a regnar en l'any de la dita nativitat .CCC.XC.vj. E aquest emperador si havia la pus bella dona de muller qui en aquell temps sa atrobas, e lo emperador era axi enamorat de aquesta dona que ell la amava sobre totes les coses de aquest mon. E fou volentat de Deu que aquesta dona caech en malaltia, e conexent la dona que ella devia morir d'aquesta malaltia, sis feu venir l'emperador, e si li dix: «O senyor, vos sots aquella cosa que io mes am hi he pus amada en aquest mon, e sapiats, senyor, que iom sent a pres de la mort. E pus ab vos, senyor, io no pusch aturar, he penssat en lo gran be que vos me volets, e per

B.

ço io he pus gran treball de la gran dolor que iom pens que vos vos darets de la mia mort que no he de mi matexa. E en axi, pus a partir me cove de vos, io, lo meu senyor, vos prech eus requir per merce que vos me degats donar un do de les coses que ious demanare.» E l'emperador loy promes, per la gran amor que li havia, que li compliria totes les coses que poria molt volenter en la sua vida e en la sua mort. «Are donchs, senyor meu,» dix l'emperadriu, «acostats la vostra boca a la mia, que per gran amor que ious he ious vull besar.» E l'emperador per gran amor que havia a la sua dona, qui veya ques moria, besa la, e dix li: «Amor mia e dolça e cara, ious prech per amor mia que vos queus confortets, que, ci a Deu plau, vos no morrets de aquesta malaltia, e prech vos que prengats confort. Que sapiats que la vida vostra es vida hi alegra meu, e la vostra mort seria a mi mort e treball, e dolor a mi gran, mentre que visques, e apres la vostra mort no hauria si no dolor. Que be sabets vos, dona mia, que io en altre cosa d'aquest mon no he amor si no a vos, e tota res m'es nient a pres de vos.» Ladonchs respos l'emperadriu: «O gran emperador e senyor dels Cristians, sapiats que iom confortaria volentera; mas be sabets que, com la mort deu venir, negun confort no s'i pot fer. Pero a la perfi tots havem a morir, e io conech per cert que la mort es prop de mi, e lonch de temps io no pusch star ab vos. E per ço, senyor meu, ious prech eus requir, per tota la amor qui es entre mi e vos, queus placia de donar vos confort de la mia mort, e nous ne donets treball en la vostra persona. E vull, senyor, que vos me prometats leyalment que vos no prengats muller, si donchs no era axi bella con io son, e que aquest guant que io are vos do, ques fassa justament a la sua ma.» E com l'emperadriu li ach

dit tot en axi, li u promes l'emperador en la sua bona fe. E ab aytant fo volentat de Deu que la emperadriu passa d'esta vida. E l'emperador, pus que viu la sua muller morta e passada de questa vida, fo fort desconortat e desconsolat, e'n mena molt gran treball. Per que ab molt gran honor, que li feu fer, e ab grans funeraries, tals com se pertanyen a muller d'emperador, feu la metre en un molt precios moniment, e apres vestis de negre ab tota la sua gent de la cort. E apres l'emperador pres tan gran treball en si mateix de aquesta sua dona, que s'enclos dins una cambra, en la qual ell tots jorns feya son dol e planhia molt amargosament la sua dona: que no era null hom quil pogues confortar d'aquesta sua dona. E a l'emperador no havia romas de la sua muller si no una filla, qui era la pus bella qui fos en aquell temps en lo mon, e era de edat de .xij. anys. E com los barons de l'emperador vaheren que lur senyor stava ab tanta de dolor e treball de la sua muller, que ell tant amava, si preseren de consell que anassen a l'emperador cortesament castigar lo del gran treball que per la sua dona s'avia pres en si mateix. Adonchs vingueren los barons a l'emperador, e digueren li: «Senyor, ço que vos fets no es neguna honor, e no donau bon aximpli a vostres gents. Per queus pregam molt carament que d'aquest dol e d'aquest treball que vos per la vostra dona vos donats, queus ne donets confort. Penssar vos podets que en aquella mort altre consell no s'i pot donar ne pendre. Que, si per plant e per dol la dona vostra e senyora nostra pogues tornar de mort a vida, tota la vostra gent vos aydaria tant a planyer, fins tant que retornaria de mort a vida. E puys ultra aço, senyor, vos pregam humilment e molt carament que vos que prengats muller, per ço com vos no havets fill mascle qui apres vos pugua reg-

nar.» E lavors l'emperador denant sos barons si comenssa fortment a sospirar de la mort de la sua dona que ell tant amava. E respos als seus barons: «O molt savis e molt leyals, io conech be que so que vos altres me dehits, que per mon gran be e per mon gran profit e amor m'o dehits, e prech vos que d'aço que ious dire, que io per negun no'n sia repres, e prenets hi aquell conssell que conegats que bo sia. Sapiats que, con la mia dona mori, que io li promis leyalment que io ja mes no pendria muller si no era axi bella com ella era, e que li fos bo un guant de la sua ma que ellam va lexar. La qual cosa iom pens que ja mes pogues hom trobar en tot lo mon. E per ço ious prech carament quem haiats per scusat; que per neguna cosa d'aquest mon io no li'n vendria a menys, a la mia dona, per la gran amor que io li havia d'aço que io li promis.» E com los barons hoyren la resposta que l'emperador los feu, foren molt torbats, e digueren entre ells mateys: «Per cert, no pot esser que l'emperador nostro senyor no sia fora de seny, con aytal resposta nos a feta, e podem conexer que, si ops nos era, que mala ajuda n'auriam d'ell, e, si ell moria, lo regna romandria sens areu, e en breu de temps nos covendria d'aver strany senyor.» E sobre aço los barons se partiren denant l'emperador, e hagueren llur consell e faeren cercar si porian atrobar neguna dona o donzella que li poguessen donar per muller, que fos axi bella con era la primera, e hanc no pogueren atrobar neguna dona qui fos axi bella si no la sua filla mateixa. E pensaren se los barons que a li parlassen, que la prengues per muler don los romangues senyor e que en aquella ell no poria dir de no per fet de bellesa. E en axi tornaren los barons a l'emperador, e digueren li ço que s'avien penssat. E com l'emperador hoy ço que li digueren los seus

barons, e fo molt maravellat, e dix los: «Quant a are, d'aquest fet nous poria respondre.» E los barons s'en partiren. E l'emperador romas ab gran penssament d'aço que los seus barons li havien dit. E penssant l'emperadoren si mateix, la sua filla li passa denant, e vahent l'emperador la sua filla axi bella, les paraules dels seus barons li comenssaren a consentir, e apella la sua filla e dix li: «Mostram la tua ma!» E la sua filla la li alargua, e l'emperador li mes lo guant en la ma, lo qual li era romas de la sua dona, mare de la sua filla, e lo guant li stech molt be. E lavors l'emperador Contasti li dix que ell volia que ella fos la sua muller, e comensa e dix tot lo fet a la sua filla, e dix li que covenia que ella fos sa muller per aquella raho. E quant la sua filla entes ço que lo seu pare li ach dit, estramordis de gran dolor que ach de aço que lo seu pare li havia dit, e con ella fo tornada en son seny, ella respos al seu pare e dix.

Cap. II

AY dolç e molt car pare meu e senyor, molt me maravell fort de vos de ço quem dehits, e tem me molt que vos no siats exit de seny e que los mals spirits no sien en torn vos. E per ço, car pare meu, ious prech que per lo ver Deus omnipotent en continent vos confessets vostros peccats a un savi sacerdot e rebets penitencia de tot ço que vos havets dit. E ja mes, car pare, de aquest fet no parlets! Car sapiats, car pare, que si ja mes de aquest fet vos me parlats, que ja mes de mi no haurets filla: que io mateixa sere aquella quim dare la mort.» Adonchs respos l'emperador a la sua filla e dix li la promissio que ell havia feta a la sua mare com ella mori, e dix li lo concell que li havien dit los seus barons, e com ell no trobava muller neguna a quis faes

lo guant que sa mare li lexa, ni fos tam bella com era ella «si no vos filla mia, e en axi io vull per cert observar la promissio que he feta a la vostra mare. E per ço, dolça filla mia cara, a fer cove, e serets maridada ab lo pus alt princep e senyor del mon. E io vull que axi sia per la gran amor que io havia a la vostra mare, e prech te, filla, que tu quem beses e que faces aço ab ta bona voluntat e ab ta bona amor.» E com la donzella entes la voluntat del seu pare, e que a la perfi no s'en podia deffendre, ne poria en naguna manera del mon, dix li: «Pare e senyor meu, pus que vos volets que vos siats mon marit e que io sia vostra muller, al pus tost que vos porets vos requerets tots los vostros barons per complir lur volentat, e dir los ets que vos volets pendre muller sens volentat que vos no haviets, e lavors io hi consintre, en tal guisa empero que vos me prometats leyalment de no haver a fer ab mi carnalment, e en tots los altres delits que vos vullats pendre de mi, io hi consentire.» E aço plach molt a l'emperador, e promes ho. En apres l'emperador feu ajustar tots los seus barons, e dix los que ell volia consentir en aço que ells li havien dit, ço es que ell volia pendra per muller la sua filla, e dit aço denant tots los seus barons sposa la per muller sua, e fou fet gran solaç e gran festa, qui dura .viij. dies. E estant l'emperador axi ab la sua filla e vahent la axi bella, si li axi de son cor lo dol e la angoxa que havia hauda de sa muller e la gran amor que li aportava, e per temps stava ab bon stament ab la sua filla. E axi usant ab la sua filla l'emperador fo axi scalffat de la sua bellesa ques comenssa de desordonar de aço que promes li havia, e animat de sperit desordonat dix una nit que la tenia en la sua cambra: «Dolça filla mia, en tu e io mesa tota la mia amor, e ja mes io non poguera pensar que nulla cosa de aquest mon io pogues tant amar

com feya la tua mare sens l'amor que io'n port a tu. E per ço, amor e filla mia, iot prech per Deu e per amor mia que a tu no placia que io muyra per la tua culpa. Que sapies que, si ho feya, que molt hauries comes fort peccat e fort crim, si ton pare e ton marit moria per la tua culpa. E sapies, filla mia, que yo no pusch servar la promissio de la castedat que fiu quant te pris per muller.» E quant la infanta entes la mala volentat del seu pare e que pus tost volia jaure ab ella que no observar li ço que promes li havia, sis penssa en son cor de no consentir en neguna guisa en aquest peccat, e que abans volia rebre la mort que no fer ne consentir en semblant cosa. Per que, ne per paraules ne per manaces que l'emperador pare seu li faes, ella no volch consentir a la sua volentat, e vench en gran ira de son pare per aquesta raho. E l'emperador per aquesta raho, sens tota merce, axi com aquell qui era animat de mal spirit, si la jutga a mort, e per execucio d'aquest fet, tot furios e ple de ira e de iniquitat, ordona dos seus scuders, los quals a mige nit deguessen menar la sua filla en lo desert, que tot privadament li donassen mort. E axi com lo emperador o comenda, axi ho compliren los scuders, e prengueren la donzella e amenaren la en lo desert. E aquell desert era fort prop de la marina, tant que no passava fusta per aquella mar que del dit desert hom no la vahes. E con la donzella se viu menar axi fora de la terra, sis pensa mantinent que ells li anaven donar mort, per ço com no havia volgut consentir a la volentat de son pare. La qual mort diu ella que vol reebra per aquella raho, e li es mes agradable que si ella hagues consentit a la mala volentat del seu pare ne a tan gran peccat com aquell fora. E com los scuders foren al bosch ab la dita donzella, descavalcaren la del cavall en que cavalcava, e com fou en terra, ella comen-

ça de dir: «O Deu, e que deu esser de mi mesquina! E tant valguera mes a l'emperador mon senyor e pare que yo no fos nada!» E los scuders tots en plorant digueren: «Ma dona, sapiats de cert que nos som molt dolents e fort irats de aço quens cove a fer; mas be sabets que a nos cove d'obrar lo manament de l'emperador, pare vostro e senyor nostro, lo qual nos ha comendat que aci en aquest bosch vos donem la mort; de que nos altres som bens dolents, com be entenem, senyora, que vos no la havets servida. Placia a nostro senyor que loy perdo!» E la infanta lavors começa a plorar fortment, e dix als scuders: «Gentils homens, d'aquest fet io a vos altres no vull mal negu: mas be sapiats que io no he feta devers mon pare neguna cosa que io'n degues pendra la mort. Deus per la sua pietat li'n do conexença! E prech a vos altres gentils homens, axi con a aquells qui sots tenguts a mi per faeltat de mon pare l'emperador e per la fe que devets a Deu vostro creador, que a mi degats scapar de mort, com be sabets quem sots tenguts, jats sia que l'emperador furiosament lam man donar a gran tort, axi com sab nostro senyor.» E dementre que los dos scuders axi ab la infanta parlassen, los quals continuadament ploraven per la gran dolor que d'ella havien d'aço quels covenia de fer, estant ab la un genoll ficat en terra, demanant li perdo de la cruel cosa que d'ella los covenia fer, fou volentat de nostro senyor Deus, qui es ajudador en les grans cuytes e dolors, que per aquelles mars passava una nau qui anava per sos affers. E lavors dix la un scuder a l'altre: «Cridem aquelles d'aquella nau, e si la s'en volen manar, no la auciam. Que, pus que ella sia fora de la terra e luny de aquesta encontrada, per null temps no s'en sabra neguna novella ne per l'emperador ne per altre. E direm a l'emperador que morta l'avem, e al menys nos

serem descarregats de gran peccat!» E axi s'o acordaren de fer, e a la infanta plach be, per que en continent amarcaren e cridaren a aquells de la nau. E aquells de la nau, vahent que de terra los cridaven, gitaren la barcha en mar e exiren en terra, e los scuders digueren a aquells de la barcha en qual part anava aquella nau, e ells digueren que en Spanya. E los scuders ne foren molt alegres, per ço con la infanta iria en tan longues terres que null temps no s'en sabra res, e ells no poran haver dan. Per que los scuders digueren a aquells de la nau: «Volets vos altres portar aquesta donzella en Espanya, e nos altres farem vos lo pagament que voldrets?» E los de la barcha digueren que molt los plahia e que per lur amor li faran aquella bona companyhia que porien e tota honor. E los scuders los ne pregaren fort affectuosament, e faheren los lo pagament, aquell que aquells de la barcha los demanaren, e un poch apartant se de aquells de la barcha, ab gran plor que no podien parlar, los scuders prengueren comiat de la infanta, e ella d'ells ab gran plor, e nos fou maravella, penssant com per culpa e gran crueltat del seu pare a ella covenia exir de la terra, don mils li pertanguera d'esser senyora que no esser apellada d'aquella. Per que, apres molts plors e gemechs, exugant llurs hulls cada un, la infanta fou per los mariners rebuda e mesa en barca tota sola, e los mariners vogant los rems materen la en la nau. E a negu no cal demanar si fo turmentat lo seu cor mas nostro senyor la tenia en sa guarda. E los scuders romangueran dolorosos, mas no y pogueran als fer ne'n gosaren res fer appares, si s'en tornaren a l'emperador, e digueren li que ells la havien morta axi com ell ho havia manat.

C.

Cap. III

ARE diu lo compte que, com aquells de la barcha hagueran menada la infanta en la nau e com lo patro de la nau viu venir tant bella infanta, si s'en maravella molt, e si li pres a dir: «Donzella prech vos de part de Deu que vos me diguats vostra ventura, ne vos qui sots, ne aquells scuders per queus han amenada en aquesta nau.» E la donzella ab fort bon cor e bona cara e humil dix al patro: «Prech vos de part de Deu, senyer, que vos quem fassats salva la mia persona de vos e de tota vostra gent, per ço que nostro senyor Deus vos do bon viatje heus conduga a bon port de salvament. E de mi no vullats pus saber si no so que ious ne vull dir.» Adonchs dix lo patro: «Donzella, stats ab bon cor; que ious promet per lo vertader senyor de tot lo mon que vos serets guardada be e honestament sens tota desonor, que nous cal haver dupte de reebre.» E la donzella li'n fa moltes gracies. E axi navegant fou volentat de Deu que la nau hac bon temps, e pres port a una pocha vila de Spanya qui ha nom Cadiç. E lo patro dix a la donzella: «Veus an una petita vila. Volets hi vos anar?» E la infanta dix: «Senyer, och io molt volentera.» E aqui materan la en terra, sana e salva sens neguna desonestat ne vergonya que no li fou feta. Ab tant s'en va la infanta a la vila, a la entrada de la qual vila si estava un rich hom, qui no havia fill ne filla, e feya molt de be e alberguava tot hom qui alberch li demanava per amor de Deu. E quant la infanta fou denant la porta de l'alberch del dit rich hom, no y era lo senyor de la casa, e la dona stava a la porta, e viu aquesta donzella, e aparech li de stranya terra, e demana li don era ella ne que anava sercant. E la donzella dix li: «Ma dona, pobra infanta son, e vinch sercar alguna bona casa on pogues star.

E pregar vos hia de part de Jhesucrist que vos me deguessets recullir, fins que Deus ma donas bon conssell.» E com la dona la viu axi bella e de stranya terra, si li'n pres gran pietat e si la mes en la casa e dona li a menjar. E con lo marit de la dona vench e viu tan bella infanta, cuydas que fos fembra de mal recapte, e en continent comença de fer trebayll en la sua casa e ab la sua muller. «E com, dona? Nous havia io comendat que en casa nostra neguna fembra avol no y degues alberguar?» E ella dix: «Senyor meu, sapiats per tot cert que segons lo seu dit ella no es avol fembra ne d'avol affer, que ans es puncella e infanta pobra qui ve star en aquesta vila ab senyor.» Ab tant lo senyor de l'alberch pres a demanar la puncella de son afer, e troba que era veritat axi com la muller li havia dit. E com lo rich hom fou a la taula per menjar, la donzella sil comenssa de servir axi cortesament que lo rich hom ne fo molt alegra. E com lo bon hom hac mengat, ell dix a la sua muller: «Dona, aquesta infanta si par a mi infanta de be e de bones costumes e de bones obres. E crech que sia filla de qual que pobre hom, e es infanta que pot haver quals que .xij. anys, e es puncella e bella infanta, e nos no havem fill ne filla. Volets vos que lens retingam a honor de Deu e que'n façam axi com de nostra filla, pus que Deus lans ha donada en ajuda?» Ab tant dix la dona, muller del bon hom: «A mi appar que vos digats be e cosa de que io son molt contenta hi alegre, si la infanta o vol fer.» E en continent cridaren la donzella, e digueren li: «Amiga beneyta, si a Deu plau, vos farets cosa don nos serem alegres. Filla, beneyt sia aquell qui dat nos o ha! Nos som richs, e no havem fill ne filla, e vahem vos qui sots stranya e pobra infanta, e plaurans molt la vostra persona e comports, per que volem metra leyalment la nostra amor en vos, en tal guisa

que, pus que Deus nons ha donat infants, volem reebre a honor de Jhesucrist vos per leyal filla e que vos reebats a nos per leyal pare e mare.» E la donzella respos e dix: «Senyer, io fas laors e gracies a Jhesucrist del be que vos me proferits, e reconman me a nostro senyor Deu Jhesucrist e a vos altres e vull me metre del tot en vostro poder e de fer e de dir a tot vostro comandament; que io be se que no meresch tanta de gracia ne de onor. Deus per sa merce vos ne reta bon gardo, mellor que io no pusch! Pero, senyer, e vos, ma dona, aveus me aci: fets de mi ço que a vos altres placia; que io son presta de fer tot lo vostro comendament e de star a la vostra obediencia, axi com aquella qui no vol axir de vostros comendaments axi com de pare e de mare, en tant empero si a vos altres plau que de mos fets no vullats pus saber.» E com lo bon hom e la sua muller enteseren la donzella, si'n hagueren fort gran alegra, e besaren la en la bocha per gran amor, e reseberen la per filla e amaren la carament, e fan laors e gracies a Deu, qui tramesa la los ha. Per que la tenen carament e ab honor segons lur stat, e dien be que ells la maridaran al mils que ells poran.

Cap. IV

ARE diu lo compte que per ventura lo rey de Castella mori, e romas un seu fill per areu, lo qual encare no havia muller. E quant lo pare fou mort, lo infant se corona rey d'Espanya e moltes de vegades e spesses lo rey anava caçar molt volonters, si que una vegada s'esdevench que lo rey ana a cassar ab los seus barons, e foren en la forest. E lo rey gita un astor a un agro, per que lo agro fuig, e lo astor lo encalssava, e lo rey segui lo stor en tant que fo axi fortment enboscat que no sabe tornar als seus barons, si

que la nit sa aprohismava, e lo rey no havia mengat ne begut de tot aquell jorn. Per que lo rey anava ades a munt ades a vall, que no sabia a on se anava, axi com aquell qui no sabia res en les encontrades. E axi anant si gorda e viu un petit cami, e si dix en si mateix que nos podia que aquella via no l'amen en qual que loch, e trobava alguna persona quil tornara en la ciutat. E anant axi lo rey per aquella via fou gran nit, e fou volentat de nostro senyor Deu, qui es donador de gracia e guarda dels descarrerats, que en la claror de la luna, quil guiava el guadarva, el viu denant si un gran spital, lo qual havia fet son pare per albergar totes gents qui per aquell passassen, per tal com era loch desert. E quant lo rey lo viu, si'n fo molt alegre, e dix en si mateix que en aquell alberch s'en iria albergar aquella nit. E com lo rey fo junt al hospital ell tocha a la porta regeament, fins que un infant li respos e li dix qui era ne que volia. E lo rey li respos: «Sapies que io son un scuder de casa del rey, e son ma perdut de la compayhia en que era: que erem anats a cassar. Per quet prech que per part de Deu que tum deges albergar aquesta nit.» E l'infant li respos e dix: «Amich, perdonar m'ets que io nous obriria, fins quen hagues demanat lo senyor del hospital. Per que sperats vos un poch; que ious ho sabre de continent.» E en continent ana l'infant al senyor del hospital, e si li dix, si li pleya que obris la porta a un scuder qui deya que era de la compaya del rey e vol albergar aci. E lo senyor del hospital dix que no era ora de obrir la porta a negu a semblant ora. E l'infant torna a la porta e dix al rey que lo senyor del hospital no volia que hom li obris. «E, dolç amich,» dix lo rey, «sabries me tu aconsellar on io pogues albergar aquesta nit?» E l'infant dix: «Amich, anats vos en per aquexa via dreta, e menar vos ha a una

vila, e a la porta de la vila si esta un rich hom qui alberga tota res per amor de Deu, e aqui porets albergar.» E en continent sa parti lo rey del hospital, e tench aquella via que l'infant li avia dita, e ana tant fins que fo junt a la vila, e a la porta de la vila ell atroba l'alberch d'aquel rich hom. E aqui ell tocha regeament a la porta, tant que lo rich hom se feu a la finestra e demana li, ja que volia. E lo rey demana li hostal per amor de Deu e per cortesia. E lo prom li dix: «E qui sots vos qui a aytal ora demanats hostal per amor de Deu? E perdonats me: que io nous aculliria a vos, ne a negu altre en aquesta ora que nol conagues.» E lo rey dix: «Sapiats, senyer, que io son de la companya del rey, e eram anats a cassar en la forest, e anant derrer a un stor quim fugia son me perdut de mos compayons. Per aquella aventura me son io perdut de mos compayons, e son arribat aci e deman alberch.» E en continent dix lo rich senyer: «Vos siats lo benvengut, e descavalcats al vostro bell plaer; que de tot ço que vos haiats mester ne hom vos puscha servir, hom ho fara de molt bon grat. E la persona e tot ço que io hage sia a servey de mon senhor lo rey.» E de continent lo rich hom obri les portes, e reebe lo cavall per les regnes e mes lo dins en lo stable e penssa'n be. E puys pres lo rey per la ma e muntal sus en la sala, e per lo gran fret que feya feu li apparellar gran foch, e dona li a menjar molt richament al millor que ell poch. E lo rey, qui no havia mengat de tot lo jorn, havia gran fam, e menga molt volenter, e la donzella lo servi molt cortesament al mils que ella poch, e lo rey se pres molt esment del gran servey que la donzella feya e de la sua bellesa e de les sues fayssons qui eran tant plasents e tan humils. E com axi servia tan cortesament, si s'en maravella lo rey e si dix entre si mateix que tota reyna ne seria

molt be servida. E dix en son cor que cert, si ell pora, que ell la s'en manera per servir la sua mare la reyna. Ab tant lo rey ach mengat a tot son plaer, e lo lit li fou apparellat bo e bell, e lo bon hom dix al rey que, si li playhia de anar dormir, que apparellat li era. E lo rey, axi com aquell qui era molt hugat, ana dormir. Are lexem lo rey qui dorm en son lit, e tornarem a sos cavallers.

Cap. V

ARE diu lo dret compte que los cavallers van sercan ça e lla lo rey, e nol poden atrobar en negun loch ne negunes senyes; de que son molt torbats, per ço com no podien atrobar lur senyor ne no'n sabien naguna novella. E axi sercant a munt a vall, per lur ventura arribaren al hospital hon lo rey havia demanat alberch, e aqui ells demanaren del rey si l'avien vist. E l'infant del hospital sils dix: «Io al rey no l'e vist, ne no'n se naguna novella; mas aquesta nit gran vespre vench aci un hom a cavall tochar a la porta e demanava albergua, e dix que era de la casa del rey e que eren anats a cassar e que s'era perdut de la companyhia; e nos, per tal con era gran nit, no li volguem obrir, sospitant nos que ell no fos qual que mala persona.» E los cavallers li digueren: «Has tu vist de qual part ne va?» E l'infant dix: «Och, que io li dix que anas per aquesta via, e atrobaria una vila, e a la porta de la vila si stava un hom qui albergava tot hom, e crech que aqui sia anat.» E en continent los cavalles cavalcaren vers aquella part on lo fadri los amostra, e meteren ssa en lo cami qui anava a la vila, e tant cavalcaren que vingueren a la vila, e a la entrada de la vila encontraren l'alberch del rich hom on lo rey era albergat. E demanaren los cavallers al bon hom quis feu a la finestra: «Digues nos tu, bon

hom, si albergua açi lo rey nostro senyor aquesta nit.» E lo bon hom los dix: «Senyors, no; mas aci ha albergat un hom qui diu que es de la companya e de la cort del rey, lo cual encare jau en lo lit, per ço com era molt hugat com ell vench.» Are digueren los cavallers: «Nos vos pregam quens amostrets lo seu cavall.» E lo bon hom lo lurs mostra, e de continent los cavallers conegueren lo cavall del rey, e si'n foren molt alegres, e digueren al rich hom: «Vos albergas en vostron ostal nostro senyor lo rey. Anats e mostrats lons, e vegam hon jau!» E en continent lo bon hom los amena en la cambra on lo rey jahia, e de continent que lo rey viu los cavallers, si fou molt alegra e levas del lit e calças: que ja era gran dia. Com lo bon hom conech que ell havia albergat lo rey en sa casa, agenollas als seus peus, e dix: «O senyor, per Deu hages de mi merce, per ço con io nous he feta aquella honor quius pertanhia: per que, senyor, vos me devets perdonar.» E lo rey dix: «Sus, levats vos en, bon hom: que qui no ha culpa no deu demanar perdo ne fer escusa, e iom tinch per pagat de ço que fet m'avets.» E de continent lo bon hom feu alciura polls e guallines d'altre part, e d'altra carn assats, e feu apparellar de menjar al mils que ell poch ne sabe, e apres anas agenollar als peus del senyor rey, e soplical que fos sa merce que li plagues de mengar ab ell ab tota la sua gent, abans que s'en anas. E lo rey li dix que si faria volenters. E com aquells de la vila saberen que aqui era lo rey, anaren li fer tots reverencia, e faeren li tots gran honor, e proferiren se a ell, e de negun no volgue res pendre si no del bon hom quil havia alberguat. E ab tant lo mengar fo apparellat, e les taules foren meses, e lo bon hom dix al senyor rey: «Senyor, apparellat es de mengar.» E en continent lo rey menga ab tota sa companya ab gran alegria. E

la donzella, que lo bon hom tenia per filla en sa casa, axi com aquella qui be ho sabia fer, mes sa a servir lo rey tot al mils que ella poch, molt cortesament. E lo rey tench fort esment a la bellesa e al bon servey que la donzella li feya, si que li plach molt dins son cor. E dix lo rey al bon hom: «Volrriets me vos lexar aquesta vostra filla? E stara ab la mia mare e servir l'a en la sua cambra, e io promet vos de fer li molt de be e de maridar la richament e honrada.» E lo bon hom li dix: «Senyor, io no he altre filla si no aquesta, e am la sobre totes les coses de aquest mon, e hauria gran plaer que vos, senyor, lam lexassets. Pero, senyor, e la mia filla e io e tot quant io he es al vostro manament, e de tot fets a la vostra voluntat, axi com a senyor que sots.» E lo rey dix: «Io, al pus tost que puscha, io la m'en vull amenar ab mi: que la mia mare n'aura gran plaer.» Ab tant lo rey comanda que tots vinguessen denant ell, e en continent fo fet son comendament. E con tota la gent de la vila fo denant ell, lo rey los dix: «Bona gent, ious tinch per bons e per leyals. Aquest bon hom qui m'a albergat sim ha servit de son poder, e axi nos loy volem regordonar en alguna cosa. Per que io li do aci denant tots vos altres aquesta vila ab totes ses honors e tot axi con io la he, e vull que d'aqui avant tots quants sots, petits e grans, regonegats ell per senyor, axi com feyets mi, e ell regonegua a mi per senyor.» E d'aço que lo rey dona al hosta seu feu li'n bones cartes e ben fermades, e feu les liurar al hoste. Per que veus al rich hom com li fou regordonat lo bon servey que fet havia al rey! Ab tant comanda lo rey que la donzella filla del rich hom fos mesa a cavall honradament, e de continent fo fet son comandament. E puys munta lo rey a cavall ab tota la sua gent, e cavalcaren tant entro fins que foren venguts a la ciutat la qual havia nom Sibilia.

D.

Cap. VI

DIU lo libra que, quant lo rey fo en Sibilia, ell comana la infanta a la sua mare molt carament, axi con a cosa que ell molt amava. E com la sua mare viu la donzella axi bella e graciosa, reebe la molt alegrament e tench la axi molt de temps. E com vench per avant, vench en volentat a la reyna e a tots los barons que donassen muller al rey, e lo rey, vahent la sua mare e los seus barons volent li donar muller, dix en son cor que ell altre muller no hauria si no la muller en qui ell avia lo cor, ço es la donzella la qual ell havia amenada e la qual ell amava sobre totes les coses d'aquest mon, e no li era semblant que ab neguna altre fembra ell pogues metre sa amor si no ab aquella. Axi que un jorn de una festa, la qual appella hom Sincogesima, lo rey convida al sua mare e gran res de sos barons, e com hagueren mengat e tengut gran solas, lo rey ach fets de grans dons als seus barons. E lo rey si feu venir denant si la donzella, e dix a tots los qui presents hi eren: «Senyors barons, ious prech, per la bona amor que aportats a la mia mare, que tots quants sots tingats en bo ço que io fare e que negu nous desplacia. Sapiats tots que yo am aquesta donzella sobre totes les coses d'aquest mon; per que cove que ella sia ma muller leyalment.» E en continent lo rey dona li dos anells fort bells, los quals havia fets fer la un aytal com l'altre, e denant tots ells le va sposar, e fo la sua muller. De la qual cosa la sua mare e tots los barons ne foren molt irats e despagats; mas pus lo rey o volia, no s'i podia alra fer. E com la sua mare viu que ell havia presa aquesta donzella per muller, dona s'en tanta de ira que partis de la terra e lunyas de alli .xxv. millars en una bella encontrada, e aqui ella feu fer un bell monastir e rich, hon se mes ab moltes

d'altres dones a servir nostro senyor Deu Jhesucrist. E lo rey stava ab la sua muller, la qual ell molt amava sobre totes les coses d'aquest mon, e fo volentat de nostro senyor Deu que la reyna se emprenya de un infant mascle,de que ell hac sobirana alegria.

Cap. VII

DIU la present istoria que lo rey de Granada si comensa de fer guerra ab lo rey de Spanya e tolia li molta de la sua terra, e sdevenias per ço con lo rey era molt jove e nos curava de la guerra del rey de Granada, e los seus barons si foren d'aquesta cosa molt fellons, e digueren al rey perque no feya ajustar totes les sues gents e cridar les sues hosts per tota la sua terra e ques deffenes de sos enamichs. E con lo rey viu la volentat dels seus barons, feu cridar les osts per totes les sues terres, e fou molt gran esforç contre lo rey de Granada e comenssa li de fer molt gran guerra. E com lo rey parti de la terra si feu un baro sanaschal de tot lo seu regna, e comana li la sua muller molt carament, e apres tota la sua compayhia qui romania, e mana li que, la reyna de continent hagues infantat, que li u envias a dir. E com lo rey fo ab totes les sues osts sobre lo rey de Granada, e a cap de temps, la reyna axi com plach a nostro senyor, infanta, e hac un infant mascla, e fou la pus bella criatura del mon ne que ja mes fos vista en aquelles partides. E lo seneschal de continent scrivi al senyor rey, e feu li a saber com la reyna era sana e alegra e que que havia haut hu bell infant mascle, e pres un correu e dona li la letre, e mana li que la aportas al rey. Ab tant se parti lo missatge de continent de la ciutat, e passa per la encontrada on era lo monastir hon stava la mare del rey, e gira ss'i per dir la

novella a la reyna. E com la mare del rey lo viu venir, si li demana, ell per que anava al rey, e lo correu li dix: «Senyora, io aport una letre al rey, per ço com la senyora reyna ha haut un bell fill mascle.» E en continent la mare del rey feu be donar a mengar al correu el feu aqui reposar aquella nit, e si li feu emblar aquella letre que aportava al rey, e feu ne fer una altre, en la qual se contenia que la reyna havia hauda una filla qui era negre e havia forma de Sarrahina, e aquella letre ella feu metre en la bustia hon stava la letre. E com vench al mati, pres comiat de la mare del rey lo correu, e tench son cami, fins que fo al rey. E con lo missatge fo denant lo rey, si li presenta la letre, e com lo rey viu la letre, si'n fo molt maravellat. Mas ell amava tant la sua dona que de aquella letra ell no s'en torba, anans feu scriure al senescal una letre, en que li manava que ell guardas la reyna e ço que havia haut axi com la sua perssona, e u servis al mils que pogues, fins que ell fos tornat aci. E aço li manava sots pena de la sua amor a perdra e encorriment de la sua persona. Ab tant lo missatge pres la letre e partis del rey, e camina tant per ses jornades, fins que fou vingut al monastir on stava la mare del rey. E la mare del rey si li demana noves del rey, «ja que feya ne quin continent fou quant hac legida la letra que tu li donist.» E lo missatge li dix que «no als, mas que en continent ma feu donar altre letre, que io aport al senescal.» E en continent la reyna mana que li fos donat be a menjar e a boura, de guisa que fos be enbriach, e faeren lo gitar en un lit. E con lo correu fo adormit, ella li feu traure la letre de la bustia, e fou la legir e squinssar, e fou ne scriure una altre letre, en que comendava al senescal de part del rey que sots pena de perdra la persona, que ell en continent vista la present sens tota merce faes cremar la reyna e

l'infant que havia haut. E con la letre fou feta, la reyna la mes en la bustia on stava l'altre letre. E con vench lo mati, lo correu pres comiat de la dona, e camina tant fins que fou a la terra on era lo senescal. E de continent lo correu presenta la letre al senescal, e quant lo senescal hac lesta la letre, ell fou forment torbat, en tant que no fo en seny ne en saber, penssant en lo cruel e malvat manament que lo rey li manava fer de sa dona la reyna e de son senyor que s'esperava a esser, e sens tota occasio que li manas que la cremas (era'n axit de tot seny?) e ella qui a la veritat era la pus bella dona d'aquest mon e lo fill lo pus bell infant. E vahent lo senescal que no podia contrastar ne als fer e que li covenia de obehir lo manament de son senyor, ab gran dolor e angoxa e plorant ell pres la reyna e son fill e fou los menar a la marina per fer los cremar. E com la reyna fo a la marina, conech que li volien donar mort, si dix al senescal: «O fals e desleyal sanascal, e que has al cor de fer?» «Cosa de que io son molt dolent. Sapiats que cove que vos e vostro fill muyrats ades en foch. Aveus aci la letre que lo senyor rey ha manada e tramesa, que de continent sots pena de ira e indignacio sua vos e vostro fill siats cremats. Per que sapiats, senyora, que io he molt gran dolor de destrouir axi dues criatures ensemps e sens tota culpa. Mas a mi cove de fer son manament, e be nom se quin consell mi prenga, e de aquesta ira lo cor me cuyda sclatar.» E la reyna respos fort plorant, e ab gran dolor dix al sanascal: «Amich, molt me pesa, e he gran dolor, que yo muyra axi ahontadament e vergonyosa sens colpa que io no he de res, ne no he feta cosa ne obra que a aytal mort io dege morir. Mas encara me pesa molt mes d'aquest meu fill, lo cual ja mes no feu peccat. Per que ious prech, amich meu, de part de Jhesucrist, que vos per la leyal-

tat que li sots tengut axi com a fill de vostron senyor, que nons donets mort ne a mi ni a ell. Car be sabets que io no he mal servit ne feta falla per que marescha mort, ne aquest mon fill e senyor vostro, lo qual leyalment es fill de ton senyor.» E lo sanescal, hoint les paraules de la sua dona, fo fort engoxat e ple de gran dolor, e plorant dix axi: «Ma dona e senyora mia, en quina guisa poria io fer ne quina manera pore tenir, que vos e l'infant scapets de mort? Que molt son dolent dins lo meu cor de aquesta tan gran crueltat, e seria fort aconsolat, si algun remey io hi podia donar ne pendre, en guisa que io'n fos scusat e que vos e l'infant restaurassets.» «Amich,» dix la reyna, «met me en alguna nau qui vage en longues terres, e aportar m'a en alguna part, on no sere coneguda, on servire a Deu, e ja mes de mi nos sabra res, tant stare secretament servint nostro senyor. E porets dir al rey que son cremada e que havets fet son manament.» E lo sanescal, de gran pietat que ach de la reyna e de l'infant, dix que molt li pleya e que volenter o faria. Ab tant lo senescal fou fer gran foch e fou fer loch a tota la gent, e feu semblant que cremas la reyna; de que tota la gent havia gran dolor, e agrament tots ploraven. E lo sanescal feu pendra la reyna e son fill e fou los ameguar fort secretament, que hanc home no'n senti res si no dos scuders en qui ell molt sa fiava, als quals ho feu fer. Esdevenc se en apres que lo sanescal s'en torna a la terra, e ordona ab los dos scuders, qui havien amagada la reyna, per tal manera que la materen en mar dins una nau, qui anava en Levant, e molt cortesament e ab gran carrech comanaran la al patro de la nau, pregant lo affectuosament que aquella tingas e gordas molt carament e que de ffet ne de dit no li fos feta per neguna manera vergonya ne violencia. E donaren li molt bon

nolit, tal que lo patro s'en tench molt per pagat e'n fou molt alegre. Per que ell los jura e los promes de fer li tota aquella cortesia e honor que ell en negunes guises poria, mils que a ssi mateix. Ab tant se parteix d'ali la nau e s'ix del port, e ana tant per son viatge que s'engolfa en la mar. E com lo patro de la nau viu axi bella dona e que havia axi bell fill, si s'en maravella molt per qual raho anava axi sola, e dix li: «Ma dona, don sots ne quina es vostra ventura, que axi anats sola ab aquest infant?» E la dona li dix: «Certes, io son fembre nada de peccat, e vaig en palagrinatge; per que ious prech de part de Deu que de mi no vullats pus saber, e la mia persona sia ben gordada de desonor de vos e de tota vostra gent.» E lo patro, vahent la sua volentat, no li'n demana pus, ans li dix: «Ma dona, per lo ver Deus que io crech vos jur que vos serets guardada leyalment e segura, e de res sol nous temats!»

Cap. VIII

ARE diu lo compte que la nau arriba en Roma, on era son viatge, e lo patro de la nau dix a la dona: «Ma dona, aquesta ciutat es appellada Roma. Vegats si vos hi volets anar.» E la dona dix que «och, molt volentera.» Ab tant la dona e son fill foren amenats en Roma sans e saus. E con ella fo en la ciutat de Roma, la dona demana almoyna per amor de Deu. E com una bona dona viu la dona ab l'infant, si li'n pres gran pietat, e alberga la dona per amor de Deu e dona li a mengar. E des puys la bona dona de Roma dix a la dona: «Bona dona, vos vets be que io son pobre fembra e nous poria donar a mengar: mas si vos volets anar tot jorn a la almoyna, lla n'aurets assats.» E la reyna li dix que y iria molt volentera cascun dia ab son fill a la almoyna de l'emperador. E, anant ella cascun

jorn a la dita almoyna, aquell qui donava la almoyna vahent axi bella dona si la esguarda fortment, e si li'n pres gran pietat, e dona li'n mes almoyna que a neguna de les altres pobres. E quant vench a cap de un temps, aquell qui dona la almoyna dix a l'emperador: «Senyor, sapiats que ve a la vostra almoyna be ha un mes la pus bella dona que io ja may vahes, e te ab si un bel fill.» E l'emperador li dix que la primera vegada que hi vengues que la detingues, fins tant que hi vingues per veura. E l'altre jorn, com la reyna vench a la almoyna, aquell qui donava la almoyna la mostra a l'emperador. E com l'emperador la viu axi bella, si dix als seus barons que per tot cert que aquesta era la pus bella fembre que ell ja may vahes a la sua vida, de la sua filla en fora. «E molt be par e sembla la mia filla en les sues fayteses, e per la sua amor io li vull donar vida honradament sens peccat.» E axi loy promes l'emperador, e en continent mana que hom la li amen denant. E, com li fou denant, l'emperador li demana quina fembra era ne de quin affer ne si havia marit. «Senyor,» dix la reyna, «io no he marit, e son pobre fembre, que a Deu he promesa castedat, e son venguda a la perdonança de Roma.» E l'emperador dix: «Bona dona, tu sembles fortment a una filla que io havia, e tot per la sua amor iot vull donar vida a tu e a ton fill honradament sens tot peccat.» E la reyna respos e dix: «Senyor, io fas gracies e laors a Deu e a vos de tot lo be que vos me proferits nem farets.» E l'emperador mana de continent que ella fos fornida de tot ço que ella hage mester. Are lexem star la reyna qui ha de tot compliment de ço que li fa mester, e tornem a parlar del rey son marit.

Cap. IX

DIU aquest libre que, com lo rey de Spanya fou tornat de la ost, e sabe que la sua muller havia haut bell fill mascle e que lo sanescal los havia cremats sensa raho, si caygue en terra de gran dolor fora de tot seny, e estech axi fora de son enteniment una gran pessa. E a cap de gran pessa ell retorna, e sis feu venir denant si lo sanascal, e dix li: «O malvat traydor e desleyal, e que es stat aço que tu has fet contra mi de ma muller e de mon fill? Are sapies que tu no pots scapar de fer la pus cruel mort que hanc traydor fahes; que aço que tu has fet, io no t'o mane null temps. E tum faest a ssaber falssament que ma muller havia hauda una filla, fort lege criature. E io fiu te a ssaber que tum salvasses la criatura e la dona, tro fins que io fos vengut, e tu los has fets morir a tan dolorosa mort com es esser cremats. Per cert, a dolorosa mort iot fare morir!» E lo sanascal, ab gran dolor que havia, respos: «Senyor, per Deu merce escoltats me un poch, e, si rao es que io reba la mort, io la vull reebre molt volenter; que io he encare la letre que vos ma tramates. Per que sie la vostra merce que la vullats veure; que, segons que en la letre vos me manas, io si fiu vostro manament.» E de continent vench la letre, e lo rey fou legir la letre, e con l'ach lesta, dix lo rey: «Aquesta letra no fiu yo ne la tremis!» E mantinent mana lo rey que de continent li faes hom venir lo correu qui aporta la letre. E com lo correu li fo aqui denant, lo rey li dix sots pena de la sua vida que li digues veritat: «Es aquesta la letra que iot done que tu aportasses al sanascal?» E lo correu dix que altre letre no havia aportada si no aquella que ell li feu aportar. E en continent lo rey sa penssa que allo era stat fet traydorament, e dix lo rey al correu: «Are

E.

digues me veritat: alberguist neguna vegada en neguna part a l'anar ne al venir?» E lo correu dix: «Och, senyor: al monastir de la senyora vostra mare.» E en aço lo rey sa penssa que la sua mare les havia contrafetes, per ço com ella volia gran mal a la dona, per ço con lo rey la havia presa per muller contre la sua volentat. E en continent ab gran fallonia lo rey munta a cavall ab los seus cavallers, e anaren s'en al monastir de la mare, e sabe en continent tota la veritat de les letres falces que ella havia fetes, per que la regina e son fill eren stats cremats. E jura lo rey que en aquella mateixa mort faria morir sa mare e totes les sues companyhies, axi con ella havia feta morir la reyna sa muller e son fill. E en continent lo rey feu metre foch al monastir e cremal tot ab les dones e tota la companya, axi be dones com homes, aquells qui hi eren, per ço com lo rey creya que la reyna sa muller e son fill fossen cremats, e volia que aquella mateixa mort faessen tots los altres.

Cap. X

ARE diu lo compte que lo rey a cap de temps si fou malaut de una gran malaltia, e confessas del peccat de la sua mare que havia feta cremar. E fou li manat de part de son confessor que, com ell fos gorit, que ell s'en anas en Roma en palagrinatge, e aco promes lo rey de fer. E con lo rey fou gorit, ell se apparella molt honradament a gran maravella e ab grans companyes de cavallers per complir lo palagrinatge, e partis de la terra, e ana per ses jornades, tant que vench en Roma. E com l'emperador sabe que lo rey d'Espanya venia en Roma, mes se en cor de fer li gran honor, e a l'entrant de Roma l'emperador se feu a carrera ab gran multitud de gents e de cavallers, e aqui ell reebe lo rey

d'Espanya ab gran honor el mes dins lo seu palau e covidal a mengar, aytant com aqui staria ab tota la sua gent. Are es lo rey d'Espanya en lo palau de l'emperador dins Roma e aquis moven grans jochs e grans solassos e alegries per tota Roma, axi com l'emperador ho mana. Per fer major honor al rey d'Espanya faeren gran festa e les taules foren meses, e los mengars foren apparellats molt richament de unes viandes e d'altres molt riques, de que aci no cal fer mancio. Ab tant mengaren ab gran alegra e solas de jutglars e de molts jochs que havia en la cort. E com hagueren mengat e les taules foren levades, l'emperador sige en la sua cadira imperial, e lo rey apres, e puys tots los altros barons e cavallers apres, e los altros segons lurs condicions. E stant axi demana l'emperador al rey d'Espanya per quina rao ne aventura ell era vengut en Roma, e lo rey li compta tota la aventure mot a mot, ne per qual raho ell havia cremada sa mare, axi com per avant havets entes. E com la dona, qui era en cort de l'emperador, la qual era muller del rey d'Espanya e filla de l'emperador de Roma, viu e conech lo rey d'Espanya qui era son marit, si'n fou molt alegre, hi en continent va traure de la sua bossa un anell fet e obrat de stranya guisa, ab lo qual lo rey d'Espanya havia presa per muller la reyna, e lo rey d'Espanya teni'en en la sua ma un altre axi mateix fet com l'altre que la dona tenia, los quals lo rey los havia fets fer abdosos, tal la un com l'altre, per lo fet del sposament del matrimoni. E la dona pres lo seu fill qui era de edat de .vj. anys, e dix li: «Fill meu, veus tu aquell senyor qui sta a pres de l'emperador?» E l'infant dix: «Mare mia, si fas io be.» «Fill meu,» dix la reyna, «sapies que aquell es ton pare. Vet aquest anell: veu te a ell e ajonollet als seus peus e besa li la ma, e digues li: Pare meu, tenits aquest

anell queus dona la mia mare!» E en continent l'infant feu so que la mare li ach consellat e manat, e ana tot al mils que ell poch denant lo rey d'Espanya. E con ell lo viu axi bell infant e bella criatura, plach li molt, e fou se maravellat de les paraules que li hoy dir e molt mes de l'anell que li dona, e en continent regorda l'anell que ell tenia en la sua ma e viu que abdosos se semblaven. E conech lo rey que aquell era lo anell ab que ell havia sposada la sua muller, e dix a l'emperador: «O senyor, ious prech, aytant com pusch ne se, que vos me façats venir la dona quim ha trames aquest anell.» E l'emperador li dix que si faria ell molt volenters. E en continent mana l'emperador que la dona li fos menada denant ell, e tan tost fou fet son comandament. E com la dona entra per la cambra, lo rey la conech tan tost e levas en peus encontre la reyna e abrassant e besant la molt stretament, e de gran goig que hagueran la un de l'altre cahec la un de una banda e l'altre de la altra stramordits. E l'emperador, qui viu aço, fo molt torbat, e feu los donar aygua ros a les mans e a las caras, tant que tornaren en lur seny e levaren se de peus. E en continent la reyna agenollas als peus de l'emperador, e dix li: «Senyor, vos sapiats que vos sou lo meu pare, e io son la vostra filla, e lo rey de Spanya, qui aci es, es lo meu marit e lo vostro gendre.» «A! Deu!» dix l'emperador, «e aço com se pot fer? Que, si ver era so que vos dehits, ja may hom fou tan beneventurat ne tant alegre con yo.» E la reyna li dix: «Senyor, io son la vostra filla, la qual vos volgues que fos vostra muller. E puys, con io no y volgui consentir, vos me tramates a mort, per ço com io a vos no volgui consentir tochament carnal.» E l'emperador lavors conech que era la sua filla, e demana li en quina guisa scapa de la mort que ell li havia manada donar ne per

qual ventura era stada muller del rey d'Espanya. E la dona li u compta tot largament, axi com era stat, mot a mot. E de aço hac l'emperador molt gran alegre, com axi ell havia atrobada la sua filla, e lo rey d'Espanya molt major, per ço com ell la amava molt sobre totes les coses d'aquest mon, e lo seu fill qui era axi bella criatura. E per lo gran goig e alegria que a l'emperador fos vengut comenda que fos feta gran festa de gran alegria, e dura la festa .viij. jorns, e l'emperador feu de grans dons al rey d'Espanya son gendra, axi de tresor d'aur e d'argent com de joyells. E per amor de la filla enfranqui lo regna d'Espanya, qui li era sotsmes. E la reyna fou venir los scuders los quals la scaparen de la mort com l'emperador los mana que la auciessen, e feu la un compte d'Espanya e l'altre comte de Roma. E axi foren regordonats los dos scuders del scapament de la mort de la reyna, que ells faeren, con ells scaparen la reyna de la mort que l'emperador los mana que li donassen. E a cap de un gran temps, con lo rey d'Espanya ach stat en la cort de l'emperador ab tanta de alegria com axi havia atrobada la sua filla e lo rey la sua muller e lo seu ffill, si dix a l'emperador que ell s'en volia anar, si a la sua merce pleya, en son regna, e l'emperador, forçat per la gran amor que havia a la sua filla, consenti a la volentat del rey d'Espanya, e dona li licencia. Ab tant lo rey d'Espanya pres comiat de l'emperador e la sua filla e lo seu fill, qui net era de l'emperador, e cavalcaren ab tota la lur companya, los quals l'emperador ab gran companya acompanya fora la ciutat gran tros de carrera fins a .v. millers fora de la terra ab los seus cavallers. E l'emperador se proferi fort a ell, ço es al rey d'Espanya, que tota vegada que hagues ops secors de companya que li u tramates a dir; que ell li'u tramatria assats de bon grat. Ab tant prenen co-

miat los uns dels altres, e l'emperador s'en torna en Roma e loha molt Jhesucrist de la bona aventura que li era avenguda de la sua filla, la qual ell se penssava que fos morta gran temps havia. E penedis del peccat e'n pres panitencia, e visch d'aqui avant santament, axi com bo Cristia. E lo rey d'Espanya ab la sua muller e ab lo seu fill e ab la sua companya si cavalcaren molt alegrament per lurs jornades, fins que foren en la ciutat de Sibilia. E quant la gent d'Espanya hoyren dir que lur rey e senyor tornava e ab si amenava la sua muller e lo seu fill, los quals havia atrobats, e que la muller era filla de l'emperador de Roma, si'n hagueren molt gran alegre. E tots, pochs e grans, isqueren a rebre lur senyor e lur dona, e ab gran honor los materen dins la ciutat, e faeren li grans jochs e gran festa, qui dura .viij. jorns. E estant lo rey e la reyna en tant gran alegre la reyna envia per lo sanaschal e fou los venir denant, lo qual no li volch donar mort per les falces letres, e dix li: «So que tu fahies de mi, si u feyes ab gran dolor que n'avies, e volenter me alarguist la mort, a mi hi al meu fill, e fahist tot ço de que iot pregui, em donest compliment d'aço que iot demani, a mi hi al meu fill, per que cove que ton servey sia regordonat per mi, e per ço iot vull recaptar gracia ab lo senyor rey que sies senyor major en lo regna a pres d'ell, axi be o mils com ja may fust.» E axi aveus la reyna filla de l'emperador com regordona aquells qui de mort la havien restaurada! Per que diu hom que, qui be serveix, bon guardo n'espera. E lo rey d'Espanya ab la sua muller stigueren molt de temps e faheren molts de bens a honor de Deu per les grans aventures quils eran avengudes, mas de tot allo aci no fa pus mencio.

Espleguada es la dita Istoria. A Deus gracias!

VERBA VOLANT SCRIPTA MANENT

ESTAMPA
LA ACADEMICA
SERRA GERMS
Y RUSSELL
BARCELONA

¶ *A lahor de Deu nostre Senyor y de la Virtut sempre triomfanta fou estampada la present obreta en la Tipografía «La Acadèmica», de Serra germans y Russell, de Barcelona, lo día de la obertura del Primer Congrés Internacional de la llengua Catalana.*

Volum .V.

Cançoner de Nadal

Digitized by Google

¶ Aquesta edició consta de 200 exemplars
(3 en pergamí, 25 en paper japonés
y 172 en paper de fil).

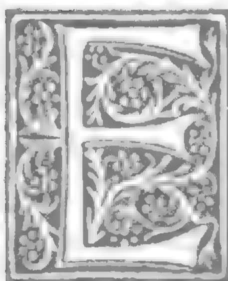

N les darreries del any 1889 l'erudit historiayre N'Enrich Claudi Girbal descobrí en lo domicili d'un amich seu de Girona, entre llibres y papers vells de poca válua, un petit cuadern ab cobertes de pergamí tallades d'un document notarial molt mes antich; consta de 40 folis innumerats de 153 per 110 milimetres; están escrits en lletra processada que conserva encare reminiscencies de la gótica; s'hi reparan varies taques d'humitat que en los darrers folis arrivan a esborrar lo text y a foradar lo paper de cotó bastant consistent. En lo descrit cuadern se llegeix un cançoner o aplech de composicions en vers de forma popular dedicades casi totes a cantar lo naxement de Jesús. Les cançons son en nombre de 36 (y no 34 com diu en Girbal) de les quals 33 son catalanes, una llatina, una catalana/llatina y una castellana. Lo notable erudit y bibliófil en Jaume Massó Torrents, actual posehidor d'aquest cuadern, ha tingut la bondat de dexarnos treure lo present trasllat.

Al verso de la primera plana o portada (qu'está plena de mitjes paraules y signes inexpressius) s'hi llegeix lo segúent: Aquest cansoner hes de mi mossen barthomeu rovirolla prebere fet per mans de mossen martorra plaie stant en ridelots en lany MD e vuyt. Fou fet lo dit libre en lay Mill D e vij. Aquestes indicacions, prou clares pera que no les comentem, son les úniques que tenim respecte a la época, lloch y autor del Cançoner; devent advertir que's repara una dualitat en quant al autor, car no sabem si fou en Rovirola o en Plaja, y en lo lloch, per existir dos Riudellots, lo de la Creu y'l de la Selva, abdós pobles de la dióccessis gironina y de fundació antiquíssima.

Les particularitats d'estil y'l mateix assumpte fan pensar que, si no totes, varies de les cançons eran populars y les reculli algun dels dos mossens esmentats

que, com diu molt bé en Birbal, podrian esser rector y vicari; n'hi ha que portan indicació de la tonada ab referencia a les que alesfhores devian esser molt populars com «trista es ma vida» o «la spineta del boy.» La outografia, la lletra y'l mateix estil del text están molt descuydats, fent sovint bon xich costosa la lectura.

En Birbal publicá aquest text en la Revista de Berona (mes de Desembre dels anys 1889, 90, 91 y 92); tot seguit en Bulbena reproduhi de dita Revista les que senyalém ab los numeros 1, 12, 19, 21, 33 y 34 en una fulla solta que capsá ab lo titol de Cançons de Nadal. La nostra edició es feta en vista del original y en ella quedan rectificades algunes errades de la primera. Hem respectat la ortografia d'aquell, ab tot y esser defectuosa; y hem suprimit per innecessaries les indicacions dels llochs ahont s'han de repetir les cobles (que van al comensament de cada cansó y en lletra del cos 12); n'hi ha prou en fer constar aquí que la cobla se repeteix al final de cada estrofa.

Lo Cançoner de Nadal es de totes maneres la mostra mes completa y tipica, ja que no sia enterament bella (potser perque no sab inspirarse en la mare naturalesa) de la poesia popular catalana del comensament del XVI^{en} segle, qu'es quan lo geni de la decadencia havia ja cobert la santa fas de la nostra literatura ab lo texit amarat de liquits adormidors y ella sols sabia contestar feblement y embarboçada á les insinuants requestes de la bellesa. La musa popular o sia la expressió idealisada y armonisada de la gent senzilla fins dintre de sa rústega closca s'acomoda al ambent dominant y esma-perduda, se ressent del mal temperi. Per axó, en aquest llibret, s'hi veuhen sotils delicadeses al costat de grolleries que fins hauriam titllat si no'ns proposessim publicarlo entegre perque deu llegirse escrupulosament intacte al retreure lo cap-al-tart del gran dia de les nostres lletres. — J. M. F.

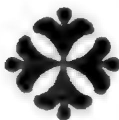

ançoner de Nadal

.i.

¶ Regina ſagrada
E mara de deu
Eſta matinada
Infentat haueu.

¶ Vos Verge maria
Haueu infentat
Qui ſaluar deuia
La creſtiendat
O ſanctificada
Quant be marexeu
Eſta matinada
Infentat haueu.

¶ Vos ſou ſperanſa
De noſtra ſalut
Remey e latanſa
Del mon ya caygut
Vos ſou ben amada
Perqui morir deueu
Eſta matinada
Infentat haueu.

¶ Vos ſou lo gran temple
De la deitat
E de tots exemple
E humilitat
Vos ſou exelſada
Per lo que valeu
Eſta matinada
Infentat haueu.

¶ Mes lu voſtra cara
Que no fa lo ſol
Ni la luna clara
La luor vos tol
Verge ſou ſtada
E totſtemps ſareu
Eſta matinada
Infentat haueu.

¶ No es tal creatura
Ni ya mes sara
Ni retrau natura
De que vos es ya
Donzella dotada
Mes clara ques veu
Esta matinada
Infentat haueu.

.ij.

¶ Infanta molt santa
Qui pot infentar
Si no vos infanta
Linfant singular.

Qui la tresplentat
E daltra nos canta
Puga infentar
Sino vos infanta
Linfant singular.

¶ Infanta donzella
Que verge restas
Jesus qui sapella
Infanta infentas
Ab gloria tanta
Nol pot infentar
Sino vos infanta
Linfant singular.

¶ Infanta senyora
Infantas senyor
Infant quis honora
Infant de honor
Altra nom enanta
Puxa infantar
Sino vos enfanta
(Linfant singular.)

¶ Infanta linfanta
Linfant infentat
Vos verge sou planta

¶ Lo sol dit spanta
Altra infentar
Sino vos infanta
Linfant singular.

.iij.

¶ Cristians ab alagria
loem vuy deuotament
la humil verge maria
ab son fill omnipotent.

¶ humil verge piadosa
Per esta nit de nadal
humil e greciosa
Ab lo vostre fill leal
Josep hom de sancta vida
Albergas en un hostall
Noy hauia pas cortina
Mas compliment de fenal.

¶ Joſep vingut de viatge
Comenſa de repoſar
Lo boꝛdo e la carabaſa
Al coſtat las va poſar
Ua dun cap entro al altra
Mirant hon poꝛa ſtar
La humil verge maria
E nou podia trobar.

¶ La verge molt gracioſa
Que veu Joſep traballar
Lla ſus una manjadoꝛa
Comenſar deu pꝛegar
Senyoꝛ meu harem ajuda
Uulles me aconſolar
Joſep ab qui ſo venguda
En aqueſt loch albergar.

¶ Los angels ſempꝛe devallen
A la verge miniſtrar
Dient dolſament exia
Deu te ſal verge ſens par
Lo ſenyoꝛ deu vos encontra
Que li degues pꝛeſentar
Lo ſeu fill ver deu meſſies
Qui lo mon ten a ſelvar.

¶ La verge molt mareuellada
Qui aſo hoy cantar
Met ſon fill a la falda
E dona li a manjar
Joſep qui veu la donſella
Qui comenſa a allatar
Coꝛrent pꝛen la caramella
E comenſa a ſonar.

¶ Sonant e ballant encara
Al ſarro ſen va anar
Pꝛes un perdal quey hauia
Al infant lo va donar
Xo xo xo en pitxolina
Tant bo vos ſap lo menjar.

¶ Perqueus pꝛech ſenyoꝛs e donas

Qui aquest cant haveu hoyt
Que als capellans de questa sgleia
Bullats donar a dinar
Capons perdius e galinas
E botifarras a sopar
Haureu ne de deu bon guardo
Si tal almoyna voleu far.

.iv.

¶ Ad sonum illius «Trista es ma vida.»

¶ O Verge maria
pregau lo senyor
que sia lo guia
del hom peccador.

¶ Lo nostra gran para
Adam apellat
Ab la nostra mara
Feren lo peccat
Nos som en la viya
De la greu error
Siau Jesus guia
Del hom peccador.

¶ Tots quants devallau
De aquest verament
En peccat entrau
Originalment
Preseruat vania
En vos lo senyor
Ell qui es la guia
Del hom peccador.

¶ Venguda la hora
Langell saludant
A vos dix senyora
De deu devellant
A tu menuia
Lo teu creador
Diu saras la guia
Del hom peccador.

¶ En la embaxada
Noy duptas pas
Car deu ta triada
En tu sencarnas
Aquell qui podia
Fer tanta honor
Que foses la guia
Del hom peccador.

.v.

¶ Pedro tocha la tamor
per amor del senyor.

¶ Veus aquest infant petit
Qui es nat haquesta nit
Segons los angells mandit
Ell es nostra redemptor.

¶ Molt stich maravellat
Que sia de verge nat
Mes se be ques veritat
Com ses fet aso ignor.

¶ No es de maravellar
Domingo segons me apar
Tal misteri pot donar
Deu encara molt major.

¶ So que vey ma fa membrant
Lo que ligit no se cant
Que nasques un infant
De una verge de honor.

¶ Doncs anem adorem lo
Aquest pulit infanto
Portem li hun samaro
Per gordar lo de frado.

¶ Voleu quel fasam alegrar
Anem li denant cantar
E pendrem nos a bellar
Si tu tochas la tamor.

Mes

Digitized by Google

¶ Canyen a missa vene la amor
Venit adoremos mi figo senyor.

¶ En manos sagradas
Vereys del prelado
Mi figo eterno
De pan consegrado
Senyor es del mundo
Per sempra major.

¶ Desque nos fo manifestado
Ali somos yo y mi tio
Ffalemos lo despulado
El ninyo muerto de frio
Ala dentro en la stablia
Ali fassia su nascida
Esto es la madre de dios
Como su figo en carn humana.

¶ Que gloria es de mirar
E dolor porque lorava
Gloria es de conoser
Todo al mundo relumbrava
Como gente al deyana
Se mostran elos dos
Esta es la madre de dios
E su figo en carn humana.

¶ Digamos li oraciones
Por que todos ben dixesen
Demos li porque nos dasen
Pan e vino e mantagones
Samarones de fina lana
De cabritos mas de dos
Por a la madre de dos
E su figo en carn humana.

¶ Jo sonando un caramillo
Ell mossuelo un raben
Cantava con nos mangillo
Gloria sia en ell sello

Al so de la saragossana
Veredes nos baylar dos
Por la madre de dios
E por su figo en carn humana.

¶ O clara lus diuinal
Luis mas que sol eluna
Sens peccado original
E sens macula ninguna
Madre de la fe cristiana
Vos soys nostra salvation
Esto us digo por anthon
Vacarisso de morana.

.vij.

¶ La fardant fandandiran dina
La farudant fardant dironda.

¶ Per saber tota la gesta
Com es nat lo fill de deu
Josep fa una requesta
Demenant al mosso seu
Si es verge sa esposada
Diu lo mosso noy se res
Molt la vey vuy encambrada
Beneyt donc si grossa es.

¶ De aquest cas es mareuella
Sinos troba quiu ha fet
Tots sabem que ella es donsella
Y Verge ab cor perfet
Jo nose qui la emprenyada
Diu lo mosso niu fas yo
Dons qui la axi ginhada
Diu aquell serquau vos ho.

¶ Diu Josep no fara dies
Yo sabre quim fa tal joch
E tindre jus tals spies
Que diran no so badoch
Ella diu que es sadrina
Nou se prou jay ha que dir

Baldament de una galina
Ffeu li brou que vol parir.

¶ Parlem tots primer ab ella
E veiam qu'ens en dira
Digauli vos en lorella
Que es aſo que axi ſta
Diu Joſep que feu maſpoſſa
Diu la Verge pens ab deu
Y ſtich axi recloſa
Perque ſo prenys del Fill ſeu.

¶ Sapia yo la perſona
Diu Joſep quius ha emprenyada
Diu la verge ab gran corona
So prenys de deu ſens erada
Ara be vos ſou prou raſſa
Del tot bon grat naga deu
Qui tant be me porta en caſſa
Ys pren tant de ſo del meu.

.viij.

¶ La Verge gallant
parit ha linfant.

¶ A naqueſta nit
Verge ha parit
Jeſus molt pollit
Glorios e ſanct.

¶ Lo ſoll reſplandent
Alegra la gent
Rey molt reſplendent
Jeſus deu moſtrant.

¶ Balen los paſtors
Sonant lus tamos
Ffan de grans fraſchos
Denſant e ballant.

¶ Les donas devotas
Las grans e las pochas
Per Jeſus fan quoquas
Ab ſucra maſclant.

¶ Laſcolla fraſos
Molt ſta moquos
Tot temps va fraſos
Par ſia ſergant.

¶ La noſtra vahina
Salſa fa molt fina
Ab groſa galina
Per lo diyha ſanct.

.ix.

¶ Pus neu de part Verge
O parit haveu
Digau al diable
Tots enſemps mameu.

¶ Pus ven de part Verge
De un tal prenyat
Qui te de reſſembra
Lo primer peccat
E donques regina
Pus lo parireu
Digau al diable
Tots enſemps mameu.

¶ O angell rabella
E mal obtinat
Vet aſſi la verge
Qui tha aterrat
Verge de vallura
Qui may no ach preu
Digau al diable
Tots enſemps mameu.

Digitized by Google

¶ O reys e profetas
Del vel testament
Veus asi la Verge
Quius aporta lo present
De la gran promesa
Que deu a vos feu
Digau al diable
Tots ensemps mameu.

¶ Love verge sancta
Quell vostra prenyat
En la creu molt spra
O sia penjat
Lo qual prenyat Verge
Vos a la tindreu
Digau al diable
Tots ensemps mameu.

.X.

¶ Alagrauvos companyons
Quel vicari fa torrons.

¶ Dich vos ab veritat
Com Verge ha infantat
Jesus qui per nos es nat
Aportauli dels thorrons.

¶ Los angells ab gran amor
Cantan vuy ab gran dolsor
Sent Miquel te la tenor
Cantau proses e cansons.

¶ Com Josep los hach hoit
Tot ftech esballayit

E fem lus un convit
De confits e de pinyons.

¶ Josep dix a tots convit
Ab una ventra de cabrit
De caregols la farsit
E fats cuynar macarons.

¶ Apres dema fiy vaniu
Dar vos hos al caliu
Ab moscat de sent faliu
E salsa de bargalons.

¶ Deus Josep promanet bo
Ficat en cors de gipo
Caualcha ab un crasto
Ab son arch terra rotlo.

¶ Dones siau avisadas
Ab sengles parels de gallinas
Amenauhi vostras vehinas
Ab .x. parells de capons.

¶ Prech la mara del senyor
Queus ho meta en lo cor
E siu feu non agau por
De hanar a rodollons.

.xj.

¶ Alia cantilena.

¶ Sobra al presepe sanct
A jonallada staua
La Verge contemplant
Qui Jesus adorava.

¶ Esta li demenant
Perque axi plorava
O com es gran spant
Sobra la terra staua.

¶ Josep lesta mirant

C.

Com axi pobregava
O com es gran spant
Sobra la terra stava.

¶ La Verge qui axi plorant
Com tot nuu lo miraua
Sabia haquest infant
Tot lo mon governaua.

¶ Los peus li van basant
E apres lo aletava
Lasa hoi va ensomant
Lo bou lo adoraua.

¶ Los pastors van ferquar
hon lo patit stava
Vaheran fort clarament
Las tella quils guiava.

¶ Quils sta demostrant
Lastable avont possaua
hon trobaren linfant
La Verge quil embolquaue.

¶ Ab lo cap inclinat
Dolsament lo bassaua

Los pastors fort sonant
Lo patit lo miraua
Gloria adeu donant
Qui tal se demostraua.

.xij.

¶ Tots ab gran devosio
Contemplem la pasio.

¶ Judes ho ha comensat
E ab los Jueus trectat
Per trenta dines landat
Lo Jesus quies tant bo.

¶ Jesus fonch pres e liguat
Per los Jueus mal trectat
E per sos amichs laxat
Sens tota dilleccio.

¶ Deuant Anna pressentat
Jesus per dir veritat
Fonch fort bufetejat
Ab mala intensio.

¶ Quant fonch devant pons pillat
Ffalſament fonch acuſſat
Lo ſeu coꝛs fonch tuꝛmentat
Batut ſens compaſſio.

¶ En la creu lo van penjar
Mans e peus li van clavar
La ſanch va tota ſcampar
Per noſtra redempcio.

¶ Bona gent ab la alegria
Lauſem lo novell ſenyoꝛ
Qui es nat en aqueſt dia
Duna verge ſens dolloꝛ.

.xiij.

¶ Alia cantilena.

¶ Yo bem dech marevellar
Ab tota altra creatura
Verge e viſt infantar
Romanent neta e pura
Aſo james ſa faria
Sino per noſtra ſenyoꝛ
Qui axi ho diſponia
Per tendreus en ſa amoꝛ.

¶ Poderos ſes demoſtrat
Linfanto en ſa naxenſa
Com los bens lan adoꝛat
Moſtrant que an conexenſa
Del ſenyoꝛ qui lo mon guia
Per la ſua gran amoꝛ
Stant dins en la ſtablia
Com apobꝛalet ſenyoꝛ.

¶ Los paſtoꝛs an ſi penſar
Que una veu han hujda
Quils va tots ſpentar
Com a ſo duna gran crida
Anats vos en tota viya
En bathlem no hajats poꝛ

Car es nat sensa fallia
Jesus nostra senyor.

¶ Vullvos tots apparellats
De ffer lur sagrat viatge
Dangells som acompenlats
Ben grans sens null ultratge
Cert bona gent quey auia
Lo so de la lur tamor
Nom pens al mon altra sia
Qui tant alegras lo cor.

¶ Beus dira mon tallent
Si scolsar me volliets
En neules ne en piment
Masa nous caregets
Car tollen la parlaria
De fan tornar regullos
De porten faxugaria
Mes que mes als parlados.

¶ Mas galinas e capons
Volentes ne manjaria
De perdius e de todons
Si trobas qui mendaria
Car de carn scorxadeta
No trob nenguna sabor
Un diner nous na daria
Tro que es al tallador.

.xiv.

¶ Ave maria deus daveu alegrar
Gracia plena nat es vostra ffill car.

¶ Dominus tecum dix laugell resplendent
Tu consabras lo ffill de deu verament
Lo qual vindra per lo mon a salvar
Senyor del cell e terra e de mar.

¶ Benedicta tu in mulieribus
Auras un fill qui aura nom Jesus
Emanuell se fara anomenar

Digitized by Google

Ne timeas niy vullas gens duptar.

¶ Lhumill verge qui aſo ach hoit
Molt humilliment li dix langell grait
E pus lo altiſſima vol tanta honoꝛ far
Ecce ancilla pꝛeſta a ſon mandar.

¶ A cap de nou meſſos naſque lo glorios
Angells del cell lin donan grans lahos
Ab gran alegria ſe pꝛenen (a volar)
E als paſtoꝛels ho van denunciar.

¶ Apꝛes vingueran los tres reys doꝛient

Digitized by Google

Ab una ſtella quils guia molt luent
De genollons los pꝛeſents lin van dar
Mas per erodes no goſaren toꝛnar.

¶ Lo bou e laſa qui vaheran lur ſenyoꝛ
Dins lo pꝛeſebꝛa noy avia traſſoꝛ
Molt humilment ſe van agenollar
Apꝛes tantoſt ells lo van adoꝛar.

.xv.

¶ De verge fou nat
Jeſus Rey ſagrat.

¶ Fill de Deu lo para
Sou gloꝛificat
Vnit dins la mara
Ab humilitat.
¶ Jeſus nat.

¶ Mayſes benigna
Sou pꝛofetiſat
Senyoꝛ donadoꝛ digna
Ple d'humilitat.
¶ Jeſus nat.

¶ Ab groſſa cadena
Vos ſaꝛeu liguat
E ab foꝛt gran penna
Apꝛes turmentat.
¶ Jeſus nat.

¶ En cadira aſegut
Sareu menys pꝛeſat
E ab canyes batut
E foꝛt mal trectat.
¶ Jeſus nat.

¶ Vn vell en la cara
Vos ſara poſat
E diran vos bara
Diguas quit ha dat.
¶ Jeſus nat.

¶ Ffalſos teſtimonis
Diran apillat
Que ab art de dimonis
Vos haveu obꝛat.
¶ Jeſus nat.

¶ Pillat ab gran foꝛſa
Tot enfaſtigat
Saguint lur maliſia
Dira ſia penyat.
¶ Jeſus nat.

¶ Ffolgau ffolgau ara
Infanto mallat
Que la voſtꝛa cara
Sanch ſara lançant.
¶ Jeſus nat.

¶ Bufets e punyadas
E ſareu repellat
Colps e colladas
Rabꝛeu ſens piatat
¶ Jeſus nat.

¶ Moltas diſciplinas
Rabꝛeu vos liguat
E ſareu deſpinas
Apꝛes coꝛonat.
¶ Jeſus nat.

¶ Sobra la creu dura
Nuu ſareu clavat
Scampant ſanch pura
Per noſtra peccat.
¶ Jeſus nat.

¶ Ab lanſa tarible
Sareu travaſat
Voſtre cors paſible
En lo dret coſtat.
¶ Jeſus nat.

¶ Sedejant per la mort
Cridareu vaxat
E ab vinagre fort
Sareu abeurat.
¶ Jeſus nat.

¶ Laſperit al para
Per vos comenat
Sara (y) la mara
Al nabot amat.
¶ Jeſus nat.

¶ Dins nova clauſura
Voſtra cors poſſat
Ab fort tancadura
Sara ben gordat
¶ Jeſus nat.

¶ Apres al tercer dia
Vos reſſuſitat
Per ſancta maria
Sara divulgat.
¶ Jeſus nat.

¶ Als inferns per traura
Sareu reportat
Los ſancts quey feu caura
La namich depnat.
¶ Jeſus nat.

¶ O redemptor noble
Sens fer malveſtat
Per ſalvar lo poble
Sareu mal trectat.
¶ Jeſus nat.

.xvj.

¶ Dicitur ad ſonum «Saludem tots humilment
la humil Verge maria.»

¶ Verbum caro factum eſt
de Virgine Maria.

¶ Patris unigenitus
Datus nobis celicus
Natus nunch hunicus
De Virgine Maria.

¶ Ara ſenyors ſcoltats
Un gran goig quis es moſtrat
Lo ffill de Deu es vuy nat
De Virgine Maria.

¶ Eſtantibus in tenebris

Et memoria latebris
Lux exorta tenebris
De Virgine Maria.

¶ Langell ab gran claradat
Als pastors ha nunciat
Quel salvador es vuy nat
De Virgine Maria.

¶ Datur nichilhominus
Profecie terminus
Deus est natus dominus
De Virgine Maria.

¶ Sells quins era profetat
Vingut es en veritat
huy ses atots presentat
De Virgine Maria.

¶ Magna caritas
Parens e virginitas
Deus procreat veritas
De Virgine Maria.

¶ Ho gran contrerietat
Mara ab virginitat
Deus e hom ses encarnat
De Virgine Maria.

¶ Que non toto seculo
Clauditur de sepulcro
Brevi nato domino
De Virgine Maria.

.xvij.

¶ Andiria andiria ando
Andiria linfanto.

¶ Josep sa mareuella
Qui tocha la caramella
E balla ab la donsella
Dins la sua mayso.

D.

¶ Salsa vol la partera
Josep salta en la carrera
Duna gallina vella
Volie fer amido.

¶ Lo vallet a pastat
Al forn sen es anat
Per fer lo cuscusso
Sens no plany a la maysso.

¶ Anem en lastabliya
Per veure la regina
Qui seu en la cadira
Ab lo senyor deltro.

¶ Alleluya digam
Pus salvat lavem
Alegres ne viurem
Perque saguiam lo.

¶ Scoltats bona gent
Josep no ha argent
Manlevava de present
Sobra son gipo.

¶ Devuy mes fara un convit
Comprat na un cabrit
E un ventra de ocha
E set capets de molto.

¶ Tant ha al foch buffat
Que al sa focarat
Dient esta canso.

.xviij.

¶ La ball ball balletes
Tocha manetes.

¶ Si us volleu desperta
Direu cansonetes
La verga balla son ffill
E diu las tant pulidetes.

¶ Los angels tochan lauts
E los paſtorels las trompetas
Mon fill tot lo mon es pau
No ploreu ca mal dixerats.

¶ Mon fill los ſells moſtran goigs
hoch eus cantan los profetas
Yſayas mena al ball
E Joſep tocha las tauletas.

¶ Ara mon fill no ploreu
Sino nous dare mametes
Car als infants plorados
Donals hom coragadetes.

¶ Ara mon fillet Jeſus
Ara ya vahen les mametes
Car los bandols ſon ſtrets
E nous cobran las cametas

¶ Callau lo meu para ſant
Vengudas ſon les ninetes
Si foſſets un poch major
Jugareu ab les ninetes.

¶ Mon fill Joſep es vingut
E haus aportadas juguetas
E al caparo torrons
E a la ſalda avallanetes.

¶ Les mullers dels cavallers
Vos aportan calſetas
E cant iran al marquat
Portar vos an ſabatetas.

¶ Les mullers dels ciutadans
Vos offeran gonaletes
Totes ſon obradas dor
E franges en les managuetas.

¶ Les dones de gran vallor
Blanquas ſon de ius lo negre
Vos offeran de bon grat
Totes les lurs amoretes.

¶ Tots los capellans humils
Uos offeran cansonetes
Que en haquest part virginal
De vos deu y hom fo feta.

.xix.

¶ Mara de deu tot lo mon alegrau
Ab lo fill que aportau.

¶ Uerge humil pura com flor de lir
Del soll luent vostro cors vey cobrir
Sots vostros peus la luna ous vey tanir
Ab lo fill que aportau.

¶ Per lo peccat quel para adam comes
Al fort satenas era tot hom sotmes
Mes ara cert ne sara hom deffes
Ab lo fill que aportau.

¶ Digna donor de deu molt amada
Dels peccados siau advocada
Que ageu goig dins vostra possada
Ab lo fill que aportau.

¶ Uos sou Uerge e font de pietat
Qui en lo mon laveu per nos portat
Tot temps pregau quens age pietat
Lo dols fill que aportau.

¶ Per los peccadors pregau vostre fill car
Quens guart de mal e no pugam errar
Mas pertot temps a vos vollem loar
Ab lo fill que aportau.

¶ En aquest iorn ques diu de nadal
Nos gordau tots de peccat e de mal
Per que ayam lo regne eternal
Ab lo fill que aportau.

¶ Prech e soplich Uerge digna de honor
Que tots agam de vos tanta favor
Que en grat nos metats e amor
Ab lo fill que aportau.

¶ Nat es en aquest dia
Jesus de Maria.

¶ Senyors prech vos me scoltets
Saber vollem quens direts
Si Jesus trobar vollets
Jous matre en la via.

¶ Los prophetas nan parlat
Cascu na fet son trectat
E hanvos manifestat
Que verge pariria

¶ Isahies profeta
Lo que dix vos provara
Entanets so queus possa
Pus ho legits tot dia.

¶ Puxes vench lo sant sparit
Digats vos quius ho adit
Si legiu lo seu scrit
Digats que yssajes

¶ Pux nasque dins en batlem
Axo vos tot ho sabeu
Donchs pus provat ho aveu
Lohem aquell quins guia.

¶ Los pastors an clar parlat
De cert an denunciat
Que lo Salvador es nat
De la Verge Maria.

¶ Tres reys vingueran adorar
Com ho porets vos provar
Car yo viu ells li van dar
Ffin hor ensens e mira.

¶ E tot aso de que parlam
Sapiats que ho trobam
Eu prehican de Ballem

Del cell vench lo quins guia.

¶ Puys vingueran los tres reys
Segons que trobam ab present bels
Cavalcant ab grans camels
Guiats tota sa via.

¶ Lastella qui los regia
Sabets si los deu emparar
Ffins en batlem los mana
Hon era la maria.

¶ La davant betlem
Los tres reys arribaran
Lastella pus no la veran
Deu axiu disponia.

¶ E yo desqueu hach sentit
Isquels prest en la via
Dix los ont anats barons
Sensa nanguna companyia.

¶ Senyor nos sercam lo rey
Major qui al mon sia
Sol nou es en vostra ley
Jesus fill de Maria.

¶ E yo apres demanava
A sa gran Judearia
Si es scrit ni si sara
Per ley e prophecia.

¶ Respos un gran rabinas
Al astalmut trobaria
Com en batlem naxara
Lo vartader massia.

¶ Erodas ab gran dolor
Dix com la guessen trobat
Los tres reys lo bon senyor
Nagues sabudoria.

¶ Ffins en batlem lan sercat
Sapiats quels an trobat
En lastable envolcat
Bon lo bou hi pexia.

¶ Langell qui ab ell parla
Sabets quels demana
Per res no tornasen alla
Mas per tota altra viya.

.xxj.

¶ Donzella sagrada
En tanta tristo
Siau advocada
De tot peccador.

¶ Qui a vos reclama
No pot preterir
E menyes mal morir
Aquell qui a vos ama
Puys sou invocada
Ab tanta de amor
Siau advocada
De tot peccador.

¶ En vos te speransa
Lo poble devot
Siau li pillot
En sta mudansa
Pus sou reclamada
Ab tanta fervor
Siau advocada
En tanta tristor.

¶ Per vostra sant part
La nit de nadal
Desliuras de mal
Tota nostra part
Haveu nos mostrada
En tot molta amor
Car sou advocada
Del mon peccador

¶ Ab orations
Per tot sou requesta
En las passions
Vos siau nos presta
Pus sou dessigada
De tots ab ferm cor
Siau advocada
De tot peccador.

¶ Vos solla podeu
Desliurar nos de penna
De bona strena
Donar nos podeu
Verge gloriosa
Mostrau nos favor
Siau amorosa
Al hom peccador.

¶ De tots ben amada
Donau nos favor
Siau advocada
Davant lo senyor.

.xxij.

¶ Dolsa verge resplendent
Vull vos servir humilment.

¶ Deu lo para glorios
Per ressembre los peccadors
Jesus son fill gracios
Nos ha trames verament.

¶ En aquesta sancta nit
Una verge aparit
Ver deu e homa parit
Pura verge romanent.

¶ La mara quil ha portat
Dins lastable la posat
Altra loch no ha trobat
Per son fill ten excellent.

¶ Lo soll vuy ha resplendit
En lora de mitganit
Los pastors fan gran brogit
Ballant sonant finament

¶ Tot lo mon ses alegrat

Per grans ſenyals ſes moſtrat
Com lo Salvadoꝛ es nat
Axiu crech jo certament.

¶ Laſſa preſt la conagut
Lo bou tantoſt es vingut
Ab Joſep lo geparut
Adoꝛat lan pꝛeſtament.

¶ Las colla vuy ſa mengat
En toxo ab bon noguat
Ventra hom te de callaſat
Beuent tots temps fermament.

¶ Vos verga de puritat
Nos aveu Jeſus poꝛtat
E tot lo mon deſliurat
De pena eternalment.

.xxiij.

¶ Deſta canſo alegra n ſo.

¶ De la Verge Imperial
Aſo es bo/alegra n ſo.

¶ Naſque lo rey eternal
Eſta nit ſo/alegra n ſo.

E.

¶ Angells venian cantant
Al infanto/alegra n so.

¶ Cansons li dehian devant
A lur bon so/alegra n so.

¶ Los pastors amonestats
En vissio/alegra n so.

¶ Prengueran los lurs gayatos
E lo sarro/alegra n so.

¶ En batlem sen van molt prest
Per veure ho/alegra n so.

¶ Axiu han trobat tot cert
Com dit lurs fo/alegra n so.

¶ En sta nit de nadal
Ab gros capo/alegra n so.

¶ Begueren del vi del barral
E del flascho/alegra n so.

¶ De les neules ma torrau
Tot ma sap bo/alegra n so.

¶ Puys dire alegrament
Del Infanto/alegra n so.

¶ De la lengua molt plasent
E com es bo/alegra n so.

.xxiv.

¶ Deus te sal maria
Verge sagrada
Apres lo part pura inviolada.

¶ Deus te sal maria
Temple molt sagrat
Qui dins en ton ventra

Has Jesus portat
Capella sagrada
De Deu amada
Apres lo part pura inviolada.

¶ De vos verge sancta
Langell fo tercer
Quant del matrimoni
Ab vos hoch volch fer
Respongues al angell
humiliada al senyor
Sirventa apellada
Apres lo part pura inviolada.

¶ Com te vex maria
Masclada ab tal gent
En punt so quet digna
Que est omni potent
Sancta saraphina
De deu amada
Sobra tots los angells apresiada
Apres lo part pura inviolada.

¶ E pus verge stant
En tal grau sou vos
Cobriu nostres culpes
E dau nos socos
E ajats de nos cura
Verge sagrada qui sots
Nostra mare e advocada
Apres lo part pura inviolada.

.xxv.

¶ Novus rex et nova lex
Nova sint omnia.

¶ Onmes gentes plaudite
In hoch natalicio
Cristi nunch solicite
Jacenti in presepio.

¶ Ave Virgo regina
Omnis plena gracia
Benedicta domina
Super omni femina.

¶ Maristella previa
E nixa puerpera

Terra pontus eterna
Ad merantur omnia.

¶ Verbum caro factum est
In hoc natalicio
Ab eterno simulque
Cum patre genito.

¶ Sol de stella nascitur
In hoc puerperio
Virgo mater cernitur
Cum pudoris lilio.

¶ In excelsis gloria sancti
Per maxime seculi
Canunt angeli
Celli sunt mellifrui.

¶ Angelus pastoribus
Nunciat leticiam
Tribus autem regibus
Estellam exit obvia.

¶ Pro vobis involvitur
Patri dei filius
Die circunciditur
Octavo Xpo Jesus.

¶ Tua ferunt numera
Magi deo homini
Magna concidencia
Talentus verbum leti.

¶ Dei dei mater obtulit
Totum templi domini
Si manque cecinit
Canticum preconti.

¶ Nunch dimitis domine
Servum tuum libere
hanch in pace tendere
Totius quam vivere.

¶ Gaudium cupidum
Cunctis dant falicium
Preces natalicium
Supernorum civium.

.xxvj.

¶ O las hi que fare
Ma sposa tinch prenyada
De qui es nou se.

¶ Yo la prengui donzella
Per sancta companyia
Pensant visques ab ella
Ab major alegria
Mes com la mir
Mes ma regir
Veyla tant pensosa
Tant gloriosa
Ab lo ventre ple
No se quiu ho ffet
Gran tort man fet

Mes dequies pranyada
Jo las masqui nose.

¶ Ningu am faria creure
Que la verge fos partera
Ni ques puges rompra
La sancta vadriera
Mes conte mir hi mes
Lo ventre li crey
Jo las masqui
Ja mes la toqui
Vespra ni mati
Mes com se pot fer
Que en loch tant senser
Se pugua trenquar
Ni mes emprayar
Galina qui gall no te
Ni que la mia sposa
Maje rompuda la fe.

¶ Valra mes que la lex
Que no difamarla
Ayrem en ma terra
Aso bem valra mes
Pendre mas aynas
Axols e barinas
Hoc hi laxolet
E las carpa xiquet
E laxa major
E lam formador
La pala e lo siment
E claus mes da sent
No tinch rende ni sensall
Ni iames nangun caball
Lo miyo ja vol menjar
No tinch que li pusque dar
Ni ya manquo manera
Ab aquesta conguxa
Ni com la expellire.

¶ Dix Josep en bona fe
Vosaltres beus na rieu
Pero ami nom som burllos
Vosaltras be osabeu

Traure la moneda
Hi aqueſt fornimẽt de caſſa
Un canter foredat
Un aſt rovellat
La paella e la ſiſtella
La paſtera e la granera
La gorreta dels faſols
Un ſitrill ab .x. graſols
Un parey de bunyols
Ab quatre pareys de hous
Tot aſo en bone fe
Sis ven con jo volria
Dotze dines naure.

.xxvij.

¶ Al ſo de «La ſpineta del boy.»

¶ Anem tots adorar
Jeſus fill de maria.

¶ La ſancta trinitat
Uent que peccat havia
Lo noſtro para adam
Per mala compãya.

¶ Lo noſtro para adam
Per mala compãya
Uolguês donar del cell
La ſua madaſina.

¶ Uolguens donar del cel
La ſua madaſina
Tingue conſell ſacret
Aſo com ſe faria.

¶ Tingue conſell ſacret
Aſo com ſa faria
Noy baſta homa ſol
A la ofenſa divina.

¶ Noy baſta home ſol
A la ofenſa divina
Ni ningun ſperit
De la alta geraxia.

¶ Ni ningun ſperit
De la alta gerexia
Cove que ſia deu
Qui tal peccat rembria.

¶ Cõve que ſia Deu
Qui tal peccat rembria
E ques veſtis de carn
Per que morir devia.

¶ E ques veſtis de carn
Per que morir devia
Lo conſell divinal
Tal deſliber tania.

¶ Lo conſell divinal
Tal deſliber tania
Qui portara laſcrit
De tal miſetgaria.

¶ Qui portara lo ſcrit
De tal miſſetgeria
Anau vos grabriell
Qui ya ſabeu la via.

¶ La verge humilment
En terra al cap inclina
Ecce ancilla ſom
Del ſenyor quius envia.

¶ Ecce ancilla ſom
Del ſenyor quius envia
La ſua voluntat
De mi vull fete ſia.

¶ La ſua voluntat
De mi vull fete ſia
Promte en aquell inſtant
Prenyada yom ſentia.

¶ Promte en aquell inſtant
Prenyada iom ſentia
De un infant deu y hom
Qui tot lo mon regiria.

¶ Dun infant deu y hom
Qui tot lo mon regiria
Ell parit ſta nit
E verge romania.

.xxviij.

¶ Regina inmaculada
Siau de nos advocada.

¶ Verge de gran puritat
Abans que lo mon fos creat
Del original peccat
Ffos totalment perſervada.

¶ Plaſent regina del cell
Coloma ſens nengun fell
Lo ſanct angell grabriell
De deu vos porta embaxada.

¶ Per voſtra humilitat
Ses deu en vos encarnat
Nou meſſos laveu portat
Dins voſtra cambra tancada.

¶ En aqueſta ſancta nit
Vos verge haveu parit
Jeſus infanto patit
Romanent inviolada.

¶ Suplicam vos humilment
Donzella molt excellent
Pregueu deu omnipotent

Quens perdo tota errada.

¶ Bona gent si us anau
A dinar me convidau
Pits de perdius me donau
Vostra sia la carcanada.

.xxix.

¶ Calla mon fill calla
Si prech que deus te valla.

¶ Cantar vull ab alegria
Desta verge tant polida
Oratio fare jolia
Lo seu nom es dit maria
Ha parit
Sta nit
Ab delit
Sens brogit
Ab gran alegria
Ffill as bella cara
Si prech deus queus valla.

¶ Ballen dones e donzellas
Prech vos noy sian las vellas
Tot temps fan grans caramellas

De parlar
Barular
Bargantayar
Murmurar
Mouen gran baralla
Aſo es ver ſens falla
Axi deus me valla.

¶ Los profetas ab creenſa
Parlaren deſta naxenſa
Senyor haies diligenſia
Feume fer la reverenſia
Aiamte
Veyamte
Vine anos
Glorios maſia
Trau nos deſta balla
Vine toſt ſens falla.

¶ Joſep crida viafora
Ay meſqui e quina coſa
Que veig que la mia ſpoſa
Es prenyada e ben groſſa
Que fare
Hon ire
Ffugire
Amagar me
No vey altra via
Nom preu una malla
Ne un ſach de palla
Si prech deu us valla.

¶ Langell vench e denūcia
Al prom mentre dormia
Joſep no haies falonia
Es de deu
Lo ffill ſeu
Amoros
Axi convenia
Deſta ſpoſſalla
Per ceſſar baralla
Si prech deu os valla.

¶ Ay donas noſtres veinas

No volem peix ni sardinas
Ayam de grosas galinas
Que sien ben farsidas
O capons
O tudons
O cunils
O perdigons
E no hi hale falla
Mes fases susara
Si prech deus queus valla.

.xxx.

¶ Al so de «Si bem voleu senyora perque stau.»

¶ Verge humil que Jesus aportau
Ell per nos pregau.

¶ Vostre fill es deu omnipotent
Consebut miraculosament
Apres del part verge romanent
Aso no ignorau.

¶ Langel de deu anant a vos saluda
Tot lo secret ell vos denuncia
E si del sguart a vos spanta
E dix verge scoltau.

¶ Langell entrant ave us dix humilment
No hajau pahor verge del parlament
Car deu pervench axi eternalment
Mara del fill siau.

¶ Vos responguе angell cum se fara
Home vivent james nom tocara
Virginitat tots temps en mi sara
E a mi no desplau.

¶ Langell respos obra es divinal
Lo fill de deu pendra cors humanal
Ell sara fet petit home mortal
Verge vos confiau.

¶ Ecce digues verge tan dolsament
Ancilla so de deu molt prestament
Segons que hoit en lo teu parlament
Pus aso que a deu plau.

¶ En aquell punt de tanta humilitat
Lo fill de deu en vos fou incarnat
Sens corrompiment de la virginitat
Jesus vos aportau.

.xxxj.

¶ O mara de gloria
Deu vos benehi
Quant vos elegi.

¶ Volgue lincreat
Que vos foseu mara
Daquell fill amat
De qui ell es para.
Per fer la victoria
La qual se compli
Quant Jhs. mori.

¶ Lo fill preserva
La vostra carn pura
Que may la tocha
Nenguna sutzura
Y faent vos mamoria
Que may tengue fi
Daquell se vesti.

¶ Lo sant sperit
Dins vos ha obrada
Per al Infinit
Molt noble posada
Y es cosa notoria
Que verge us jaqui
Jesus quant naxi.

¶ Al sant grabriell
Ab veu molt composta
Mes dolsa que mell
Li fes la resposta
Ffou tan maritoria
Que vos dihent si
Lo cel se obri

¶ O mara de gloria
Siau vos ab mi
Lo jorn de ma fi.

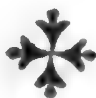

.xxxij.

¶ Mare de deu
Yo trist que fare
Sens vostra merce.

¶ Nous oblideu senyora
Dolsa consoladora
De mi qui so
Y tostemps sare
De vostra merce.

¶ Vos sou la mia vida
Verge molt enoblida
Noy ha repos
Ni y ha nangun be
Sens vostra merce.

¶ Vostra virtut es tanta
Mara de deu molt sancta
Que socorreu al pobble
Qui ve a vostra merce.

.xxxiij.

¶ Jo james no cessare
Nengun temps verge maria
De lohar vostra merce.

¶ Lohar marexeu sens masura
Vostra gran humilitat
Pux alguna criatura
En tal grau no ha pujat
Y per so Jesus volgue
Pux humil vos conexia
Ser fill de vostra merce.

¶ Digne es de ser lohada
La carn vostra virginal
Que per ser tant stimada

Sen veſti deu eternal
Y lo que molt vos plague
Fou cum ell de vos nexia
Quel parir nous coꝛrompe.

¶ Vos ſola fos elegida
Pura verge ſens peccat
Perque foſeu mara y dida
De aquell qui us ha creat
Lo qual tant ſe ſotmete
Que humilment vos ſervia
Obehint voſtra merce.

¶ May tengue en vos retreta
Nengun peccat venial
Y de tot moꝛtal fos neta
Hoc e del oꝛiginal
Tal dignitat may ague
Nengun ſant que pur hom ſia
Sino la voſtra merce.

¶ Donchs pux ſou tot noſtra be
Suplich vos ſenyoꝛa mia
Que de mi ajau merce.

.xxxiv.

¶ O o o gran marevella.

¶ Gꝛan marevella ſta nit
Que una verge na parit
Eſne romaſa poncella.

¶ Gꝛan marevella de Joſep
Si be poꝛta tan gran gep
Be juga ala ſtampella.

¶ Gꝛan maravella verament
Que les neules ell piment
Me han fet juguar la gonella.

¶ Ara ſenyoꝛs ſcoltats
Pꝛech vos nous adoꝛmiats

E dirvos ne una fort bella.

¶ Botiffarras companyons
E latadas e ronyons
Be fan cantar la payella.

.xxxv.

¶ Ou ou ou
E tan gran brogit ſich mou.

¶ Joſep diu e que es aſo
O maſqui que fare yo
Don es aqueſt infanto
Per certes forment me cou.

¶ Ay maſqui ben ſo torbat
Ben ſabeu la veritat
Que ab vos nom ſo acoſtat
Sino tant cum en eſt bou.

¶ Josep no hayats pensament
Ordinacio es verament
Del altisma omnipotent
Pus closa sou que un ou.

¶ Axi ho volch la trinitat
Ffos mare del fill increat
Estant en la puritat
E james de qui nos mou.

¶ Maria jous se ben dir
Quel angell no pot mantir
Ne res noy pot contra dir
Pus que Deu axi ho vol.

¶ Ara donch vullau pregar
Vostra ffill tan car
Que nos vulla stimar
Tantost ara a ninou.

.xxxvj.

¶ Dispost sacrista teniu
Si donch tots no mantiu.

¶ Lo sacrista es molt dispost
De persona ben compost
Cum ell dorm sobre la post
Lo gep li fa mal se diu.

¶ Al gep es qui li ajuda
De coxi sense custura
Lo nas te per figura
Duna coa de gat viu.

¶ La cara te de musol
No li falta sino lo vol
Per semblar un caragol
Lo (cap) te molt gros sa diu.

¶ Los ulls molts grans y roigs
No lin fa lo vin rog
Que segons que vey e oig
Miga botan beu sa diu.

¶ Orellas dasa perfet
Si las te en gran pertret
Cum canta sembla per dret
Una cabra del stiu.

¶ La bocha per lo semblant
Crech y entraria un infant
Y si vania un porch volant
Ell las menjaria tot viu.

. . . .

¶ Les mans ha daliquadas
Com son acustumadas
De rentar e fer bugadas
Que per cert de altre no viu.

¶ Dones pus es molt dispost
Aculiu lo en lo rebost
De bastonades ben tost
Li dareu mentre sia viu.

¶ Finis

¶ Taula de les cançons.

.i. ¶ Regina ſagrada e mara de deu.
.ij. ¶ Infanta molt ſanta.
.iij. ¶ Criſtians ab alagria.
.iv. ¶ O Verge maria.
.v. ¶ Pedro tocha la tamor.
.vj. ¶ Tanyen a miſſa vene la amor.
.vij. ¶ La fardant fandandiran dina.
.viij. ¶ La Verge gallant.
.ix. ¶ Pus neu de part Verge.
.x. ¶ Alagrauvos companyons.
.xj. ¶ Sobra al preſepe ſanct.
.xij. ¶ Tots ab gran devoſio.
.xiij. ¶ Yo bem dech marevellar.
.xiv. ¶ Ave maria beus daveu alegrar.
.xv. ¶ De verge fou nat.
.xvj. ¶ Patris unigenitus.
.xvij. ¶ Andiria andiria ando.
.xviij. ¶ La ball ball balletes.
.xix. ¶ Mara de deu tot lo mon alegrau.
.xx. ¶ Nat es en aqueſt dia.
.xxj. ¶ Donzella ſagrada.
.xxij. ¶ Dolsa verge reſplendent.
.xxiij. ¶ De la Verge Imperial.
.xxiv. ¶ Deus te ſal maria.
.xxv. ¶ Novus rex et nova lex.
.xxvj. ¶ O las hi que fare.
.xxvij. ¶ Anem tots adorar.
.xxviij. ¶ Regina inmaculada.
.xxix. ¶ Calla mon fill calla.
.xxx. ¶ Verge humil que Ieſus aportau.
.xxxj. ¶ O mara de gloria.
.xxxij. ¶ Mare de deu.
.xxxiij. ¶ Jo james no ceſſare.
.xxxiv. ¶ O o o gran marevella.
.xxxv. ¶ Ou ou ou.
.xxxvj. ¶ Diſpoſt ſacriſta teniu.

B.

¶ A gloria del infant Jesús y a ho-
nor de la gent catalana qui canta
anyalment ses labors ab popular
senzillesa, fou acabat de estampar
y decorat aquest Cançoner de Na-
dal en la «Tipografia La Acadè-
mica», de Serra germans y
Russell, de Barcelona,
lo dia de Sta. Llu-
cia del mes de
desembre
del any
.M.DCCCC.vj.

Digitized by Google

Volum .VI.

¶ Aquesta edició consta de 150 exemplars (4 en pergamí, 25 en paper japonès y 121 en paper de fil Guarro).

Constitucions dls Pares antichs del Orde de la Ver-ge Maria de la Mercé

¶ Lápida que existia en l'antich convent de la Mercè de Barcelona, arrencada en l'any 1765 pera tornarla a posar sis anys després en lo primer põt q̃ unia lo convent ab la esglesia, y desaparescuda en les revoltes politiq̃s de principis d̃l passat segle

·I·

N l'Arxiu de la Corona de Aragó, hi figura un volum procedent de la Biblioteca del Convent de la Mercè, de Barcelõa (n.º 223), que constitueix lo veritable llibre d'or del Orde mercedari. En ell Fra Nadal Gaver, dinovè Mestre General, recopilá a mitjans de la .xv. centuria tots los antecedents oficials del seu Institut, ab lo nom đ Speculum fratrum. Forma un gros llibre relligat ab pell fosca, ja estripada, de 208 fols de fort pergami (4 blanchs, 196 escrits y numerats y 8 blanchs) la escriptura está feta en la lletra gótica del s. .xv. Los fols midexen 289 ꝑ 221 milimetres y la caixa interior o escrita 148 per 102 milimetres. Lo llibre está escrit ab pulcritut y sumptuositat fins al fol. 192, en que's nota lo cambi de má y d'época. La inicial ab que comensa cada un dels treballs sol esser de gran format, está executada a tres tintes y corren sos delicats y fantasiosos perfils per tota la plana; los titols son en vermell y les inicials, ben decorades, alternativament en tintes blava y vermella. Desde'l fol. 1 al 42 conté una carta-proemi del compilador, lo llibre de la fundació del Orde y la enumeració y historial dels Mestres Generals fins al any 1445, dels Sants Pares que regularen y favoriren l'Orde y dels pares y frares del Convent de Barcelona. Desde'l fol. 44 s'hi copian les Constituciõs diverses que l'han regit y's tracta dels cismes que l'han sotragat tot fins a la susdita data; en los fols 192-196 hi ha adicions posteriors sense importancia.

Les cõstituciõs que publiquem ara per primera vegada ocupã deu fols (44-53) en tot ajustats a la descripció feta. Desde l'any 1218, data induptable de la fundació del Orde de la Mercè per l'alt Rey en Jacme, lo bisbe Berenguer de Palou y'l clavari de la seu barcelonina Ramon de Penyafort (veritable representació dels elements real, pontifical y clerical) los quals imposaren l'escapulari y'l blanch hábit militar al cavaller Pere Nolasch, fins al any 1235, lo nou Orde se regí per senzills estatuts que dictaren sos fundadors; en l'ãy esmentat adoptá la regla de Sant Agustí ab les modificaciõs que reclamava lo carácter militar y redemptorista del nou institut, qualitats que'l distingiren d'altres, especialment lo dominicá, ab lo qual may tingué cap relació de depẽdẽcia malgrat la atracció que podia

exercir lo mateix fundador Sant Ramon de Penyafort, astre de primera magnitut del Orde dels Predicadors.

Lo primer dia de Maig del any 1272 Fra Pere de Amer, Mestre General laich, celebrá capitol a Barcelona que aprová les primeres constitucions propries del Orde mercedari y regiren fins al any 1327 en que foren promulgades les segones, compilades per Fra Ramon Albert.

De les ara estampades per primera vegada, o sia les de 1272 sols, se'n cõserva lo descrit exemplar del A. de la C. de A. (any 1445) y dues copies posteriors, del sigle .xvij., la una en poder del P. Agustí Arquès, de Roma, y l'altra d'en Ernest Moliné, de Barcelona, qu'hem cotejat y está del tot ajustada a la més antiga. Aquestes cõstitucions exhalan per tots costats lo perfum de senzillesa, pietat y fervor dels millors temps del monaquisme cristiá y posan de relleu lo carácter militar del institut. Encara que promulgades 54 anys després de la fundació, poden considerarse com sa primera pedra, donchs, com elles ho expressan clarament, son la compilació ordenada y auténtica de les disposicions dels Mestres Generals desde S. Pere Nolasch fins a Fra Pere de Amer. Llur estil es concis, expressant en forma plana y conminatoria, que recorda la dels vells monumẽts llegislatius, los preceptes més elementals de disciplina; d'en tant en tant llurs capitols nos presentan belles regles de la primitiva vida monástica, y'ns donan notes pintoresq̃s. Lo llenguatje hi ajuda a aquest efecte. Lo segle .xiij. vegé nexer la llengua catalana a la vida literaria ja del tot desexida dels caminadors llatins que sostingueren sos febles primers passos. Mentres los nostres trovadors s'afãyavan a estrafer lo llenguatje de les Corts d'Amor y la poesía no tenia altra expressió que la preceptuada ẽ los breviaris provẽçals, la prosa naxia robusta y ben catalana, logrant ja desde son començament una esplendida florida de la que n'es bona mostra la Crónica del gran rey fundador del Orde de la Mercé. Aquesta prosa plana y concisa, expressió directa del pensament catalá mitjeval, verb d'una rassa forta, renascuda en les épiques batalles de la reconquesta, es la que usavan en ses primeres constitucions aquells frares mercedaris que aparegueren en mitj de la lluyta pera rembre sos germans cattius dels infidels. ¶ J. M. F.

Seguerēse les Constitucions dels
Pares antichs del Orde de la
Verge Maria de la Mercé, dels ca/
tius christiās les quals forē ordena/
des en lany mill docens setanta e dos.

Com deu
pare de misericor/
dia e deu de tota
cōsolacio e dona/
dor ð conort ē tota
consolacio/ Jesu
Christ son fill per
la sua grā miseri/
cordia trames ē aquest segle per visitar tot
lumanal litnatge qui ē aquest segle era axi
com en carcer catiu en poder del diable e
ð infern per visitar e traher tots los amichs
qui eren en aquell carcer en poder del da/
munt dit enemich e metre en la sua gloria e
daquells e dels altres qui en aquel loch per
la sua gracia pujaren tornar e reparar los
lochs dagls angels qui per ergull caygue/
ren del Cel e foren fets diables/ pare fill e
sanct spirit entre les obres dels quals de/
partiment no ha/ ordonaren per sa miseri/
cordia e per lur gran pietat fundar establir
aquest orde apellat orde de la verge Maria

de la merce de la redempcio dels catius de Sancta eulalia de Barchalona del qual or/
denament ordenaren lur fervent missatge e fũdador e ẽantador frare Pere Nolasch.
¶ La vertut e lẽteniment del qual e de tots los altres Maestres qui son estats apres de ell el trebal e la obra dels frares e de tot lorda es posada ẽ aço per tots temps quel Maestre e els frares q an feta professio en aquesta orda en fe de Jesu Christ en espe/
rãça de salvacio e ẽ vera caritat de aquell qui en aqst segle prenent carn d la gloriosa sãcta Maria Verge/ ver deu e ver hom e ũa persõa estant mort e passio per nos prenent nos visita e sempre visita sos amichs e de/
liura qui eren en infern treballant de bon cor e de bona voluntat e per bona obra de visitar e dessliurar aquells xpians qui son ẽ captivitat e en poder d sarrains o daltres enemichs d la nostra leg segons bon ordo/
nament e bona voluntat del mestre daquest orde. ¶ Per la qual merce a seguir e a enantar e a visitar e a dessliurar xpians de poder dels enemichs de la orda de xpist axi com a fills de vera obediencia alegrament sien aparelats tosts temps tots los frares daquest orde si mester es posarlos vida axi com Jesu Christ la posa per nos per tal que al dia dl judici per la sua misericordia asse/
guts a la part dreta sien dignes d hoir aqlla

dolça peraula q̃ ab la sua boqua dira Jesu Christ: Uenits beneyts del meu Pare reebre lo regne que a vos es aparellat del començament del segle perço cor en carcer era e vingues a mi/ Malalt era e visitas me/ Ffam avia e donas me a mengar/ Sed avia e donas me abeure/ Nuu era e vestis me/ Hostal no avia e recolis me. Les quals totes coses ha ordenat Jesuchrist esser cõplides en aquest orde a mantenir e crexer obra de tan gran misericordia ço es visitar e rembre christians catius de poder de sarrains e daltres qui son contra nostra leg a qui propiamẽt ha deus establit aquest orde.

Nos frare pere Damer humil Maestre del damũt dit orde/ estãt el nostre capitol general a Barchalona lo qual fo feyt Kalẽdis madij anno dñi millesimo ducentesimo septuagesimo secũdo. Primeramẽt visitades totes les quases del nre orde/ vistes moltes de les necessitats e de les cuytes del Orde e vistes e recolites les constitucions feytes per los antecessos nostres maestres partides algunes de tot en tot e algunes esmenades e altres novellament feytes ha honor de deu e de la verge mare sua a senyoria perdurable e a utilitat ď lorda e curosa e desitgada deliberacio dels catius. E a ponir e refrenar e atrastornar la

B.

falsia e la deslealtat daquells qui mal fessen en lorda e negligens. De consel de tots los frares el davant dit capitol presens en aquest present libre fem possar. ¶ Manam fermament e destreta per nos e per tots nostres successos q̄ totes les constitucions deius possades plenament sens tota minva tots temps per tots los nostres frares sien observades complides e mantengudes. ¶ Aquesta es la forma de les constitucions ques seguexen areu.

¶ Cap. .ij. Del Capitol general e de la sua forma

Establim e ordenam q̄ cascun an en la festa de sca creu dentran del mes de Mag sia feit capitol general en aquell loch en que manara lo maestre que sia ajustar e fait al qual vinguen tots los comanados ab sengles frares daquell loch on es comanador aparelat de fer e de seguir lordonament del orde/ E aquel que venir no pora trameta letres al Capitol posan certes e veres escusacions per que venir no pot.

¶ Cap. .iij. Ques deu fer lo primer dia del capitol

Lo primer dia dl capitol tots los comanados els

oficials vinguē al capitol e reten al Maes-
tre les borses e les claus e compten de les
almoynes les quals an reebudes e do cas-
cu una dobbla a fer les mesions dl capitol.
E donen enquara escrit al dvant dit Maes-
tre qualque cosa o suma de dines que aien
prestats o manlevats/ ho lexa que aieu re-
buda per raho dalgun catiu per tal que aço
sia liurat a aquell frare lo qual de consell
del capitoll sera trames a aqlla terra hon
aquestes coses se deuen desliurar. ¶ Pe-
restes lo Maestre ab consell dels frares
ellega o pos dos frares clergues e dos lechs
qui de consel del maestre e del prior posen
o donen penitencia segons lur albir pensa-
da la colpa posada e provada daquells qui
son acussats. ¶ Guarden se pero los frares
que no acussen frare de re que provar no li
pusquen/ que si lacuse e provar no li pot
aquella pena que li sia posada que seria po-
sada al acussat si li hera provat. ¶ Aquell
pero que sera en aquell dia acussat ē aquell
dia mateix no pot acusar aquell q̄ la acusat.
Mas lendema lo pusqua al capitol acussar
daço que sie digne d correccio/ la qual acu-
sacio e tota altre ques faça en lorda no deu
esser ne sia de ira ne doy mas d font de vera
caritat. ¶ En aquest dia tots los frares se
leven a les matines e finides matines sien
legides aqui be e entesament e aspau totes

aquestes constitucions per tal que nengu nos pusqua escussar de ço que es tengut de fer segons deu e en cascun loch que sien e que les se facen los frares legir per apen-dre e per saber e per fer ço que son tenguts de fer e de no fer. ¶ El Prior del Orde es-combrech tots los propietaris del orde la-dres conspirados fugitius desobediens e que son feridos d frares e cientalment ve-nen contra los establiments del capitol general. ¶ Sien encare lests en aquest ca-pitol tots los noms dels frares e d les sors e dels familias del orde qui en aquell ayn son daquest segle passats los quals sien per lo prior segons forma del orde aqui absolts. E aquella saho isquen del capitol e sia can-tada missa de sta. Maria solempnialment.

¶ Cap. .iv. Que deguen fer lo segon dia del capitol

Lo segon dia lo Maestre els frares venran al ca-pitol e façàs lo sermo lo qual fenit facen les proclamacions e les correccions dnant los dos frares clergues e dos lechs dessus ordonats en la forma dessus possada. ¶ El Capitol fenit confesse cascu dels frares a qui mester sera e en apres solempnialment sia cantada missa el convent del sant spirit e tots los frares reeben lo cos de iesu xst

exceptats aquells qui fossen possats en fort gran malaltia.

¶Cap. .v. De la professio dels Novicis

A aquesta missa porã esser reebuts los Novicis a profesio denant los quals los deuen esser posades totes les aspreses del orde e les pobreses. E deuen esser requests e demanats si son obligats per vot o alguna orde ni si son deutos ni fermançes per altres deutes ni obligats a retre compte a alguna persona per raho de ballia o de cura q̃ aien tengut de algu. E si daço juren veritat que no hi sia ẽ ells e prometen per amor ḋ Jhu xst totes aquestes asperitats ḋ tota lur vida assoferre/ ladonchs facen vot solempnial en les mans del maestre e prometen obediencia castitat e pobrea e servar les constitucions del capitol general. E axi sien vestits en dits frares del orde.

¶Cap. .vj. Que deguen fer lo ters dia del capitol

Lo terç dia del capitol general lo maestre e lo prior a un de part triar san ab los quatre frares desus dits dos clergues e dos lechs e segons la gracia q̃ Jesu Christ los aministrara partesquen les comandes/ el qual departiment

no aien dengun esguart carnal ni de ira ni de mala voluntat mas solament deu e profit del orde e utilitat dels catius. E aço feyt facē lurs procuracions e sia cantada missa de trinitat e aquestes coses totes ordonadament acabades cascu dels comanados e dels frares ab gog e ab la gracia d deu pare e fill e sant spirit vagasen a aquella terra e loch que li sera asignat.

¶ Cap. .vij. De les vestidures dels frares

Les vestidures dls frares siē de lana e blanchs e en la capa e en lescapolari porten lo senyal del orde/ la gonela sia rodona e les calces sens peals e les bragues dli/ les çabates porten templeres. No porten guans de cuyr ni coltels ab punta. Vestits e cints dormen e cascu en son lit si fer se pot. Item lo Maestre ni nengun comanador ne frare conventual no porten capa ne sobre cot ni abit de drap de narbona ni daltre maior ni menor que floch/ aço mateix serven los comanadors quant reebran novici o frare novellament. E aquells qui venran contra aquesta constitucio deu dies sigue en terra sens tota misericordia e menuch pa e aygua.

¶ Cap. .viij. Dels frares en quals lochs deuen menugar

Nengun ffrare nostre ē nengun loch si tot ses covidat no menuch carn sino dicmenge e dimars e digous levats los malalts e los sagnats/ los diluns el dimecres el disapte poden mengar ous e formatge ho peix. Descals e sens lur abit no menuguē ni beven/ fora les cases dels alberchs del orda nengun frare no menuch si donchs persones religioses ho onestes no eren covidats e qui hi vagen de licencia de son maior. Guarden se pero aquells qui seran convidats de vin fort e de massa beure e de trop parlar e maiorment ab fembres. ¶ Tots los divendres del any tostemps dejunen los nostres frares levats los malalts els vells els febrosos pero ab los davant dits frares pora dispēsar aquell qui loch tindra segons lo seu vitjares. Lo Comanador o aquell qui loch tindra sens murmuracio faça servir dels bens del orde a tots los davant dits frares ē tal manera q̄ grat ne aien ō deu el maestre sē pusqua loar.

¶ Cap. .ix. Los frares ostes com deuen esser rebuts

Los frares ostes per un dia o per dos o mes

si malaltia o altra necessitat o requeria ab que nols bast ço q̄ porten sien be procurats e caritativament reebuts e tractats ab que porten letres del maestre o de son comanador. E si no porta letres del maestre ni de son comanador per lo comanador o per los frares daquell loch sia pres axi com a fugitiu e sia retengut en tro aia hom certenitat de son feyt per letres del Maestre.

¶ Cap. .x. Del Maestre e de son companyo

Lo Maestre dl orde no vaga nengun temps sens companyo que sia frare e si esser pot que sia prevera lo qual pusqua hoir confessions dels frares quant aqui venran per visitar. ¶ Itē frare nostre no vaga sol sens especial frare per esquivar infamia d lechs.

¶ Cap. .xj. Dels frares com se ordenen

Nengun frare nostre no prena orde de subdiaqua ni de diaqua ni de prevera sens licencia del prior.

¶ Cap. .xij. De Compares e Comares

Destretament manam e vedā que

nengun temps nengun frare noſtre no faça compare ni comare.

¶ Cap. .xiij. De les Batlies e dels Queſtos

Caſcu acapte en ſa Batlia qui li es determenada/ e en aqueſta nengun altre frare ni quiſtor no entre daquell en fora de qui es. E ſi per aventura algun frare en aquella batlia entrava oltra dos dies ē aquella batlia ni fora la ſua batlia no ſatur ſens licencia del maeſtre o levada utilitat de tot lorda. ¶ Los queſtos quells frares aculer almoynes reebran tals ſien que ſapien be guardar q̄ per ells lorda no ſia difamat. E quant los rebran ols afermaran iuren ſobre quatre evangelis que a tot lur poder guarden lorda de dan e de infamia e feellment aiuſtaran tot ço que ſia donat al orde. E faelment reſpondran de tot ço que los ſera eſtat donat al comanador o a ſon loch tinent. Los acaptados porten veſtidures blanques.

¶ Cap. .xiv. De poſſeſſions e rendes que nos venen

Per ferma conſtitucio e perdurable es manat e vedat que nengun temps frare noſtre no puſqua vendre ni alienar ni empenyorar en

nenguna guissa nenguna possesio del orde. E si ho feya no aia nenguna fermetat sens special licencia del capitol general. E aq̄ll qui contra aço fara stigua un any en carcre e per nengun temps no puxe esser comanador. ¶ Item en virtut ḋ aquesta constitucio es manat e vedat que nengun frare nostre sens licencia del capitol general no pusqua vēdrer ni ēpenyorar ni alienar ni atributar ni almoynes dalgun bisbat o archidiaconat ni deganat. E si ho feya no aia fermetat.

¶ Cap. .xv. De la confessio dels frares e del ofici de Morts

Nengun frare nostre no confes a clergue seglar ni a frare daltre orda si no era gran necessitat/ apres de sa confessio o de absolucio de sos pecats reba devotament lo cos de ih̄u xst. E si senyals parexens son que de aquella malaltia deia morir lo malalt deman que li sia donada la strema uncio e sia li donada. E si mor daquella malaltia sia vestit de son abit e de calces e de calçons e de cinta de la qual tostemps sien cints los frares quant dormen. E sia portat a sobollir a nostre ciminteri si es prop a dos jornades e sino sia sobollit en aquella esglesia parroquial on sera mort.

¶ Cap. .xvj. Com sien rebudes sors

Nenguna ffembra no sia daqui envant rebuda ē sor nostra sino ha tans de sos bens on pusqua covinentment viure en sa cassa en tal guissa quell seu remanent sia e romangua sens tot enbarch al orde. E entran ē lorde faça son testament e orden aço en tal guissa que per aquella raho no pusqua dan ne greuge venir al orde per sos amichs ni parens seus.

¶ Cap. .xvij. Dels frares que van defora

Los frares nostres que van defores en nenguna guissa nos facen cap ne peus lavar a nenguna fembra ni ab nengunes fembres ē una casa no menuguen ni beguen ni iaguē ni dormen sols ab sos servidos que cosa es on se poria seguir escandol al orde.

¶ Cap. xviij. Apres completa nengu no beva

Nengun ffrare apres completa no beva e si ho fa torn la completa levat cas de malaltia o altra gran necessitat.

¶ Cap. .xix. De les comandes a rebre

Los comanados en les nostres casses no reben comandes de nenguna persona sino en aquesta guisa q̄ lorde no li sia tengut aquella comanda a rebre si li era emblada o en altra guisa perduda.

¶ Cap. .xx. Dels qui entren en terra de Sarrayns

Nengun frare nostre sens especial manament del Maestre o d̄l capitol general no gos entrar en terra de sarrains per catius christians a rembre. E cells qui per lo Maestre ho per lo Capitol general seran elets e tramesos la per catius christians a rembre sien temprat^s en mengar e en beure savis e prudens en comprar dels catius.

¶ Cap. .xxj. Dels catius reemuts

Los catius reemuts per los frares facē tantost cascun segramēt e homenatge al maestre o aquell o aquells quils han reemuts que nos partran del servici del orde entro passat aquell temps quels sie assignat per lo maestre o per aq̄lls quils auran remuts. Durant aquell temps a els assignat raels

hom lur barba lo frare quils mēara façals covinētment lus ops sens murmur. ¶ E cō- plit aquell tps assignat raals hom lur barba e tolals hom de lus cabels. E don los hom vestedures noves segons lo temps que sera e despenses covinens on vagen a lus terres ab gog e alegria.

¶ Cap. .xxij. De donats com sien rebuts

Si algu qui per util al nostre or- de per sa devocio es ree- but als bens spirituals ho temporals e es li assignat cert temps q reba labit del orde ho dins aquell temps no la volgut reebre/ oltra aquell temps lorda no li sia obligat a aquella promesa ans sia de tot en tot vana e anullada.

¶ Cap. .xxiij. De fermança e testimoni

Destretament es vedat a tots los frares q̄ nengun temps no fassen fermansa ni testimoni en plets estranys per prech ni per preu ni temor ni per oy ni per amor.

¶ Cap. .xxiv. De transgressio dels mana- ments del Capitol

Si algun frare al capitol es acusat d trāsgressio dels manamens de les constitucions ho dl

orde e ho atorgua per sa plana voluntat o li es provat denant tuyt/ aqui sia punit com a inobedient e escombregat en tal guissa que aquella pena meta paor als altres de no fer cosa semblant ni aquells no gosen afagar semblant cosa de fer. ¶ Si per ventura al capitol no vol venir aquesta pena mateixa li sia posada en aquella casa on estara per tal que sia castich dels altres.

¶ Cap. .xxv. Quals no sien rebuts en frares

Nengun frare d sancta trinitat no sia resebut ē nostre orde. ¶ E si algu de nostre orde sen anava al lur nengun temps no sia resebut en aquest nostre abit.

¶ Cap. .xxvj. Daquells qui feren frares

Si algun frare fer frare nostre o li tol labit sia ii any en carcer e puys sia donat o liurat a misericordia del mestre.

¶ Cap. .xxvij. De frare embriach

Frare nostre que sia embriach o per masa beura dira paraules leges ho desordenades contra lorde o contra frare .viij. dies faça penitencia en terra a pa e aygua.

¶ Cap. .xxviij. Que nengun frare no juch

Definim e ordenam que tot frare que juch a daus sostengua pena de fornicador e qui jugara a ningun joch en q̄ dines correguen ab escaqˢ de la pena mateixa sia punit.

¶ Cap. .xxix. De frares fugitius

Frare qui fuga del orde e sen va ab fembra nengun tēps no sia rebut en nostre orde. Mas sien li donades letres generals e sis ne aporta aver e nol torna no hi sia reebut.

¶ Cap. .xxx. De frare daltra orda

Frares daltre orda al nostre no sien reebuts en nenguna guisa sens consell e deliberacio del capitol general.

¶ Cap. .xxxj. De secret a tenir

Nengun frare nostre no sia tan fol que descobra a nengun religios ni seglar los secrets del nostre orde. E si feyt ho avia e li era provat .viij. divendres seguens deiun pa e aygua seen en terra.

¶ Cap. .xxxij. De fornicados e daltres

Frare qui de fornicacio ho d adulteri sera acusat e li sera provat sie mes en carcer ē aquell loch on aura feit lo crim devant dit e estic hi per un any els dimecres els divendres menuch pa e ayga si lo maestre ab la sua gran misericordia no dispensa ab ell.

¶ Cap. .xxxiij. Negun comāador no amen dues cavalcadures

Difinim e ordonam que nengun comanador ni frare altre gos menar dues cavalcadures per si per cavalcar ni per atzembla e qui lo contrari sera trobat que fara venra a capitol el qual mengara pa e aygua ē terra seen tant cō lo capitol durara e perdra la bestia sens misericordia. ¶ Item frare qui sera desobedient a son maior ho dira q̄ lexara labit menuch deu dies pa e aygua.

¶ Cap. .xxxiv. De Conspirados

Frare qui ffara cōspiracio ho ban sie ponit daytal pena com ha fornicador. ¶ Item definim e ordenam que nengun frare no port ne tengua mantell. E qui lo contrari fara sera

punit de la pena de sus posada e perdra lo mantell. ¶ Item ladres e propietaris sofiren pena de fornicados.

¶ Cap. .xxxv. De la visitacio del mestre e del prior

Lo maestre el prior cascun per si si fer se pot o per altres si fer nos poria a quis coman son loch visiten totes les cases d'l orde una vegada en lany.

¶ Cap. .xxxvj. De comanador qui fa exir frare del orde

Si comanador es ē culpa q̄ frare nostre isqua del orde aquella pena li sia posada q̄ aquell qui nes exit deuria sofrir. ¶ E si algun frare difama altre e aquell crim provar no pora sia punit a arbitre del general o de son loch tinent ē absencia sua.

¶ Cap. .xxxvij. De la quaresma de omnia sentor

Ordonat es al capitol general quels frares nostres per tots temps en conduits quaresmals dejunen la quaresma de omnia sentor fins a nadal.

¶ Cap. .xxxviij. De adjutori dels catius

Nengun Comanador no faça algun adjutori a catiu sens licencia del Maestre o del consell del bisbe. E (si) per aventura sesdevenia que li fes algun adjutori portas letres daquell bisbe testimonials dalo o daq̄ll qui son loch tindra que mostren la quantitat d'l adjutori que li aura feyt.

¶ Cap. .xxxix. Comanador no absolva propietari

Nengu que sia trobat propietari ho en altra cosa de que li degua esser donada penitencia nengun comanador nol pusqua absolre.

¶ Cap. .xl. Que deu fer lo frare d'ço que porta a capitol

Frare qui ve a capitol ço q̄ aporta no ho gos comanar a persona seglar mas a frare segur ē la casa nostra. E aquel qui contra fara sia en pena d' ladre e de propietari.

¶ Cap. .xlj. De aquells quis clamen

Nengun ffrare no sie tan osat ques clam a parent ni a altri per paraules ni per mal estança que

aia aguda ab altre frare. E aquell qui ho fees per mig any estich en carcer e menug tres dies en pa e en aygua.

¶ Cap. .xlij. Clergue setglar no sia ordenat per lorda

Comanador ne frare nostre no sia tan osat que clergue seglar present per ordenar a Bisbe ni a altre ni ē casa ne Esgleia nostra no li assigne titol. E si contra era feyt algun temps per aquesta present constitucio establim que no aia valor ne lorde no li sie obligat en res. E aq̄ll qui ho faes contra aq̄sta constitucio sie punit greument per lo mestre del orde.

¶ Cap. .xliij. Del segel

Nengun frare nostre no port sagell mas ē cascuna casa naia un cominal q̄ servesqua per tots los frares. ¶ Item nengun frare no trameta letres algunes ni les obra si li son trameses entro les aia vistes lo comanador o lochtinent.

¶ Cap. .xliv. Del poder del Mestre

Establim e manam fermamēt que nengun frare de nostre orde qui recaptara carta de rey ni de

bisbe ni daltre hom qui lorde agues a ver/
gonyar/ que estich un any en carcer e per
nengun temps no sia comanador sino ho
feya ab licencia de maior.

¶ Cap. .xlv. Del maestre que no pusqua vendre possesio

Lo maestre no pusqua dar ni vendre ni cam/
biar ni alienar les possessions del orde sino
per redempcio dels catius e aço ab consell
del prior e dels quatre difinidos del capitol
general qui sien tots ajustats ẽ semps. ¶ E
si tots quatre difinidos no eran presens tres
basten a aço ab lo prior q̃ sia present. ¶ Per
estis lo maestre no pusqua mudar comana/
dor ď sa comandadoria sino era tal cas que
ell aqui romanent fos aqui greu escandol.
¶ Sia pero tengut lo Maestre retre comp/
te al capitol de tot ço que en aquell an aura
rebut de les comandadories.

¶ Cap. .xlvj. De les barbes a raure

Los frares nostres tambe clergues com
lechs se raẽ lur barba ď tres ẽ tres setmanes.

¶ Cap. .xlvij. Dels aniversaris

Aniversari dels pares e de les mares sia

feyt solempnialment quatre dies dins fe-
brer ques compta secunda idus febroarii. Cells dels familias e dels benfaytos del orde nonas septembris. Cell dels frares e de les sors nostres sexto idus octobris. Cell de tots fels defuns nonas novembris. ¶ Si algu de aquests aniversaris venie en di-
menge sia feit lendema. ¶ Laniversari del primer maestre del nostre orde sia feyt len-
dema dasensio. ¶ Los preveres cascun cant una missa per cascun aniversari del any. ¶ Tots los altres frares diguen per cascun aniversari cinquanta veguades lo pater noster.

¶ Cap. .xlviij. Del obit dels frares

Quanque lobit dels ffrares nostres o de les sors sera denunciat per cascun frare o per cas-
cuna sor/ cascun prevera digua tres misses els altres clergues sengles saltiris els fra-
res lechs cent cinquanta veguades la ora-
cio del pater noster.

¶ Cap. .xlix. Les ores dels frares lechs

Los frares lechs el dia que no diu hom sino tres liçons diguen deu pater nostres per matines defunctorum e cinch per laudes/ E quinze per matines e per laudibus de

sancta maria/ E quinze per matines e per laudibus del dia/ Apres matines tres pater nostres per preciossa/ A la prima de sancta maria e del dia deu pater nostres/ E a la missa trenta pater nostres/ E a tercia mig/ dia e ora nona e per cada ora deu pater nos/ tres. E per vespres dels defuns e de sancta maria e del dia trenta pater nostres. ¶ Itē en festa d nou liçons no cove dir de defuns mas per matines e per vespres de defuns doble les matines e les vespres del dia. ¶ Item diguē cascun dia tres pater nostres per lo primer maestre del orda. ¶ Item tres pater nostres per aqll qui es present maes/ tre dl orde nostre. E tres per lo senyor apos/ toli/ E tres per lo Rey darago e per sos fills.

¶ Constitucio

Com sia feta Constitucio ça en/ rera que los frares nos/ tres seexien dl orde e eren fugitius. E cas/ cun comanador avia poder de recebre los dits fugitius axi com en la dita constitucio es escrit/ Aquesta de tot en tot revocam per raho de molts escandols ques na seguits/ Per la qual cosa ordenam e manam ferma/ ment q̄ algun comanador o al llochtenent alguna misericordia nols pusquen fer de/ retre habit de donat ne de frare los quals fugitius pusquen o degen venir al capitol

general demanar e soplicar misericordia homilment estant a la porta tant tro quell senyor Maestre ab consell del capitol aut consell de aver misericordia ó donar peni-tencia salutaria/ E qual o quals contra fa-ran lo maestre e lo capitol tolen labit als dits comanados. E menugen pa e aygua ē terra nuda deu dies e ço que feyt auran no aia nenguna fermetat.

¶ Anno domini
Millesimo Trecentesimo Quarto
Constitucio

Nos frare Arnau damer Maestre del dit orde ordenam e establim de consell e volun-tat de frare miquell dara tinent lugar de prior e de frare pere dalos e ó frare domin-go de sancta cruç e de frare guillem çaca-rrera e de frare pere de tona difinidos en lo capitol celebrat en sancta maria del pug en lo temp damunt dit nengun comanador ne lochtinent de comanador ni altre frare no gos vestir frare sens voluntat e licencia del maestre. E aquells qui contra faran no puxen tēir comanda per .v. anys e enquare que li sia despulat labit al frare qui en aytal manera sera vestit e quell git hom de cassa.

¶ Deo gracias

¶ A honor de la llengua catalana, de la benèfica re-
ligió mercedaria y de la ciutat de Barcelona
que li serví de bressol entre les celestials
apariciōs de la llegenda, foren estam-
pades ꝑ primera vegada aquestes
Constitucions en la Tipografia
barcelonina La Acadèmi-
ca, ꝺ Serra germans
y Russell, lo dia
20 ꝺ febrer
de l'any
1907
·I·

Proposicio feta ꝑ lo Rey En Marti en les Corts d'Per/pinya lany 1406

Google

LO FILL DEL SENES-CHAL DE EGIPTE

Noveleta del XVe segle

BARCELONA

ANY .M.CM.VI.

Digitized by Google

O Caua//
ller.

Barcelona, any .M.CM.vj.

LA ISTORIA DE LA FILLA DE L'EMPERADOR CONTASTI

Noveleta del XV^m segle

BARCELONA

ANY .M.CM.VI.

Digitized by Google

Cançoner de Nadal

Digitized by Google

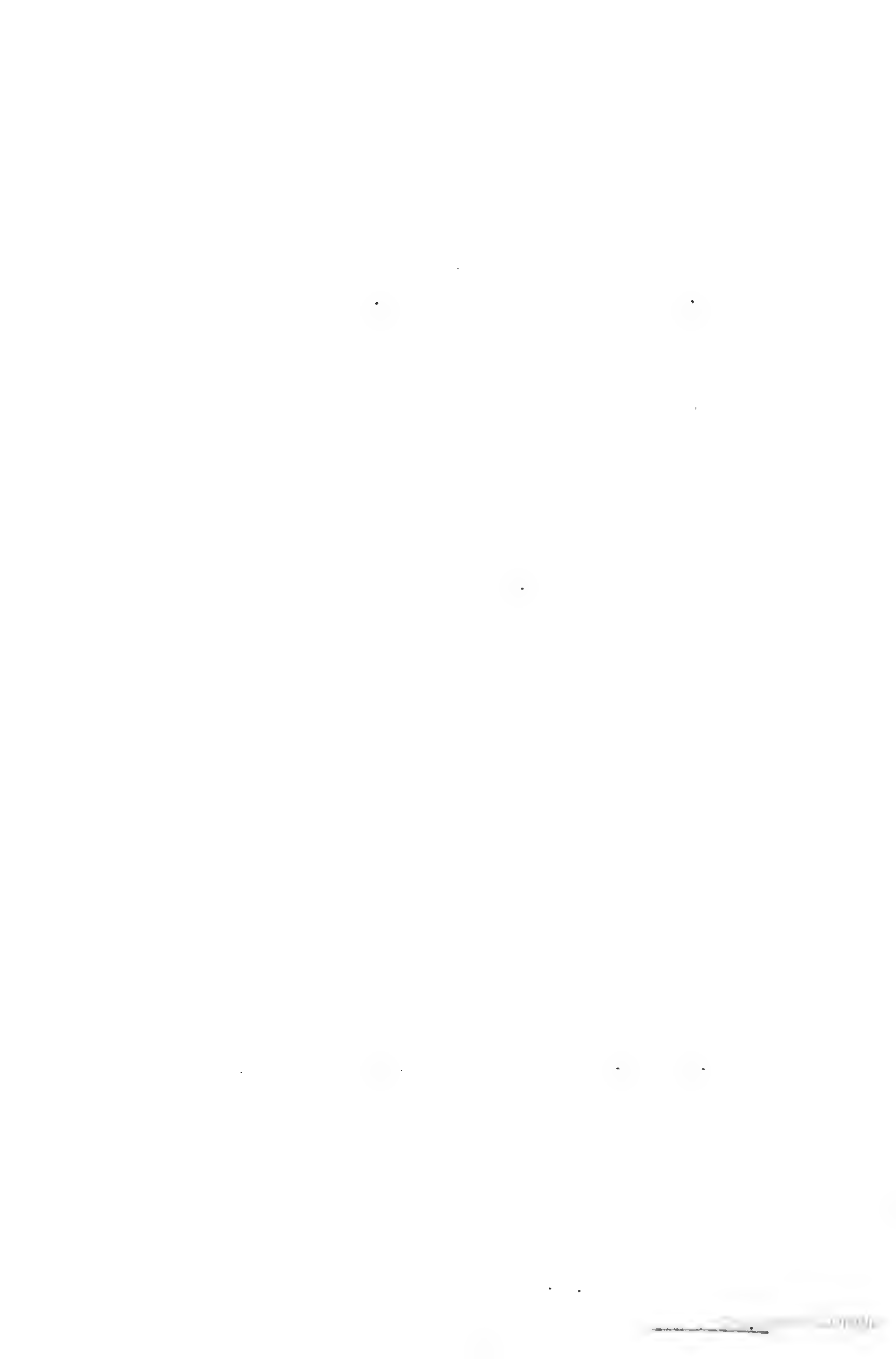

Constitucions dels Pares antichs del Orde de la Verge Maria de la Mercé

VERBA VOLANT SCRIPTA MANENT
ESTAMPA
LA ACADEMICA
SERRA GERNS
Y RUSSELL
BARCELONA

Vol. I: **Proposició feta per lo Rey En Martí en les Corts de Perpinyà l'any 1406.**

Consta de 24 planes estampades en lletra gòtica a dues tintes, portada gravada, haventsen posat a la venda exemplars en paper japonès y de fil.

Vol. II: **Lo fill del Seneschal de Egipte.**

EN PREMPSA:

Vol. III: **Lo Cavaller.**

Famós tractat de cavallería, original d'en Ponç de Menaguerra. Anirà estampat en tipos gòtichs e ilustrat ab gravats.

EN PREPARACIÓ:

La filla del Emperador Contastí.

Constitucions dels Pares antichs del Orde de la Verge María de la Mercè dels catius cristians, ordenades en 1272.

L'Infant Epitus.

Ordinacions de la Casa Reyal d'Aragó, anteriors a les del Rey En Pere III.

Libre de tres.

Les set honors del mon.

Inventari dels libres de la Senyora Donna María, Reyna de les Sicilies e d'Aragó.

Judici astronòmich respecte a les qualitats corporals del Comte de Santa Coloma (1621).

«Libellus de batalla facienda».

Historia del Cavaller Tuglat.

Deifira y Ecatonfila.

Epistolari de Bernat Metge.

Tip. La Acadèmica: Ronda de la Universitat, 6; Barcelona

RECULL DE TEXTES CATALANS ANTICHS

Vol. I: Proposició feta per lo Rey En Martí en les Corts de Perpinyà l'any 1406.

En lletra gòtica.

Vol. II: Lo fill del Seneschal de Egipte.

En lletra elzeviriana.

Vol. III: Lo Cavaller.

EN PREMPSA:

Vol. IV: Judici astronòmich respecte a les qualitats corporals del Comte de Santa Coloma (1621).

EN PREPARACIÓ:

La filla del Emperador Contastí.

Constitucions dels Pares antichs del Orde de la Verge María de la Mercè dels catius cristians, ordenades en 1272.

Del Infant Epitus.

Ordinacions de la Casa Reyal d'Aragó, anteriors a les del Rey En Pere III.

Inventari dels libres de la Senyora Donna María, Reyna de les Sicilies e d'Aragó.

«Libellus de batalla facienda».

Historia del Cavaller Tuglat.

Libre de tres.

Epistolari de Bernat Metge.

Cançoner de Nadal.

Rahonament d'Avinyó, compost per Arnau de Vilanova.

Lo Desconort de Ramon Lull.

L'aymant, la fembra e lo confessor.

Deifira y Ecatonfila.

Tip. La Acadèmica: Ronda de la Universitat, 6; Barcelona

Vol. I: Proposició feta per lo Rey En Martí en les Corts de Perpinyà lany 1406.

En lletra gòtica.

Vol. II: Lo fill del Seneschal de Egipte.

En lletra elzeviriana.

Vol. III: Lo Cavaller.

En lletra gòtica y decorat ab grabats.

Vol. IV: La Istoria de la filla de l'Emperador Contasti.

En lletra elzeviriana.

Vol. V: Cançoner de Nadal.

EN PREMPSA:

Vol. VI: Constitucions dels Pares antichs del Orde de la Verge María de la Mercè dels catius cristians, ordenades en 1272.

EN PREPARACIÓ:

Libre de tres.

Ordinacions de la Casa Reyal d'Aragó, anteriors a les del Rey En Pere III.

Inventari dels libres de la Senyora Donna María, Reyna de les Sicilies e d'Aragó.

Rúbrica dels juraments

Invenció del cors de Sent Antoni Abat.

Historia del Cavaller Tuglat.

Rahonament d'Avinyó, compost per Arnau de Vilanova.

Lo Desconort de Ramon Lull.

L'aymant, la fembra e lo confessor.

Epistolari de Bernat Metge.

Tip. La Acadèmica: Ronda de la Universitat, 6; Barcelona

Vol. I: Proposició feta per lo Rey En Martí en les Corts de Perpinyà lany 1406. *(Gòtich.)*

Vol. II: Lo fill del Seneschal de Egipte.

Vol. III: Lo Cavaller. *(Gòtich.)*

Vol. IV: La Istoria de la filla de l'Emperador Contasti.

Vol. V: Cançoner de Nadal. *(Gòtich.)*

Vol. VI: Constitucions dels Pares antichs del Orde de la Verge María de la Mercè dels catius cristians, ordenades en 1272. *(Gòtich.)*

EN PREMPSA:

Vol. VII: Libre de tres.

EN PREPARACIÓ:

Del Infant Epitus.

Ordinacions de la Casa Reyal d'Aragó, del XIII[en] segle.

Inventari dels libres de la Senyora Donna María, Reyna de les Sicilies e d'Aragó.

Planys del cavaller Matero.

«Libellus de batalla facienda.»

Rúbrica dels juraments

Invenció del cors de Sent Antoni Abat.

Historia del Cavaller Tuglat.

Rahonament d'Avinyó, compost per Arnau de Vilanova.

Epistolari de Bernat Metge.

Tip. La Académica: Ronda de la Universitat, 6; Barcelona

Vol. I: Proposició feta per lo Rey En Martí en les Corts de Perpinyà l'any 1406.

En lletra gòtica.

Vol. II: Lo fill del Seneschal de Egipte.

En lletra elzeviriana.

Vol. III: Lo Cavaller.

En lletra gòtica y decorat ab grabats.

Vol. IV: La Istoria de la filla de l'Emperador Contasti.

EN PREMPSA (1):

Vol. V: Cançoner de Nadal.

EN PREPARACIÓ:

Constitucions dels Pares antichs del Orde de la Verge María de la Mercè dels catius cristians, ordenades en 1272.

Del Infant Epitus.

Ordinacions de la Casa Reyal d'Aragó, anteriors a les del Rey En Pere III.

Inventari dels libres de la Senyora Donna María, Reyna de les Sicilies e d'Aragó.

Rúbrica dels juraments

«Libellus de batalla facienda».

Historia del Cavaller Tuglat.

Libre de tres.

Rahonament d'Avinyó, compost per Arnau de Vilanova.

Lo Desconort de Ramon Lull.

L'aymant, la fembra e lo confessor.

Epistolari de Bernat Metge.

(1) Per esser molt extensa la obra qu'en l'anterior volum anunciavam com a quarta del present *Recull*, hem resolt sospendre sa publicació.

Tip. La Acadèmica: Ronda de la Universitat, 6; Barcelona